

High Judicial and Prosecutorial Council of Bosnia and Herzegovina
Visoko sudsko i tužilačko vijeće Bosne i Hercegovine
Visoko sudbeno i tužilačko vijeće Bosne i Hercegovine
Высокий судский и прокурорский совет Боснии и Герцеговины

CEST F BiH

CEST RS

MODUL 1

Građanska oblast
ISPITIVANJE TUŽBE
I PRIPREMNO ROČIŠTE

Visoko sudsko i tužilačko vijeće Bosne i Hercegovine
Visoko sudbeno i tužiteljsko vijeće Bosne i Hercegovine
Високи судски и тужилачки савјет Босне и Херцеговине
High Judicial and Prosecutorial Council of Bosnia and Herzegovina

Bosna i Hercegovina – Босна и Херцеговина – Bosnia and Herzegovina
Federacija Bosne i Hercegovine – Федерација Босне и Херцеговине –
Federation of Bosnia and Herzegovina

Javna ustanova centar za edukaciju sudija i tužilaca u F BiH
Javna ustanova centar za edukaciju sudaca i tužitelja u F BiH
Јавна установа центар за едукацију судија и тужилаца у Ф БиХ

Јавна установа центар за едукацију судија и јавних тужилаца у РС
Javna ustanova centar za edukaciju sudija i javnih tužilaca u RS

MODUL 1

GRAĐANSKA OBLAST

ISPITIVANJE TUŽBE I

PRIPREMNO ROČIŠTE

Vodeći ekspert:

Slavica Čurić, sudija Vrhovnog suda FBiH

Konsultanti:

Predrag Krsmanović, sudija Kantonalnog suda u Tuzli

Nevenka Mitrić, sudija Osnovnog suda Banja Luka

Mirza Jusufović, sudija Suda BiH

Staka Gojković, Vrhovni sud RS

Violanda Šubarić, Okružni sud Banja Luka

Asja Razić, sudija Kantonalnog suda u Tuzli

Enisa Halilović, sudija Kantonalnog suda u Tuzli

Jovanka Jovanović, predsjednik Osnovnog suda u Doboju

Uvod

Ovaj edukativni Modul je plod zajedničkog rada grupe eksperata i konsultanata iz različitih dijelova Bosne i Hercegovine, koji su pokušali da korisnicima osiguraju praktični instrument koji bi im, kao pravnim stručnjacima, mogao pomoći u njihovom svakodnevnom radu. Modul koji imate ispred sebe predstavlja dio prve serije Modula koji su elaborirani zahvaljujući velikodušnom financiranju od strane EUROPSKE KOMISIJE (CARDS 2004) i koordinacijskom trudu Centara za edukaciju sudaca i tužitelja Republike Srpske i Federacije Bosne i Hercegovine i Visokog sudskog i tužilačkog vijeća Bosne i Hercegovine. U okviru ovog Projekta, 13 eksperata, uz pomoć približno istog broja konsultanata, obradili su 13 edukativnih Modula i time pokrili ključne teme građanskog i krivičnog, materijalnog i procesnog prava, s naglaskom na procesno pravo. Ove teme su izabrane od strane Upravnih odbora Centara za edukaciju sudaca i tužitelja kao najvažnije, obzirom na probleme implementacije koji su se pojavili nedavnim pravnim reformama na ovim poljima.

Uz finansijsku pomoć od strane Europske Komisije, Centri za edukaciju sudaca i tužitelja ovim su reagirali na rastuće zahtjeve od strane članova pravosuđa (ali i drugih pravnika) za praktičnim edukativnim instrumentima koji će pomoći već imenovanim, ali i novoimenovanim praktičarima da shvate i primijene zakon u sudskom i pravnom sistemu Bosne i Hercegovine koji se stalno razvija.

Postupak izrade ovog a i drugih Modula je odličan primjer sposobnosti i volje članova pravosuđa u Bosni i Hercegovini – predstavljenih kroz eksperte i konsultante uključene u Projekat – da surađuju, razmjenjuju svoja pravna mišljenja i prevaziđu još postojeće prepreke u formiranju harmonizovanog pravosuđa u zemlji.

Korisnici se pozvaju da doprinesu unapređenju ovog Modula kroz konstruktivnu kritičku povratnu informaciju, obzirom da nam je namjera da se ovaj edukativni materijal neprekidno ažurira i unapređuje. Molimo da svoje komentare dostave Centrima za edukaciju sudaca i tužitelja.

Centri za edukaciju sudaca i tužitelja i Visoko sudačko i tužiteljsko vijeća zahvaljuju se svim ekspertima, konsultantima i asistentima koji su doprinijeli izradi ovih Modula za njihov trud i predanost, kao i Europskoj Komisiji na velikodušnoj podršci prvom projektu ovakve vrste u Bosni i Hercegovini..

Branko Perić
Predsjednik

Visokog sudskog i tužilačkog vijeća
Bosne i Hercegovine

Biljana Marić
Direktorica

Centar za edukaciju sudija i tužilaca
u Republici Srpskoj

Sanela Paripović
Direktorica

Centar za edukaciju sudija i tužilaca
u Federaciji Bosne i Hercegovine

SADRŽAJ

PODMODUL I – POKRETANJE POSTUPKA	7
1. UVODNE NAPOMENE	7
2. STRANKE U POSTUPKU (ČL.291)	8
3. ZASTUPNICI STRANAKA	19
3.1. Zakonski zastupnici	19
3.2. Punomoćnici	24
3.3. Opseg punomoći	28
4. SUPARNIČARI	30
4.1. Materijalini suparničari	30
4.2. Formalni suparničari	34
5. UMJEŠAČ	35
II-PODMODUL – TUŽBA	37
1. UVODNE NAPOMENE	37
2. PODNOŠENJE TUŽBE	37
2.1. Posljedice podnošenja tužbe	37
2.2. Vrste tužbi	40
3. NAČELA PARNIČNOG POSTUPKA	46
4. SADRŽAJ TUŽBE	52
4.1. Stvarna nadležnost	55
4.2. Mjesna nadležnost (čl. 19)	58
4.3. Supsidijarna ili pomoćna nadležnost	66
4.4. Sporovi sa međunarodnim elementom	67
4.5. Sporazum o mjesnoj nadležnosti (čl.52)	68
4.6. Sukob nadležnosti	69
4.7. Delegacija sudova	69
4.8. Tužbeni zahtjev	70
4.9. Činjenice i dokazi	75
4.11. Pravni osnov	80
4.12. Podnesak	80
5. POSTUPANJE PO TUŽBI	86
5.1. Pripremanje glavne rasprave	86
5.2. Ispitivanje tužbe	86
5.3. Blagovremenost tužbe	87
5.4. Odluke suda	91
6. PREINAČENJE TUŽBE	93
7. POVLAČENJE TUŽBE	100
7.1. Odricanje od tužbenog zahtjeva	102
PODMODUL III -ODGOVOR NA TUŽBU	108
1.UVODNE NAPOMENE	108
2. DOSTAVLJANJE	108
2.1. Fizičkim licima (čl.345):	111
2.2. Dostavljanje pravnim licima (čl.349)	117
2.3. Ako je stranka u inostranstvu a nema punomoćnika	119
2.4. Dostava od strane stranaka	120
3. ODGOVOR NA TUŽBU	122
3.1. Dostavljanje odgovora na tužbu	122

3.2. Sadržaj odgovora na tužbu	124
3.3. Preboj potraživanja(kompenzacija)	126
4. PROTIVTUŽBA (ČL.74).....	128
PODMODUL VI - PRIPREMNO ROČIŠTE	133
1.UVODNE NAPOMENE	133
2. ZAKAZIVANJE PRIPREMNOG ROČIŠTA.....	133
3. TOK PRIPREMNOG ROČIŠTA	139
3.1. Ispitivanje pretpostavki za pripremnog ročišta	139
3.2. Izlaganja	141
3.3. Raspravljjanje.....	141
3.3. Rješenja koja sud donosi i na pripremnom ročištu;	142
3.4. Spajanje i razdvajanje postupka (čl.83)	144
4. ZAKAZIVANJE GLAVNE RASPRAVE	145
5. JAVNOST POSTUPKA.....	146
6. JEZIK U POSTUPKU	148
7. IZUZEĆE SUDIJE	149
8. ALTERNATIVNO RJEŠAVANJE SPORA.....	150
REZIME	160
<i>ANEKS 1 - Rješenje kojim se poziva tužitelj na ispravku tužbe zbog nedostatka stranačke sposobnosti.....</i>	<i>165</i>
<i>ANEKS 2 - Rješenje kada se sud oglašava stvarno nenadležnim.....</i>	<i>166</i>
<i>ANEKS 3 - Rješenje kada se sud oglašava mjesno nenadležnim</i>	<i>167</i>
<i>ANEKS 4 - Rješenje kojim se poziva tužitelj na ispravku tužbe zbog netačne adrese</i>	<i>168</i>
<i>ANEKS 5 - Jedna uredna tužba</i>	<i>169</i>
<i>ANEKS 6 - Podnesak kojim se preinačava tužba</i>	<i>171</i>
<i>ANEKS 7 - Rješenje kojim se tužba smatra povlačenom(fikcija povlačenja tužba)</i>	<i>172</i>
<i>ANEKS 8 - Rješenje kojim se prima na znanje povlačenje tužbe nakon odgovora na tužbu</i>	<i>173</i>
<i>ANEKS 9 - Dostavljanje tužbe tuženom na odgovor</i>	<i>174</i>
<i>ANEKS 10 - Prozivtuba</i>	<i>175</i>
<i>ANEKS 11 - Poziv za pripremnog ročište</i>	<i>176</i>
<i>ANEKS 12 - Jedan zapisnik sa pripremnog ročišta</i>	<i>177</i>
<i>ANEKS 13 - Zapisnik sa sudskim poravnanjem</i>	<i>179</i>

UVODNE NAPOMENE

Kategorije

Modul 1 pod nazivom „Ispitivanje tužbe i pripremno ročište“ obuhvatit će osim dijela zakona pod nazivom „Tok postupka“ i najvažnije Osnovne i Opće odredbe Zakona o parničnom postupku (u daljem tekstu ZPP) na način da će se pojedini instituti vezivati uz radnje iz Podmodula, jer je namjera da se obuhvate svi značajniji institutu i radnje propisane Zakonom. Obuhvatit ćemo i dio materijanih normi koje se odnose na stvarnu nadležnost sudova.

Ključne riječi za pretraživanje su: zastupnici, punomoćnici, suparničar, umještač, treći, nadležnost, litispedencija, res iudicata, posljedice, vrste, preinačenje, povlačenje, sadržaj, zahtjev, činjenice, dokazi, vrijednost, podnesak, postupanje, rješenja, dostava, odgovor, preboj, protivtužba, pripremno, konsultacije, javnost, izuzeće, zakazivanje, tok, medijacija, nagodba.

Modul 1 „ispitivanje tužbe i pripremno ročište“ sastoji se od četiri podmodula: I- Pokretanje postupka, II- Tužba, III- Odgovor na tužbu i IV- Pripremno ročište.

U okviru podmodula bit će obuhvaćena teoretska i praktična pitanja značajna za pravilnu primjenu Zakona kao i dileme koje postoje u primjeni istih.

ZPP RS i FBiH je u gotovo u potpunosti istovjetan jedan drugom osim nekih minornih razlika koje bitno ne mijenjaju primjenu Zakona.

Ove oblasti ćemo usporediti sa ZPP-om pred Sudom Bosne i Hercegovine i ZPP-om Brčko Distrikta BiH.

Trajanje

Za obradu ovog modula potrebna su dva radni dana.

Oblik

Predstavljanje modula je predviđeno u obliku video prezentacije, predavanja, panel diskusija i radionice.

Ciljevi edukacije

Možemo podijeliti u kategorije općih i pojedinačnih.

Kao opće ciljeve smatramo:

- Upoznavanje sudija sa reformiranim procesnim Zakonima o parničnom postupku na teritoriji cijele BiH, njenih Entiteta i Brčko Distrikta,
- Efikasnije provođenje reforme,

Kao posebne ciljeve smatramo:

- Utvrđivanje razlike u primjeni “ranijeg” i “novog”

ZPP-a.

- Identifikacija dilema u primjeni novog ZPP-a na suđenju.
- Iznalaženje mogućnosti za rješavanje istih,
- Ujednačavanje sudske prakse u rješavanju identificiranih spornih dilema.

Opis

Predmetni modul obrađuje dio Zakona o parničnom postupku kojim se započinje parnični postupak.

Podmodulom I- Pokretanje postupka, obradit ćemo stranke u postupku, zastupnike stranka(zakonske i privremene zastupnike i punomoćnike), suparničare i umješšača, kao subjekte koji učestvuju u parnici.

Podmodulom II- Tužba, izložit ćemo posljedice podnošenja tužbe, načela postupka, sadržaj tužbe, postupanje po tužbi, odluke, preinačenje tužbe i povlačenje tužbe.

Podmodulom III- Odgovor na tužbu , obradit ćemo dostavljanje, dostavljanje odgovora na tužbu, sadržaj odgovora na tužbu, preboj i protivtužbu.

Podmodulom IV-Pripremno ročište- obradit ćemo zakazivanje pripremnog ročišta, tok pripremnog ročišta,odluke, zakazivanje glave rasprave, javnost postupka, jezik u postupku, izuzeće sudije, i alternativno rješavanje spora.

Budući da je u ovoj fazi prvostepenog postupka moguće da sud po službenoj dužnosti ili na prijedlog stranaka odlučuje o nadležnosti suda, stranačkoj sposobnosti, svojstvu suparničara ili sudjelovanju trećih osoba u postupku, ovlaštenjima za zastupanje, prigovorima u pogledu korištenja jezika i dostavljanja, te da je nakon završetka ove faze postupka ograničeno isticanje tih prigovora(osim za stranačku sposobnost i pravilnost zastupanja na koje sudovi paze po službenoj dužnosti u toku cijelog postupka) to je važno prilikom obrade ovog modula obuhvatiti navedene institute.

Značaj ovog modula je izraženiji u primjeni novog ZPP-a u odnosu na raniji ZPP jer je novim ZPP-om reducirano načelo materijalne istine na način da je teret iznošenja činjenica i predlaganja dokaza isključivo na strankama a sud u tom smislu može djelovati samo kada iz rezultata rasprave proizilazi da stranke idu za tim da raspoložu zahtjevima kojima ne mogu raspolagati(čl.7 u vezi čl.3 ZPPa).

Stoga je važno da u pripremi glavne rasprave sud pravilnim vođenjam postupka omogući potpunu pravnu zaštitu te da stranke na vrijeme upozori na posljedice blagovremenog poduzimanja radnji.

Iako je napušteno načelo podučavanja neuke stranke iz ranijeg ZPPa, novim Zakonom je predviđeno nekoliko izuzetaka u fazi ispitivanja tužbi, odgovora na tužbu i pripremnog ročišta na koje ćemo ovim modulom posebno ukazati.

Novim ZPP-om drugostepenom i reviziskom sudu je značajno sužena mogućnosti da preispita prvostepenu presudu po službenoj dužnosti jer je ta mogućnost svedena samo na primjenu materijalnog prava i povrede postupka koje se odnose na stranačku sposobnost i zastupanje.

Predlaganje novih dokaza u kasnijoj fazi postupka nakon pripremnog ročišta predpostavlja određene uslove što također upućuje na značaj spoznaje stranaka i suda da se već u tužbi a najkasnije na pripremnom ročištu predlože svi dokazi .

Ako stranka nije u svom pravnom lijeku istakla prigovore u pogledu npr.apsolutne nadležnosti, odluke suda o pravu na korištenje svog jezika, povreda u dostavljanju zbog nezakonitog postupanja suda, ili prigovora presuđene stvari ili je odlučeno o zahtjevu o kome već teče parnica, to je u praksi sporno da li viši sud može sam po službenoj dužnosti paziti na rješenja po tim prigovorima ako to pravni lijek ne ukazuje.U tom smislu ćemo ukazati na različita stajališta.

To znači da se u pripremanju postupka koji ćemo predstaviti u ovom modulu trebaju pokušati otkloniti dileme ili na iste ukazati a koje mogu usporiti okončanje postupka i dovesti do situacije da se npr.donese presuda koju će zatim viši sud ukinuti i u toj fazi postupka odbaciti tužbu.

Kod zakazivanja pripremnog ročišta novi ZPP predviđa konsultacije sa strankama što je zajedno sa normama kojima se predviđa mogućnost suda da po službenoj dužnosti uputi stranke na medijaciju, također primjena načela ekonomičnosti u rješavanju spora i značajna novena u odnosu na raniji ZPP.

Stoga će predmetni modul obraditi teoriski prikaz spornih pitanja u primjeni novog Zakona, a zatim i praktično interaktivnim radom i radom u grupama na seminaru izvršiti provjeru pitanjima ili na konkretnom hipotetičkom slučaju.

Sve novine koje su propisane u Zakonu o parničnom postupku a obrađene u ovom modulu uglavnom su isto riješene i u ZPP RS, ZPP pred Sudom BiH.

ZPP Brčko Distrikta BiH sadrži drugačija rješenja na koja ćemo ukazati tokom obrade modula.

Mogući predavači/edukatori	Vodeći expert, konsultanti i ostali predavači/edukatori Centra.
Dnevni red modula	Dnevni red modula se nalazi kao dio modula ili će biti kreiran od strane Centra na bazi potreba za pojedinačni modul.
Vodeći ekspert	Slavica Čurić, sudija Vrhovnog suda FBiH

PODMODUL I – POKRETANJE POSTUPKA

1. UVODNE NAPOMENE

Pravilna primjena prava proizilazi iz pravilnog tumačenja zakonskih normi, pa je poznavanje normi preduslov za primjenu prava.

Stoga ćemo u ovom podmodulu razraditi odredbe Zakona o parničnom postupku koje se odnose na tužbu i neke institute vezane za postupanje po tužbi, postojanje parnice, vrste tužbi, elementi tužbe, preinaku tužbe, povlačenje tužbe.

Također ćemo obraditi Osnovne odredbe koje se odnose na principe parničnog postupka i nadležnost suda, kao i Opće odredbe iz koje se odnose na stranke i njihove zakonske zastupnike, o punomoćnicima, javnosti u postupku, jeziku u postupku, izuzeće sudije i pravila o dostavi.

Koncept novog ZPPa FBiH i RS je izmjenjen u odnosu na raniji ZPP tako da se Zakon sastoji od šest dijelova.

Prvi dio: Osnovne odredbe koje obuhvataju: osnovna načela i nadležnost suda;

Drugi dio: Tok postupka- Pred prvostepenim sudom (tužba, pripremanje glavne rasprave, glavna rasprava, dokazi i izvođenje dokaza, sudske odluke), i -Postupak po pravnim lijekovima (redovni i vanredni pravni lijekovi);

Treći dio: Sudske mjere osiguranja;

Četvrti dio: Opće odredbe (stranke i njihovi zakonski zastupnici, punomoćnici, jezik u postupku, vrijednost spora, rokovi i ročišta, podnesci, dostava pismena, pregledanje i prepisivanje spisa, izuzeće, suparničari, sudjelovanje trećih lica u parnici, zapisnici, prekid postupka, troškovi postupka, nepoštivanje suda, pravna pomoć);

Peti dio: Posebni postupci (postupak u parnicama iz radnih odnosa, postupak u sporovima male vrijednosti, postupak pred arbitražom) i

Šesti dio: Prelazne i završne odredbe.

Koncept ZPP-a Pred Sudom BiH je sadržan u 5 dijelova:

Ovom Zakonom nije predviđen Dio ZPP-a koji se odnosi na sudske mjere osiguranja.

Koncept ZPP-a Brčko Distrikta BiH je sadržan u 4 dijela:

Dio prvi: Opšte odredbe (nadležnost suda, stranke i njihovi zakonski zastupnici, punomoćnici, jezik u postupku, podnesci, rokovi i ročišta, zapisnici, donošenje odluka, dostava pismena i razmatranje spisa, troškovi postupka);

Dio drugi: Tok parničnog postupka - pred osnovnim sudom (suparničari, sudjelovanje trećih osoba u parnici, prekid postupka, dokazi i izvođenje dokaza, osiguranje dokaza, pripremanje glavne rasprave, glavna rasprava, sudska nagodba, presuda, rješenja) i postupak po pravnim lijekovima (redovni i vanredni pravni lijekovi);

Dio treći: posebni postupci (postupak u parnicama iz porodičnih odnosa, postupak u parnicama iz radnih odnosa, postupak u parnici zbog smetanja posjeda, postupak u

sporovima male vrijednosti, postupak pred arbitražom, postupak u privrednim sporovima);

Dio četvrti: prelazne i završne odredbe.

U ovom radu ćemo ukazati i na najvažnije razlike novog ZPP-a u odnosu na raniji ZPP Federacije BiH i Republike Srpske i zakonima Brčko Distrikta BiH i pred Sudom Bosne i Hercegovine.

Primjerima iz prakse ćemo ukazati na moguće situacije do kojih sudije dolaze u radu prilikom prijema i obrade tužbe za postupak, te ćemo pokušati ukazati na prava rješenja, a u nekim situacijama ćemo ostaviti dileme koje će riješiti tek sudska praksa u narednom periodu.

2. STRANKE U POSTUPKU (čl.291)

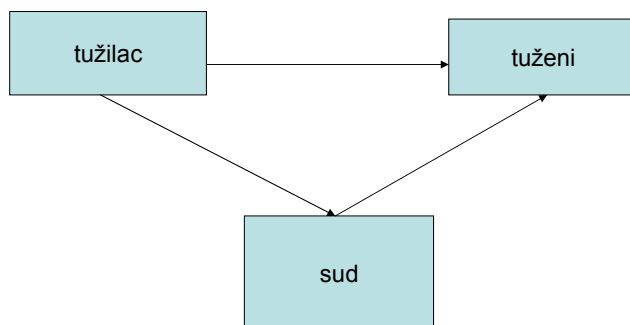
Tužba je prva parnična radnja kojom se pokreće parnični postupak za zaštitu određenog subjektivnog građanskog prava.

Tužilac se obraća sudu sa zahtjevom da sud donese odluku kojom tužitelju pruža određenu pravnu zaštitu, u odnosu na tuženog za koga tvrdi da se prema njemu nalazi u određenoj građansko pravnoj obavezi koju neće da dobrovoljno ispuni ili u odnosu na koga tvrdi da je u svoju korist tražiti autoritativno utvrđenje sadržaja nekog pravnog odnosa ili proizvođenje neke promjene u pravnim odnosima.

Podnošenjem tužbe zasniva se dvostrani procesni odnos između tužitelja i suda, a dostavljanjem tužbe tuženom zasniva se trostrani procesni odnos. Stranke u parnici označavaju se kao **tužilac i tuženi**.

slajd 1.

- Odnosi stranaka i suda:

- tužilac-stranka koja traži zaštitu svog prava,
- tuženi-stranka prema kojoj se taj zahtjev ostvaruje.

1. izuzetak od pravila da se parnica pokreće kada postoje suprotni interesi stranaka jeste: kada za primjenu prava ili pravnog odnosa nije dovoljna saglasnost stranaka već je nužna odluka suda,

Primjer:

-bračni sporovi kada su obe stranke saglasne (razvod braka ili poništaj braka).

2. izuzetak kada treće lice može pokrenuti postupak, ako je u nekom pravnom odnosu sa strankama.

Primjer:

-u bračnim sporovima treća lica mogu imati neposredan pravni interes da se poništi brak.

Dakle postupak se pokreće tužbom ali se ne može pokrenuti po službenoj dužnosti već isključivo na zahtjev stranke.

Već kod podnošenja tužbe dolazi do izražaja značaj NAČELA DISPOZITIVNOST (čl. 2) kao jednog od osnovnih načela parničnog postupka.

Ovo načelo je ograničeno samo na procesne dispozicije a ne i na materijalnopravne.

Tako stranka može tražiti izuzeće sudije, oslobađanje od plaćanja troškova postupka, izbora mjesno nadležnog suda, obezbjeđenje dokaza, kumulaciju zahtjeva.

U skladu sa ovim načelom je i pravo stranke da raspolaže sa svojim zahtjevom (čl.3) ali ne i nedopuštenim raspolaganjima, koja sud neće uvažiti.

Primjer:

Ako je za punovažnost ugovora o prometu nekretnina, ortakluka u izgradnji porodične stambene zgrade ili ugovora o zakupu poljoprivrednog zemljišta, propisana obavezna pismena forma, ovjera potpisa ili registrovanje ugovora kod nadležnog upravnog organa, onda sud ne može usvojiti zahtjev stranaka, ako ovi uslovi nisu ispunjeni, bez obzira što tuženi priznaje zahtjev u parnici ili što je ugovor faktički izvršen, ili što stranke hoće da o takvom zahtjevu zakluče sudsko poravnanje.

Stranka se može i odreći od tužbenog zahtjeva, priznati zahtjev protivnika, sklopiti sudsko poravnanje i time utjecati i na materijalnopravne posljedice .

Ovo načelo dolazi do izražaja i u odredbi Zakona koja propisuje (čl.2 st.1) da **sud raspravlja samo u granicama zahtjeva iz tužbe (protivtužbe).**

To znači da se stranki ne može dosuditi više od onoga što ona zahtjeva. Kada se u postupku desi da sud dosudi više od zahtjeva stranke, sud je “prekoračio tužbeni zahtjev”.

Na tu povredu drugostepeni sud ne pazi po službenoj dužnosti ali će po prigovoru protivne stranke, preinačiti odluku prvostepenog suda u dijelu kojim je prekoračen tužbeni zahtjev.

Može se desiti da sud ne odluči o svim zahtjevima i tada sud nije riješio o zahtjevu stranke, pa se može donijeti dopunska presuda o dijelu zahtjeva o kojem nije odlučeno.

Iz sudske prakse:

“Sud ne odlučuje u granicama tužbenog zahtjeva kad bez zahtjeva stranaka utvrdi da je ništav kupoprodajni ugovor, a propusti da odluči o zahtjevu tužioca da se raskine taj ugovor koji je bio predmet spora.”¹

“Sud je odlučio u granicama tužbenog zahtjeva upravljnog na isplatu u YU dinarima, kada je obavezao tuženog na isplatu u BH dinarima, nakon konverzije i denominacije utužene tražbine.”²

”Sud neće donijeti presudu na osnovu priznanja ugovora o prometu nepokretnosti ako ugovor nije zaključen u pismenoj formi.”³

Postupak započinje kada se podnese tužba tužitelja. U postupku učestvuju stranke i njihovi zakonski zastupnici koje mogu ovlastiti punomoćnika za zastupanje.

Stranka može biti svako fizičko i pravno lice, a posebnim propisom se određuje ko osim fizičkih i pravnih lica može biti stranka u postupku.

Stranke u parnici označavaju se kao tužilac i tuženi.

Umještač u postupku nije stranka ali im zakon priznaje određena procesna ovlaštenja koja pripadaju strankama.

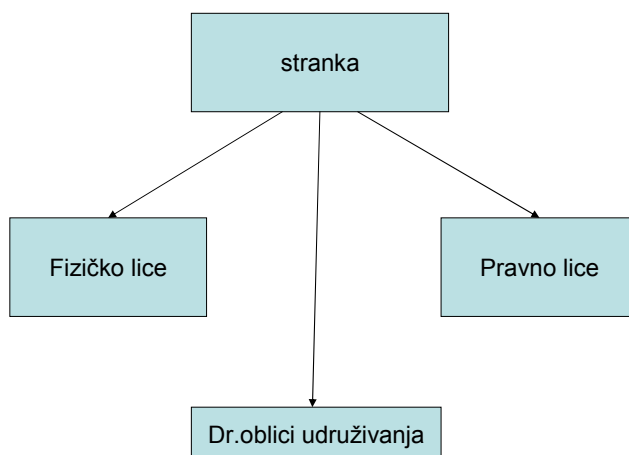
Na strani tužilačke i tužene strane može učestvovati i više lica što zovemo suparničarstvo.

¹ Vrhovni sud RS-rev.39/98

² Vrhovni sud FBiH-Pž.102/97

³ Vrhovni sud BiH, br. Gvl-14/87

slajd 2.

Stranka u postupku mora imati stranačku i parničnu sposobnost.

Stranačka sposobnost je sposobnost lica da bude stranka u postupku. To je procesna pretpostavka za vođenje postupka. Onaj ko nema stranačku sposobnost ne može podnijeti tužbu niti poduzimati druge parnične radnje. Sa takvom osobom sud ne smije raspravljati niti donosti meritorne odluke. Međutim sud će raspravljati sa takvom osobom samo u pogledu ispitivanja pretpostavki za njegovu stranačku sposobnost. Stranačka sposobnost mora biti permanentna kvaliteta stranke.

Stranačka sposobnost se stiče kod fizičkih lica rođenjem, a kod pravnih lica kada je određena materijalnim propisom i upisana u registar pravnih lica.

Kada sud utvrdi da osoba koja se pojavljuje kao stranka ne može biti stranka u postupku, a taj nedostatak se može otkloniti, pozvat će tužioca da izvrši potrebne ispravke u tužbi ili će poduzeti druge mjere da bi se postupak mogao nastaviti sa osobom koja može biti stranka u postupku (295 st.1).

Sud će takvoj stranci odrediti rok da otkloni takav nedostatak, a ako stranka to ne učini u roku, sud će rješenjem ukinuti provedene radnje ako su zahvaćene tim nedostatkom i odbaciti tužbu ako su nedostaci takve prirode da sprečavaju daljnje vođenje postupka.

Na rješenje kojim se poziva stranka da otkloni nedostatke nije dozvoljena žalba.

Primjer: ANEKS 1

slajd 3.

Stranačka sposobnost(čl.291)

- Sposobnost lica da bude stranka u postupku
 - priznata svim fizičkim i pravnim licima koji po pravilima materijalnog prava mogu biti nosioci prava i obaveza
 - može izuzetno i oblici udruživanja koji nemaju str.spos.ako ispunjavaju bitne uslove za sticanje str. spos.i raspolažu imovinom na koju se može sprovesti izvršenje

Fizička lica to svojstvo stiču u momentu rođenja, a izuzetno već od momenta začeća pod uslovom da se dijete rodi živo(pravo nasljeđa priznato je djetetu koje je u momentubotvaranja nasljeđa bilo začeto, pod uslovom da se živo rodi).

Stranačku sposobnost imaju pravna lica: država BiH, entiteti-Federacija i Republika Srpska, Distrikt Brčko, svih 10 kantona, općine, privredna društva, agencije kojima je to svojstvo priznato materijalnopравnim propisom i dr.

Pravno lice gubi svojstvo stranke brisanjem upisa u registru pravnih lica.

Primjeri:

1. Zakonom o federalnim ministarstvima i drugim tijelima federalne uprave, u Federaciji BiH propisuje da samo federalne upravne organizacije u sastavu federalnih ministarstava imaju svojstvo pravne osobe ako je to zakonom propisano.

Međutim federalna ministarstva nemaju svojstvo pravnog lica.

2. Zakonom o pravobranilaštvu RS, BiH i Zakonom o Federalnom pravobranilaštvu, te Zakonima o Kantonalnim pravobranilaštvima, utvrđeno je da je pravobranilaštvo državni organ koji vrši poslove pravne zaštite imovinskih prava i interesa Republike - Države, Federacije, Kantona i opština i njihovih organa, drugih organa i organizacija koji se finansiraju iz budžeta, i druge poslove i iste predstavlja, rukovodi njihovim radom i vrši druga prava i ovlaštenja - pravobranilac. Pravobranilac može ovlastiti zamjenika za zastupanje pred sudovima i drugim organima. Dakle i pravobranilaštvo nema svojstvo pravnog lica.

Ako do gubitka stranačke sposobnosti dođe tokom postupka –zbog smrti stranke ili zbog prestanka pravne osobe, nastupa ex lege prekid postupka(osim ako je fizička osoba imala punomoćnika u parnici) pa će se postupak nastaviti kada nasljednici, staratelj ostavine ili pravni sljednik pravne osobe nastave postupak ili kad ih sud, na prijedlog protivnika, pozove da to učine.

Parnični sud može, izuzetno, s pravnim dejstvom samo u određenoj parnici, **priznati svojstvo stranke i onim oblicima udruživanja** koji nemaju stranačku sposobnost, ako utvrdi da s obzirom na predmet spora, u suštini ispunjavaju bitne uslove za sticanje stranačke sposobnosti, naročito ako raspolažu imovinom na kojoj se može sprovesti izvršenje (čl.291 st.3). Protiv rješenja kojim se priznaje svojstvo stranke nije dozvoljena posebna žalba.

Primjer:

1. Sudska praksa je već od ranije u radnim sporovima priznavala svojstvo stranke sudu kao državnom organu, polazeći od prirode predmeta spora da sud zasniva radni odnos sa službenicima suda i može izvršiti presudu koja se odnosi na takav spor.

Međutim u imovinko-pravnim sporovima općinski ili osnovni i kantonalni sudovi nemaju svojstvo pravnog lica i stranka može biti samo kanton i Republika Srpska, koje finansiraju sudove općinskog i kantonalnog nivoa, odnosno sve nivoe sudova u RS.

U takvim sporovima iz rada vrhovnih sudova stranka može biti samo Republika Srpska ili Federacija BiH.

2. Kada su u pitanju sudije i njihova prava, stranka u postupku može biti samo Visoko sudsko i tužilačko vijeće BiH koje ima svojstvo pravnog lica.

Iz sudske prakse:

“Ukoliko Frizerski salon “Zinda G.” nije upisan u sudski registar i nema svojstvo pravnog lica, on ne može biti stranka u postupku, već to u kontretnoj parnici može biti samo njen vlasnik T.Z. kao fizička osoba, dok je Frizerski salon samo ime pod kojim obrt posluje.”⁴

⁴ Kantonalni sud Tuzla Pž-72/05 od 14.10.2005

”Osnovni sud nema svojstvo pravnog lica, pa dakle nema ni stranačku sposobnost u smislu odredbe člana 291. stav 1. ZPP-a, jer osnovni sud nema svojstvo pravnog lica pa nemože imati polažaj tužene u parničnom postupku, jer to može imati samo entitet - Republika Srpska ili Federacija BiH, zastupan po zakonskom zastupniku. Kako je u prvostepenom postupku kao tuženo učestvovalo lice koje ne može biti stranka u postupku, to je došlo do povreda odredbe parničnog postupka (apsolutno bitna povreda), zbog čega je prvostepenu presudu trebalo ukinuti i predmet vratiti na ponovni postupak”⁵

”Prema odredbama člana 3, 4 i 10 Zakona o zanatsko preduzetničkoj djelatnosti (Sl glasnik RS broj 16/02) fizičko lice koje obavlja preduzetničku djelatnost i koje za potrebe obavljanja te djelatnosti osniva radnju, je preduzetnik koji ima isti društveno ekonomski položaj i ista prava i obaveze kao i drugi privredni subjekti, pa stoga tužilac u ovoj pravnoj stvari može biti samo fizičko lice, sa naznakom da je lice i osnivač radnje, pa prema tome kao takav treba biti označen i u tužbi. Nedostatak tužbe koji se sastoji u pogrešnom označavanju tužioca posmatra se kao nedostatak zbog kojeg se po tužbi nemože uredno postupati.”⁶

Parnična sposobnost je sposobnost stranke da sama poduzima procesne radnje u postupku. Tu sposobnost imaju sva lica kojima građansko pravo priznaje sposobnost za smostalno sticanje prava i obaveza na području građanskopravnih odnosa.

slajd 4.

Parnična sposobnost(čl.292)

- Sposobnost stranke da punovažno poduzima radnje u postupku i da radnje protivne stranke i suda imaju dejstva prema njoj

-kod fizičkih lica ova sposobnost je izjednačena sa poslovnom sposobnošću

Parnična sposobnost je sadržajno uža od stranačke sposobnosti jer je stranačka sposobnost pretpostavka parnične sposobnosti.

⁵ Okružnog suda, br. Gž- 2301/02 od 5.4. 2004. godine

⁶ Okružni sud u Banja Luci br. Pž- 149/03 od 11.5.2005 god

Svaka osoba koja je stranački sposobna nije i parnično sposobna, ali svaka osoba koja je parnično sposobna jeste stranački sposobna.

Osobe kojima poslovna sposobnost nije ograničena parnično su sposobne. To su fizičke osobe sa 18 godina, kao i maloljetnici koji su po odobrenju suda stupili u brak prije osamnaeste godine života osobe.

Čl.292 st.1.je propisano:

STRANKA KOJA JE POTPUNO POSLOVNO SPOSOBNA MOŽE SAMA VRŠITI RADNJE U POSTUPKU (parnična sposobnost).

st.2 propisuje:

PUNOLJETNO LICE KOME JE DJELIMIČNO OGRANIČENA POSLOVNA SPOSOBNOST PARNIČNO JE SPOSOBNO U GRANICAMA SVOJE POSLOVNE SPOSOBNOSTI.

Stranka koja ima parničnu sposobnost može vršiti sve radnje u postupku, a stranka koja ima stranačku a ne i potpunu parničnu sposobnost, u pravilu radnje za nju vrši zakonski zastupnik.

Parnična sposobnost punoljetnog lica koje je lišeno poslovna sposobnost cijeni se prema ograničenjima koje je utvrdio nadležni sud u vanparničnom postupku donošenjem rješenja o oduzimanju djelimično poslovne sposobnosti ili pak potpunog oduzimanja poslovne sposobnosti.

Djelimično lišeni poslovne sposobnosti nisu bez ikakve poslovne sposobnosti na području onih građanskopravnih odnosa s obzirom na koje im je poslovna sposobnost ograničena. Oni mogu zaključivati pravne poslove s uvjetnom važnošću-ako ih naknado odobri njihov zakonski zastupnik,a ako je to potrebno i organ starateljstva. Međutim takva uvjetna poslovna sposobnost nije i uvjetna parnična sposobnost. Pa stranke koje imaju ograničenu poslovnu sposobnost nemaju nikakvu parničnu sposobnost u odnosu na sporove koji se tiču ovlaštenja i obaveza u odnosu na koje im je poslova sposobnost ograničena. U takvim sporovima poslovno ograničene osobe može zastupati samo zakonski zastupnik.

Primjer:

-Osoba koja je zbog prekomjernog uživanja alkohola, djelimično lišena sposobnosti, pa ne može samostalno raspolagati svojom imovinom, može samostalno zaključiti brak, pa stoga i samostalno, kao parnično sposobna, učestvovati u svojstvu stranke u bračnim sporovima.

Parnična sposobnost maloljetnog lica koji nije stekao potpunu poslovnu sposobnost, a kojem se posebnim materijalnim propisom ustanovljava djelimična poslovna sposobnost, kao što su zasnivanje radnog odnosa sa 15 godina (Zakon u radu), sastavljanje testamenta sa 16 godina (Zakon o Nasljeđivanju), se ograničava na zastupanje prava i interesa u okviru prava i obaveza koja su mu ustanovljena tim

materijalnim propisom. To znači da zakon ne dozvoljava da maloljetnik koji nije stekao potpunu poslovnu sposobnost stekne parničnu sposobnost.

U pogledu parnične sposobnosti pravnih lica pravna teorija je podjeljena.

Po jednim pravna lica nemaju parničnu sposobnost jer ne mogu neposredno stvarati prava i obaveze već uvijek za njih to radi zastupnik, a po drugima pravna lica imaju parničnu sposobnost jer preuzimaju prava i obaveze.

Međutim prevladava mišljenje o pravnim licima kao parnično sposobnim licima.

Otvaranjem postupka likvidacije kao ili donošenje zabrane rada pravnom licu od strane nadležnog organa, pravno lice gubi parničnu sposobnost, pa ta pravna lica zastupa u parnici likvidator ili zastupnik sui generis.

Parnična sposobnost stranih državljana pred sudovima u BiH prosuđuje se po njihovim nacionalnim zakonima. Na strani državljanin koji nije parnično sposoban po domovinskom zakonu (zakonu svoje zemlje), a bio bi sposoban po našem zakonu, može sam poduzimati radnje u postupku. Na strane državljanke može se dakle, primjeniti zakon koji je povoljniji.

Poslovna sposobnost u FBiH i RS procjenjuje se po zakonima tih entiteta (Porodični Zakon FBiH i RS).

Ova sposobnost je izjednačena sa parničnom sposobnosti kod fizičkih lica u pravnom prometu.

Potpuna poslovna sposobnost je sposobnost lica da stiče prava ili obaveze u pravnom prometu ili da na drugi način učestvuje u nekom pravnom poslu ili pravnom odnosu.

Poslovna sposobnost fizičkih lica može biti **potpuno ograničena ili nesposobna** (do 14 god života) i **djelimično ograničena ili sposobna** (do 18 god. života) i **potpuno poslovno sposobna** tim da punoljetno lice može biti **djelimično ili potpuno lišeno** poslovne sposobnosti.

Postulaciona sposobnost je svojstvo određene parnično sposobne osobe da može sama bez punomoćnika neposredno poduzimati parnične radnje pred sudom sa procesnopravnim učinkom.

Ovaj oblik sposobnost stranke ne dolazi do izražaja novim zakonskim rješenjima jer se ne primjenjuje princip obaveznog zastupanja stranke po profesionalnim punomoćnicima.

Iz sudske prakse:

-”Protiv čovjeka koji nije živ parnica se ne može pokrenuti, a ako bude pokrenuta sud će tužbu odbaciti.”⁷

-”Kad je umjesto pravne osobe (grada) tužena fizička osoba (predsjednik gradske skupštine), sud ne treba pozvati tužitelja na ispravku tužbe, jer tuženik kao fizička osoba može biti stranka u postupku.

To iz razloga što pitanje pasivne legitimacije je pitanje materijalnog a ne procesnog prava, pa je prvostepeni sud pravilno postupio kada je tužbeni zahtjev odbio.”⁸

Stvarna legitimacija

Za razliku od stranačke i parnične sposobnosti koje su procesna legitimacija, postoji građanskopravna legitimacija koja se zove **STVARNA LEGITIMACIJA** stranaka.

To je materijalo pravni odnos stranaka prema predmetu spora i odnosi se samo na subjekte građanskopravnog odnosa. Može biti aktivna i pasivna legitimacija.

Tužilac je aktivno legitimiran ako je on nosilac prava koje je predmet spora, a tuženi je pasivno legitimiran ako na njemu leži obaveza koja odgovara tom pravu.

O stvarnoj legitimaciji sud vodi računa i po službenoj dužnosti, osim u slučaju kada tuženi prizna tužbeni zahtjev, jer stvarna legitimacija zavisi od materijalnog prava koje se primjenjuje na određeno činjenično stanje, a sud u toku cijelog postupka po pazi na pravilnu primjenu materijalnog prava.

Stranke mogu istaći prigovor nedostatka (aktivne ili pasivne) legitimacije.

slajd 5.

⁷ Viši privrednog suda u Beogradu- Gž.br. 3776/2000- P.br. 5692/98

⁸ Vrhovni sud Hrvatske, Gž.8/97 od 18.12.1997

Treba razlikovati:

- poslovnu sposobnost
- stranačku sposobnost
- parnična sposobnost,

Posebno u odnosu na:

- legitimaciju stranaka.

U slučaju nedostatka bilo koje legitimacije o zahtjevu se meritorno odlučuje i zahtjev se presudom odbija, izuzev u sporu zbog smetanja posjeda u kome se meritorno odlučuje rješenjem.

Nedostatak stvarne legitimacije ne predstavlja procesnu smetnju kao što je to slučaj sa nedostatkom stranačke sposobnosti.

No u savremenom pravu stvarna legitimacija se priznaje i trećima koji nisu subjekti građanskopravnog odnosa. To su oni na koje na posredan ili neposredan način "tuđi" građanskopravni odnos reflektira.

Primjer:

Ako koja od stranaka u toku parnice otuđi stvar ili pravo o kome parnica teče, to ne sprečava da se parnica među istim strankama dovrši. Ako je do otuđenja parnična stranka bila građanskopravno legitimirana, nakon otuđenja to više nije, sada je to treći, na koga je pravo preneseno otuđenjem. Unatoč tome, parnična stranka zadržava ovlaštenje da o ovom "tuđem" građanskopravnom odnosu i dalje vodi parnicu.⁹

Iz sudske prakse:

"Prigovor pomanjkanja aktivne legitimacije materijalnopravne je prirode pa njegovo usvajanje dovodi do odbijanja tužbenog zahtjeva, a ne do odbacivanja tužbe."¹⁰

VAŽNO!

Stranačka sposobnost je procesna pretpostavka, a aktivna legitimacija je materijalnopravna pretpostavka.

⁹ Građ.proc.pravo-str.248

¹⁰ Vrhovni sud Hrvatske, Rev-1597/90 od 01.02.1990

Aktivna legitimacija proizilazi iz materijalno pravnog odnosa i odluka koja se donosi povodom ove pretpostavke je uvijek meritorna (presuda ili rješenje kod smetanja posjeda), dok je odluka o procesnopравnim prigovorima uvijek procesna (rješenja kojim se odbacuje podnesak i sl.)

3. ZASTUPNICI STRANAKA

Zastupnik je lice koje vodi parnicu umjesto stranke i u njeno ime, tako da radnje suda neposredno djeluju prema stranci a ne zastupniku lično, a radnje koje poduzima zastupnik imaju značaj kao da ih je poduzela sama stranka.

3.1. Zakonski zastupnici

Lica sa ograničenom ili djelimično ograničenom parničnom sposobnošću u postupku zastupaju zakonski zastupnici, dakle lica koja su određena zakonom ili aktom nadležnog državnog organa donesenim na osnovu zakona.

Zakonski zastupnik može biti fizičko lice koje je potpuno parnično sposobno a kada zakonskog zastupnika određuje organa starateljstva, mogu biti predviđeni i drugi uslovi koji garantuju da će se ova dužnost uspješno obaviti.

Kada sud utvrdi da stranka nema zakonskog zastupnika ili ako zakonski zastupnik nema posebno ovlaštenje kada je ono potrebno, zatražit će da nadležni organ starateljstva postavi staraoca parnično nesposobnoj osobi, odnosno pozvat će zakonskog zastupnika da pribavi posebna ovlaštenja ili će poduzeti druge mjere koje su potrebne da bi parnično nesposobna strana bila pravilno zastupana(čl.295 st.2).

Sud će takvoj stranci odrediti rok da otkloni takav nedostatak,a ako stranka to ne učini sud će rješenjem ukinuti sve provedene radnje ako su zahvaćene tim nedostatkom i odbaciti tužbu, ako su nedostaci takve prirode da sprečavaju daljnje vođenje postupka.

Na rješenje kojim se poziva stranka da otkloni nedostatke nije dozvoljena žalba.

Novim zakonom nije predviđeno pravo Javnog tužioca da kao zakonski zastupnik države štiti državu i njene interese u parničnom postupku, to sada može samo pravobranilac.

slajd 6.

Zakonski zastupnici(čl.293)

- za lica sa ograničenom i djelimično ograničenom parničnom sposobnosti
- za lica koja su određena zakonom ili aktom nadležnog državnog organa

Primjer:

1.zakonski zastupnici djece u postupku su roditelji, usvojioci kada zastupaju usvojena lica, staraoci nad licima koja su lišena potpuno ili djelimično poslovne sposobnosti...

2.pravno lice zastupa lice koje je zakonom ili aktom pravnog lica određeno (direktor, načelnik).

3.direktor zastupa preduzeće, ali on može ovlastiti i drugo lice zaposleno kod poslodavca da ga zastupa u pojedinim radnjama.

4. u parnicama za osporavanje očinstva u kojima su tuženi maloljetno dijete i njegova majka, majka ne može zastupati maloljetno dijete, već je nužno u smislu porodičnog zakona djetetu postaviti posebnog staraoca.

Zašto su važne odredbe o stranačkoj sposobnosti i pravilnosti zastupanja?

Odredbe o stranačkoj sposobnosti i pravilnosti zastupanja su veoma značajne za pravilnu primjenu prava pa su sudovi obavezani da u toku cijelog postupka paze na ispravnost primjene ovih odredbi. U tom smislu je propisano da drugostepeni sud kao i reviziski , po službenoj dužnosti pazi na primjenu istih (čl.221 i čl. 241 ZPP-a).

To znači da u slučaju propusta prvostepenog suda da uoči te povrede viši sudovi su dužni da to uoče i ukinu prvostepenu presudu i predmet vrate na ponovni postupak ili će ukinuti prvostepenu presudu i odbaciti tužbu.

Razlozi procesne ekonomije zahtjevaju, stoga, da prvostepeni sud povećanu pažnju usmjeri na ove odredbe i ispravi sve nedostatke do donošenja prvostepene presude.

Iz sudske prakse:

-”Sud nije vezan izjašnjenjem Pravobrnilaštva, već je morao po službenoj dužnosti paziti da tuženi Tuzlanski Kanton kao parnično nesposobna stranka bude pravilno zastupan po svom zakonskom zastupniku, a i u slučaju izostanka Pravobrnilaštva kao zakonskog zastupnika sa ročišta, sud je mogao održati raspravu. Umjesto da tako postupi, prvostepeni sud je prihvatio da raspravlja sa Ministarstvom zdravlja koje ne može biti stranka u postupku, čime je i počinio bitnu povredu odredbi parničnog postupka iz čl.336 st.2 tč-10 ranijeg ZPPa.”¹¹

-”U toku prvostepenog postupka u postupku razvoda braka tužena strana ističe da je kod nadležnog centra pokrenut postupak za oduzimanje njegove poslovne sposobnosti. I pored ove činjenice sud donosi odluku kojom se brak razvodi. Po žalbi tuženog okružni sud pazeći po službenoj dužnosti na povredu odredaba parničnog postupka koji se odnose na stranačku sposobnost, ukida prvostepenu presudu i predmet vraća na ponovni postupak, jer je prvostepeni sud počinio bitnu povredu odredbi parničnog postupka iz člana 293 ZPP- a.”

-”Presudom Osnovnog suda u Banja Luci obavezan je tuženi J.R. da tužiocu J.G. mjesečno isplaćuje 25% plate počev od 1.11.1997.godine, pa do drugačije odluke suda. Protiv ove odluke žalbu je izjavio tuženi, iz svih žalbenih razloga predviđenih ZPP.

Okružni sud presudu Osnovnog suda ukida i predmet vraća na ponovni postupak iz razloga, što je odredbom člana 267 st.1 Porodičnog zakona Republike Srpske propisano da ako se u parnici odlučuje o izdržavanju maloljetne djece ili punoljetne djece nad kojima je produženo roditeljsko staranje, organ starateljstva učestvuje u tom postupku, radi zaštite interesa djece. Odredbom člana 267. stav 2 zakona, propisano je da će sud koji odlučuje u parnici za izdržavanje obavijestiti organ starateljstva o postupku i pozvati ga na sva ročišta, kao i dostaviti mu sve odluke donesene u postupku ovlaštenja organa starateljstva u postupku utvrđena su članom 73 navedenog zakona. Prvostepeni sud je propustio da obavijestiti organ starateljstva o postupku, čime je onemogućio organ starateljstva kao stranku (sui generis) da raspravlja pred sudom, pa je takvim propustom počinio bitnu povredu odredbi parničnog postupka, iz člana 209 ZPP-a.”¹²

-Tužitelj je podnio tužbu protiv Narodne banke BiH, Bosne i Hercegovine i Federacije BiH, radi isplate duga. Prvostepenom presudom trećetužena je obavezana na isplatu duga, a tužbeni zahtjev u odnosu na prvo i drugotuženu je odbijen. Drugostepeni sud je žalbu trećetužene uvažio samo u odluci o troškovima a u ostalom dijelu žalbe odbio.

¹¹ Kantonalni sud Tuzla br.Pž.242/01 od 30.01.2002

¹² Okružni sud u Banja Luci br. GŽ-372/04

Vrhovni sud FBiH je djelimično uvažio reviziju tužitelja i nižestepene presude preinačio u odnosu na drugotuženu koju je obavezao na plaćanje duga.

Po apelaciji drugotužene Ustavni sud BiH je donio odluku kojom su ukinute presude Vrhovnog, Kantonalnog i Općinskog suda jer je utvrđena povreda čl.II/3.e) Ustava BiH (pravo na pravično saslušanje u građanskim i krivičnim stvarima).

U obrazloženju se navodi:

”Da apelantica (Bosna i Hercegovina) nikada u toku cijelog postupka nije imala zakonskog zastupnika koji bi bio prisutan na bilo kojem održanom ročištu, pa neovisno od činjenice da je institucija Pravobranilaštva BiH otpočela sa radom 1.7.2003, dakle kada je reviziski postupak već otpočeo, Ustavni sud smatra da zbog nedostatka u zastupanju apelantica objektivno nije mogla do zaključenja glavne rasprave istaći prigovor zastare. U tom smislu Ustavni sud smatra, s obzirom na vrstu spora i na zakonsku odredbu koja omogućava da se nove činjenice mogu iznositi samo do zaključenja glavne rasprave, da je prvostepeni sud morao poduzeti sve neophodne mjere kako bi se obezbijedilo ravnopravno učešće apelantice u prvostepenom postupku.”¹³

-”Drugotuženog (Općinu Doboju) na glavnoj raspravi održanoj 19.03.2004 god. je zastupao stručni saradnik Republičkog javnog pravobranilaštva koji u to vrijeme nije imao položen pravosudni ispit i kojoj je u međuvremenu zbog nepostojanja stručnog ispita kod tog pravobranilaštva prestao radni odnos što je utvrđeno provjerom kod tog pravobranilaštva sa sjedištem njegovog zamjenika u Doboju, a prema odredbi čl.25 st.1 Zakona o javnom pravobranilaštvu (Službeni glasnik RS br. 17/93,14/94 i 32/94) koji je bio u primjeni u vrijeme donošenja prvostepene presude,propisano je da za vršenje pravnih poslova Republički javni pravobranilac može imati potreban broj stručnih saradnika sa položenim pravosudnim ispitom,dok je u st. 2 istog zakona propisano da RJP može ovlastiti stručnog saradnika da ga u određenim predmetima zamjenjuje u zastupanju,pa kako u sadržaju spisa predmeta se ne nalazi takvo ovlaštenje za stručnog saradnika koji je zastupao drugotuženu na glavnoj raspravi,zbog takvog nedostatka u zastupanju drugotužene pobijana presuda je donesena sa povredom parničnog postupka zbog čega je pobijanu presudu u smislu odrdbbe čl.224 st.1 tč.3 u vezi čl. 227 st.3 ZPPa valjalo po službenoj dužnosti ukinuti i cio predmet vratiti prvostepenom sudu na ponovni postupak.”¹⁴

Privremeni zastupnik u parnici po čl.296 ZPPa, se može postaviti samo tuženoj stranci.

Naime, ako zakonski zastupnik ne crpi svoja ovlaštenja neposredno iz zakona(kao što su to roditelji za mladb.djecu),njega postavlja nadležni organ starateljstva. Samo izuzetno to ovlaštenje ima sud u odnosu na parnične stranke, koji međutim ne može stranci postaviti stalnog zakonskog zastupnika, već zastupnika koji će se staratio zaštiti interesa stranke na neko vrijeme i u određenoj parnici.To je privremeni zastupnik.

¹³ Okružni sud u Banja Luci br. GŽ-372/04

¹⁴ Okružni sud Doboju br.GŽ-320/04 od 6.4.2004 god

Sud postavlja privremenog zastupnika u slučaju:

- da se pokaže da bi *postavljanje zakonskog zastupnika tuženom trajalo duže vremena,*
- pa bi zbog toga *mogle nastati štetne posljedice za jednu ili obje stranke*

Uz ove uslove sud će postaviti privremenog zastupnika osobito u slučajevima sa slijedećeg slajda :

slajd 7.

Uslovi za postavljanje privremenog zastupnika(čl.296):

- ako tuženi nije parnično sposoban,
- ako postoje suprotni interesi tuženog i njegovog z. z.,
- ako obe stranke imaju istog z.z.
- ako je boravište tuženog nepoznato, a tuženi nema punomoćnika,
- ako se tuženi ili njegov z.z. koji nemaju punomoćnika nalaze u inostranstvu, a dostavljanje se nije moglo izvršiti.

O postavljanju privremenog zastupnika sud će :

- bez odgađanja obavijestiti:

1.organ starteljstva i

2.stranke kada je to moguće;

-izdati oglas koji će objaviti u entitetskim, novinama , kantona i oglasnoj ploči suda i to slučaju da je privremeni zastupnik postavljen iz razloga što je tuženom boravište nepoznato a nema punomoćnika i da se nalazi u inostranstvu.

Mogućnost nastupanja štetne posljedice treba da se pokaže kao mogući rezultat činjenice što zakonski zastupnik još nije imenovan, pa nema osobe koja će štiti interes nesposobne stranke. Između odsustva zakonskog zastupnika i mogućih posljedica treba da postoji uzročna veza.

Sud nije ovlašten da postavlja privremenog zastupnika tužitelju jer je tužitelj aktivna stranka u postupku. On traži od suda pravnu zaštitu pa je normalno da će radi ostvarenja tog cilja poduzeti sve što je potrebno da bi mu sud pružio zaštitu.

Pitanje:

-Tužitelj tužbom tuži lice koje označava kao nepoznatog prebivališta. Uz tužbu ne dostavlja dokaz da je lice nepoznatog prebivališta. Sud će pozvati tužitelja da otkloni isti nedostatak, pribavljanjem dokaza o prebivalištu tuženog, u protivnom će tužbu kao neuredan podnesak odbaciti, shodno odredbi člana 336, a u vezi sa odredbom člana 295 stav 3i 4 ZPP-a.

Ako tužitelj po nalogu suda ne dostavi dokaz da je tuženi nepoznatog prebivališta da li će sud bez odbacivanja tužbe od nadležnog organa starateljstva u postupku postavljanja privremenog staraoca zatražiti da utvrdi i tu činjenicu, shodno odredbi člana 295 st. 2.

Mogući odgovor:

Osnovni uslov za postavljanje privremenog zastupnika jeste da je stranka nema parničnu sposobnost pa da je potrebno da je u postupku zastupa zakonski zastupnik ali bi procedura postavljanje zakonskog zastupnika trajalo duže, a mogućnost štetnih posljedica izvjesna.

Stoga se ne može postaviti privremeni zastupnik kada ovi uslovi nisu postojali, u slučajevima kada je nepoznata adresa fizičke osobe kojoj nije ni bio potreban zakonski zastupnik.

3.2. Punomoćnici

Lica sa ograničenom ili djelimično ograničenom parničnom sposobnošću, preko njihovih zakonskih zastupnika, kao i lica koja imaju parničnu sposobnost, u postupku mogu zastupati i **punomoćnici** kada ih na to ovlaste zakonski zastupnici odnosno stranke lično.

Punomoćnik u parničnom postupku može biti svako parnično sposobno fizičko lice a izuzetno to može biti pravno lice ako se radi o advokatskom društvu.

Stranka može ovlastiti punomoćnika da preduzme samo određene radnje ili da preduzme sve radnje u postupku (čl.304 ZPPa).

Radnje u postupku što ih punomoćnik poduzima u granicama punomoći imaju isti **pravni učinak kao da ih je poduzela sama stranka** (čl.302).

slajd 8.

Punomoćnici(čl.301)

- advokat
- advokatsko društvo

- uposlenik službe za besplatnu pravnu pomoć
- bračni drug
- vanbračni drug
- srodnik po krvi ili tazbini

Punomoćnik može biti **advokat** kao lice koje je registrovano za obavljanje ove usluge u skladu sa Zakonom o advokaturi. Advokat može biti punomoćnik i fizičke i pravne osobe u postupku.

Ovlaštenja advokata (po čl.305 ZPPa) ako je stranka izdala advokatsku punomoć za vođenje parnice a nije bliže odredila ovlaštenja u punomoćju, su slijedeća:

-da vrši sve radnje u postupku, a naročito da podnese tužbu, da je povuče, da da odgovor na tužbu, da prizna tužbeni zahtjevili da se odrekne tužbenog zahtjeva, da zaključi sudsko poravnanje, da podnese pravni lijek, da se odrekne ili odustane od njega, kao i da zahtjeva izdavanje mjere obezbjeđenja;

-da stavlja zahtjev za izvršenje i obezbjeđenje i poduzme potrebne radnje u postupku povodom takvog zahtjeva;

-da od protivne strane primi dosuđene troškove;

-da pismeno ovlasti drugog advokata na preduzimanje samo pojedinih radnji u postupku, osim zastupanja na glavnoj raspravi.

Novina u ovoj odredbi je zabrana advokatu da ovlasti drugog advokata na njegovu zamjenu u preduzimanji radnji zastupanja na glavnoj raspravi, bez izričitog ovlaštenja stranke.

Ako stranka u punomoćju nije bliže odredila ovlaštenja **punomoćnika koji nije advokat**, punomoćnik može da vrši sve radnje u postupku, ali mu je uvijek potrebno

izričito ovlaštenje za povlačenje tužbe, priznanje ili odricanje od tužbenog zahtjeva, zaključenje poravnanja, odricanje ili odustanak od pravnog lijeka i za prenošenje punomoćja na drugo lice kao i za podnošenje vanrednih pravnih lijekova (čl.307 ZPPa).

Novina je i ograničenje u mogućnosti da druga fizička lica imaju status punomoćnika, tako da sada samo bračni drug, vanbračni drug i srodnici po krvi ili tazbini, mogu imati status punomoćnika stranke.

Ova novina je rezultat sprečavanja nadripisarstva u ovoj oblasti.

Zakonom je data mogućnost **vanbračnom drugu** da zastupa stranku kao punomoćnik.

Pitanje:

-Šta je to vanbračna zajednica u pravnom smislu i koliko ona treba da traje.

Mogući odgovor:

-Po čl. 3 Zakona o porodičnim odnosima FBiH (Sl.novine FBiH br. 35/05), vanbračna zajednica jeste zajednica života žene i muškarca koji nisu u braku ili vanbračnoj zajednici sa drugom osobom, **koja traje najmanje 3 god. ili kraće ako je u njoj rođeno zajedničko dijete.**

Postojanje **advokatskih društava** kao punomoćnika je **novina** ZPP-a jer je Zakonom o advokaturi, advokatskom društvu dato svojstvo pravnog lica za razliku od ranijeg Zakona kojim je to bilo udruženja građana.

U postupku u ime advokatskog društva pristupaju članovi društva, pojedini advokati, a pod određenim uslovima i advokatski pripravnici i stručni saradnici.

Novina ZPP-a je i status **službi za besplatnu pravnu pomoć** kojim se daje pravo da u postupku zastupaju (samo fizičko lice) kao punomoćnici. Njihov status je regulisan posebnim Zakonom.

Pitanja:

-Da li služba za besplatnu pravnu pomoć Sindikalne organizacije može zastupati radnika u radnom sporu?

Mogući odgovor:

Može ako je registrirana kao takva, što se na sudu mora dokazati.

-Kako će sud znati da li je punomoćnik srodnik po krvi ili tazbini, stranke?

Mogući odgovor:

-Sud bi trebao na pripremnom ročištu provjeriti tu činjenicu izjavom punomoćnika ili stranke koja je dala punomoć, a u slučaju sumnje i odgovarajućim dokazima.

Pravna lica mogu zastupati kao punomoćnici osim advokata, advokatskih društava i uposlenici te pravne osobe, što je bilo po ranijem ZPP-u.

Uposlenici pravne osobe mogu imati generalnu punomoć tj. punomoć za vođenje svih parnica koje se vode ili bi se mogle voditi u korist ili protiv određene stranke. Ova punomoć ima ovlaštenje za poduzimanje svih radnji u postupku kome vlastodavac učestvuje u postupku. Ona se može izdati svakoj osobi koja sposobna da bude punomoćnik.

Značajna **novina** u oblasti instituta punomoćnika je odredba:

Čl.300 st.2 ZPP-a koja glasi:

STRANKA KOJU ZASTUPA PUNOMOĆNIK MOŽE UVIJEK DOĆI PRED SUD I DAVATI IZJAVE PORED SVOG PUNOMOĆNIKA, ALI SUPROTNU STRANU, SVJEDOKE I VJEŠTAKE MOŽE ISPITIVATI SAMO PREKO PUNOMOĆNIKA AKO JE PRISUTAN NA GLAVNOJ RASPRAVI.

Ovom odredbom zakona je ograničeno pravo stranke koja ima punomoćnika koji je prisutan na glavnoj raspravi, da ispituje neposredno suprotnu stranku, svjedoke i vještake.

To pravo Zakon dozvoljava samo punomoćniku osim u slučaju da je njegov punomoćnik odsutan sa glavne rasprave.

Ova novina je u skladu sa NAČELOM PROCESNE EKONOMIJE koja je propisana u odredbi čl.10 ZPP-a, jer je ograničenje postulacione sposobnosti stranke koja ima punomoćnika, u interesu te stranke, budući da stranka nije vična pravu.

Punomoćnik je dužan pri prvoj radnji u postupku podnijeti punomoć, a ako to nije učinio sud može dopustiti da radnje u postupku za stranku privremeno obavlja osoba koja nije podnijela punomoć, ali će istovremeno narediti toj osobi da naknadno u određenom roku podnese punomoć ili odobrenje stranke za obavljanje parničnih radnji (čl.309st.1. i 2.).

Pitanje:

-šta će sud uraditi kada punomoćnik u svom podnesku djelimično prizna tužbeni zahtjev a stranka na glavnoj raspravi izjavi da i taj dio zahtjeva osporava?

Mogući odgovor:

“Rješenja ovog sukoba različita su s obzirom na to da li se radi o procesnim radnjama u kojima se punomoćnik i stranka izjašnjavaju o relevantnim činjenicama, priznajući ili poričući navode protivnika, ili se radi o drugim procesnim radnjama, te da li stranka mijenja, odnosno opoziva izjavu svog punomoćnika na ročištu na kome je ta izjava data ili naknadno.

Dok traje ročište na kome je punomoćnik dao neku izjavu, bez obzira kakve je prirode ta izjava, stranka može sa pravnim učinkom izmijeniti ili opozvati izjavu punomoćnika. Izjava stranke veže sud u tom smislu što izmjenjene, odnosno opozvane izjave punomoćnika nemaju procesne važnosti.”¹⁵

¹⁵ Građ.procesno pravo-Triva str.265

3.3. Opseg punomoći

Punomoć može biti izdata pismeno ili usmeno na zapisnik. Sudu se podnosi pri prvoj radnji u postupku ali sud može dozvoliti da radnje u postupku za stranku privremeno izvrši lice koje nije donijelo punomoć, ali će istovremeno narediti tom licu da naknadno u određenom roku podnese punomoć (čl.309 ZPPa).

U zavisnosti od sadržaja punomoć može biti:

- punomoć za pojedinu radnju,
- parnična punomoć, čiji sadržaj ovlaštenja zavisi od toga da li je izdana advokatu ili osobi koja nije advokat,
- generalna punomoć;

Praksa je sudova da pored pismene forme punomoć ne treba biti ovjerena od strane određenog organa.

Iz sudske prakse:

”Ovjera potpisa na punomoći nije pretpostavka valjanosti punomoći za sklapanje ugovora o prodaji nekretnina.

Iz obrazloženja-

Sudovi nižeg stupnja pravilno su postupili kada su odbili tužbeni zahtjev (na utvrđenje ništavosti ugovora o prodaji) pri čemu ovaj sud nalazi potrebnim istaknuti da pitanje ovjere potpisa na punomoći nije relevantno. Forma propisana zakonom za neki ugovor ili koji drugi pravni posao važi i za sklapanje toga ugovora odnosno za poduzimanje tog posla (čl.90 ZOO-a), a u ovom slučaju punomoć je izdana u pisanom obliku, dakle u istoj formi koja je propisana za pravni posao (sporni ugovor o prodaji nekretnine). Ovjera potpisa nije uvjet za valjanost ugovora o prodaji nekretnina (pa dakle ni uvjet za valjanost punomoći), već može biti uvjet za postizanje druge svrhe kao što je upis u zemljišnu knjigu.”¹⁶

Sud je dužan tokom cijelog postupka paziti je li osoba koja se pojavljuje kao punomoćnik ovlaštena za zastupanje. A ako utvrdi da nije ukinut će parnične radnje što ih je ta osoba poduzela, ako te radnje nije stranka naknado odobrila (čl.309 st.4).

Dilema:

-Da li je sud dužan pozivati stranku da dostavi punomoć za zastupanje punomoćnika?

¹⁶ Vrhovni sud Hrvatske, Rev.2711/2000 od 17.12.2003

Mogući odgovor:

Sud nije dužan pozivati stranku da dostavi punomoć, već će naložiti osobi koja se pojavljuje kao punomoćnik da dostavi punomoć.

Iz sudske prakse:

”Punomoćnik je pri prvoj radnji u postupku dužan podnijeti punomoć, a prvostepeni sud u obavezi narediti tom licu ako nije dostavilo punomoć da istu naknadno dostavi ili da dostavi odobrenje stranke za izvršenje parničnih radnji a ukoliko to ne učini, tužilac je zastupan po neovlaštenom punomoćniku i to počev od podnošenja tužbe do okončanja prvostepenog postupka.”¹⁷

”Ako advokat koji je podnio tužbu ili redovni i vanredni pravni lijek i potpisao iste podneske, a nije dostavio punomoć za poduzimanje takvih radnji, sud će mu naložiti da to učini u roku od osam dana pa ako to ne učini podnesak odbaciti kao nedopušten.”¹⁸

“Ako je punomoćnik preduzeo neku dispozitivnu radnju- npr. zaključio sudsku nagodbu (na ročištu na kojem nije bila prisutna stranka koja mu je dala neograničenu punomoć), stranka takvu izjavu ne može više naknado izmjeniti ili opozvati.”¹⁹

”Istina u spisu postoji punomoć, ali iz njene sadržine proizilazi da se ista tiče samo ovlaštenja za zastupanje u ostavinskom postupku, zbog čega se ta punomoć, obzirom na svoj opseg, nije mogla uzeti valjanom punomoći za zastupanje u ovom parničnom predmetu.”²⁰

“Zajednica osiguranja imovine i lica ne može u sporu da se pojavi kao punomoćnik radne organizacije, čije je vozilo osigurano za štetu prčinjenu trećim licima.”²¹

”Smrt stranke koja je izdala punomoć od različitog je učinka na prava punomoćnika u postupku: ako je izdana za vođenje postupka u strogo osobnim, neprenosivim pravilima, njena važnost prestaje smrću osobe o čijem se neprenosivim pravima postupak vodi, pa prestaje i postupak o tim pravima.”²²

¹⁷ Okružni sud Doboj br.Gž-140/04 od 14.7.2004 god

¹⁸ Viši privredni sud u Beogradu Pž.3805/73 od 4.7.1974.god.

¹⁹ Vrhovni sud Hrvatske,Gž.2354/77

²⁰ Kantonalni sud u Tuzli br.Gž.125/04 od 25.08.2005

²¹ Okružni sud u Nišu,Gž.3846/77

²² Županiski sud u Splitu,Gž.2736/95 od 25.9.1996

4. SUPARNIČARI

Pod suparničarima podrazumijevamo više lica koja u jednoj tužbi učestvuju kao tužitelji ili tuženi. To je procesna situacija kada se u istoj stranačkoj ulozi pojavljuje više procesnih subjekata. Zbog množine subjekata suparničarstvo se naziva još i subjektivna kumulacija.

Suparničarstvo može biti aktivno, ako više lica učestvuje na strani tužitelja i pasivno, ako više lica učestvuje na strani tuženih.

Suparničarstvo može biti:

- **materijalno, formalno, obično, jedinstveno, nužno, zakonsko, prvobitno, sukcesivno, eventualno, supsidijarno.**

slajd 9.

suparničari (čl.362)

- Materijalni (jedinstveni, nužni)-kada je više lica u pogledu predmeta spora u pravnoj zajednici ili im prava i obaveze potiču iz istog činjeničnog i pravnog osnova
- Formalni (obični)-kada je predmet spora iste vrste, zasnovani na bitno istovrsnom činjeničnom i pravnom osnovu i kada je nadležan isti sud
- Ako je to drugim zakonom određeno

16

4.1. Materijalni suparničari

Odredbom člana 362 stav 1 ZPP-a utvrđeno je da su materijalni suparničari više lica koji mogu jednom tužbom tužiti ili biti tuženi ako su u pogledu spora u pravnoj zajednici ili ako njihova prava, odnosno obaveze proističu iz istog činjeničnog i pravnog osnova.

Ovo podrazumijeva da su materijalni suparničari oni koji se i prije i izvan parnice nalazili u određenoj pravnoj ili stvarnoj vezi s obzirom na predmet spora.

Subjekti ovog suparničarstva se nalaze u pravnoj zajednici ako su nezavisno od parnice učesnici nekog građanskopravnog odnosa (npr. suvlasnici, sunasljednici, bračni drugovi).

Stvarna izvanprocesna povezanost subjekata zasniva se na bitno istom činjeničnom stanju na kome se zasnivaju tužbeni zahtjevi, s time da i ti zahtjevi treba da budu zasnovani na bitno istoj pravnoj osnovi. Identitet činjenične osnove po prirodi stvari ne može biti potpun; bitno je da unatoč nužnim odstupanjima osnovni elementi ipak ukazuju na jedinstvenost stvarnog osnova iz kojeg potječu.

Takvi su npr. tuženi saizvršioци nekog delikta, ili oštećeni tužioци iz jedne saobraćajne nezgode. Njih povezuje isti događaj u kome su učestvovali, te ista pravna osnova zahtjeva o kojima se u parnici raspravlja.

Za materijale suparničare **karakteristično je da se po sili zakona ili zbog prirode spornog odnosa spor u kome sudjeluju može riješiti samo na jednak način prema svima, tužbeni zahtjev može biti usvojen prema svima ili odbijen u odnosu na sve njih.**

Procesne radnje ovih suparničara poduzete od strane jednog imaju pravno dejstvo u odnosu na sve.

Ako za sve suparničare ne postoji mjesna nadležnost istog suda, nadležan sud koji je mjesno nadležan za jednog od tuženih (atrakcija), a ako među njima ima glavnih i sporednih obveznika, onda sud mjesno nadležan za kojeg od glavnih.

Iz sudske prakse:

„Materijalni suparničari su dvije osiguravajuće organizacije tužene jednom tužbom radi naknade štete, a tužbeni zahtjev se temelji na tvrdnji da oba tuženika odgovaraju u vezi s jednim te istim štetnim događajem“²³

Obično suparničarstvo je karakteristično da se protiv svakog od suparničara može donijeti sadržajno različita presuda. Svi formalni suparničari su i obični suparničari.

Ali postoje situacije kada i materijalno suparničarstvo može biti obično. To je u situaciji kada je položaj običnog materijalnog suparničara samostalan u odnosu na položaj ostalih suparničara. Posljedice procesnih radnji običnog materijalnog suparničara djeluje smo u odnosu na njega, rokovi se računaju samo u odnosu na njega, a odluka suda može biti sadržajno različita.

Primjer:

1. tužitelji su zakonski nasljednici iza umrlog oštećenog pa podnose tužbu protiv osiguravajućeg društva radi naknade nematerijalne i materijalne štete zbog smrti svog prednika.

Tužitelji imaju položaj običnih materijalnih suparničara tako da svaki od njih može ali ne mora podnijeti tužbu, a i odluka se donosi pojedinačno u odnosu na svakog

²³ Vrhovni sud Hrvatske, II Rev. 103/92 od 04.02.1993

pojedinačno. Svaki od njih ima pravo ali ne mora podnijeti pravni lijek na presudu u odnosu na njegov dio zahtjeva.

Ali kada tužitelj poništava ugovor o poklonu kojeg je sačinio umrli ostavitelj onda svi zakonski nasljednici darovatelja imaju status nužnih i jedinstvenih materijalnih suparničara.

2. suvlasnici u nekoj vlasničkoj parnici;
4. glavni dužnik i jemac u parnici koju protiv njih vodi vjerovnik;
5. solidarni dunici iz jednog ugovornog odnosa;

Materijalno suparničarstvo može biti, s obzirom na prirodu njihovog uzajamnog odnosa, **jedinstveno suparničarstvo**. Karakteristika ovog suparničarstva jeste da se ili po zakonu ili zbog prirode spornog odnosa u kome učestvuju, može riješiti samo na jedinstven način. Jedinstvena povezanost u građanskopravnom odnosu uvjetuje i njihov jedinstveni tretman u parnici.

Jedinstveni su samo neki materijalni suparničari a formalni suparničari ne mogu biti jedinstveni.

Rokovi kod jedinstvenih suparničara se računaju istodobno, a ističu kada je rok bilo kojeg od suparničara, počeo najkasnije teći.

Od procesnih radnji koje utječu na tok postupka pojedini jedinstveni suparničar može jedino samostalno povući tužbu, kao što se i u odnosu na pojedinog od njih može tužba povući, a da kod toga pravni efekat ove radnje ne prelazi i na druge (osim ako se ne radi o nužnom suparničarstvu).

Ali zbog načela nepovoljnijeg karaktera svih radnji kojima se disponira istaknutim tužbenim zahtjevom u procesu, jedan jedinstveni suparničar ne može samostalno sa pravnim učinkom priznati tužbeni zahtjev, odreći se tužbenog zahtjeva, ili zaključiti sudsku nagodbu.

Svaki jedinstveni suparničar može samostalno podnositi prijedloge koji se tiču toka parnice(npr: prijedlog za produženje sudskog roka, za odgodu ročišta, za dosvolu za povraćaj u pređašnje stanje, za izvođenje dokaza, za nastavak prekinutog postupka, za donošenje određene presude);

Međutim kada su te radnje međusobno suprotne primjenjuje se princip da važe samo one radnje koje su za sve njih najpovoljnije.Štetne radnje ne djeluju ni prema kome pa ni prema onom koji ih je poduzeo,osim ako su ih poduzeli svi.

Primjer:

- 1.Jedan suparničar priznaje zahtjev a drugi ga osporava.

U takvoj situaciji se smatra da obojica osporavaju tužbeni zahtjev.

Zbog načelno nepovoljnog efekta izjave kojom jedan suparničar priznaje tužbeni zahtjev u odnosu na drugog koji isti zahtjev osporava, primjenjuje se princip povoljnijeg rješenja koji uz to omogućava jednak tretman svih suparničara.²⁴

2. Ako jedan suparničar stvori uslove za donošenje presude zbog propuštanja a drugi dođe na raspravu i izjavi da priznaje tužbeni zahtjev i stvori uslove za presudu zbog priznanja, sud neće moći izreći ni jednu od njih, jer tek fikcija o neopredjeljenom stavu prema iznesenim činjenicama i tužbenom zahtjevu, bez prava na donošenje presude zbog propuštanja, omogućuje povlačenje procesnih i građanskopravnih konsekvencija koje će oba suparničara dovesti u p o t p u n o j e d n a k pravni položaj.

Tužbeni zahtjev ili može biti usvojen prema svima ili odbijen u odnosu na sve suparničare.

Budući da imaju jedinstveni položaj stranke u postupku (odredbe člana 366 ZPP-a), a na stranačku sposobnost sud pazi po službenoj dužnosti u smislu odredbe člana 295 Zakona o parničnom postupku i ukoliko nisu obuhvaćeni kao stranka, sud će uz prethodni nalog shodno odredbi člana 295 u vezi čl.66 i čl.67 ZPP-a, rješenjem tužbu odbaciti kao neurednu.

Primjer:

1. suvlasnici poslužnog dobra u parnici o služnostima na tim nekretninama, jer su služnosti nedjeljive;
2. bračni drugovi u parnici za poništaj braka, jer je bračni odnos nedjeljiv;
3. u paternitetskom sporu jer je ovaj statusni odnos nedjeljiv;
4. zakonski nasljednici u parnici kojom se osporava valjanost testamenta.
5. tražioci izvršenjau čiju je korist zaplijenjena tražbina u parnici radi postojanja ili visine tražbine;
6. stečajni ili likvidacioni vjerovnici u parnici o postojanju, visini i isplatnom redu osporene stečajne tražbine;

Iz sudske prakse:

-Tužitelj je jedan od nasljednika koji tuži drugog brata radi utvrđivanja pravne valjanosti ugovora o poklonu. Ostavinski sud je prekinuo ostavinski postupak i na parnicu uputio ostale zakonske nasljednike radi utvrđenja pravne valjanosti ugovora, ali je parnicu pokrenuo samo jedan od nasljednika protiv drugog nasljednika koji posjeduje spornu nekretninu.

Drugostepeni sud je ukinuo prvostepenu dosuđujuću presudu iz sljedećih razloga:

²⁴ Građ. procesno pravo-Triva str.359

„Budući da se radi o zakonskim nasljednicima koji su u nedjeljivoj pravnoj zajednici i zbog čega se pojavljuju kao jedinstveni suparničari, te da se spor može riješiti samo na jednak način prema svima(čl.201 ZPP-a) prvostepeni sud je pogriješio kada je raspravljao i meritorno odlučio o podnesenoj tužbi.“²⁵

Suparničarstvo je procesnopravna kategorija i to u pravilu fakultativna. Ipak se u doktrini spominje poseban tip tzv. **n u ž n o suparničarstvo** kod koga tužiocima, ako žele da njihova tužba bude prihvaćena kao dopuštena, moraju zasnovati aktivno ili pasivno suparničarstvo. Potreba obuhvaćanja svih subjekata proizilazi iz građanskopravnog a ne procesnog propisa.

Takvi građanskopravni odnosi moraju biti rješavani jedinstveno i ovlaštenje na raspolaganje pripada samo svim učesnicima pravnog odnosa zajednički, pa odsustvo samo jednog učesnika predstavlja nedostatak procesne legitimacije za vođenje parnice, zbog čega tužbu treba odbaciti, ako tužilac ne obuhvati sve one koji tek zajedno predstavljaju jednu stranu.

Ako bi tužba bila povučena u odnosu na jednog od nužnih suparničara, nastalo bi pomanjkanje procesne legitimacije, zbog čega bi opet bilo mjesta odbačaju tužbe.

Primjer:

1. kada treća osoba pokreće tužbu za poništaj braka;
2. kada jedan suvlasnik pokrene postupak za diobu suvlasništva;
3. utvrđivanje prava služnosti na nekretninama u pogledu suvlasnika poslužnog dobra;

4.2. Formalni suparničari

Formalni suparničari su oni među kojima izvan parnice nema ni pravne zajednice niti njihova prava i obaveze proističu iz istog činjeničnog i pravnog odnosa. Njih veže samo parnica formirana dispozicijom tužitelja, pa je stoga to procesna zajednica.

Uslov za ovaj oblik suparničarstva je:

- predmet spora ili zahtjev mora biti iste vrste(naknada štete, isplata duga i sl.)
- bitno istovrsna činjenična i pravna osnova
- da je sud stvarno i mjesno nadležan za svaki zahtjev i za svakog tuženog.

Formalno suparničarstvo je uvijek i **o b i č n o suparničarstvo.**

²⁵ Okružni sud Doboj, br.Gž-7/02 od 16.01.2002 god

Primjer:

1. više tuženih za isplatu dugovane stanarine svaki za svoj stan;
2. više tuženih u regresnim tužbama po osnovu saobraćajne odgovornosti koja nije pokrivena ugovorom o osiguranju, a svaka šteta u odnosu na tužene nije u uzročnoj vezi;
3. više lica odgovornih za štetu prouzokovanu motornim vozilom;

Iz sudske prakse:

-,Kada je više osoba tuženo radi naknade štete uzrokovane motornim vozilom, one nisu jedinstveni suparničari. Nema smetnji da se spor riješi na različite načine prema suparničarima.²⁶

-,Osiguravatelj i štetnik kao solidarni obveznici naknade štete nemaju položaj jedinstvenih suparničara.²⁷

Suparničarstvo je na strani tuženog (pasivno) a zasniva se na istovrsnom činjeničnom i pravnom događaju, tj. štetnom događaju.

Ovo suparničarstvo se može ustanoviti kada tužitelj nije siguran u pasivnu legitimaciju nekog od tuženih pa tuži više njih.

Pravna teorija poznaje još oblika suparničarstva kao to su: prvobitno i naknadno (ovisno u kojoj fazi postupka se ustanovljava suparničarstvo); eventualni ili supsidijarno (kada se traži da tužbeni zahtjev bude usvojen koji je u tužbi naveden prije njega); suparničarstvo na osnovu zakona(kada to procesni zakon izričito propisuje kao npr. glavi dužnik i jamac ako to nije u suprotnosti sa sadržajem ugovora).

5. UMJEŠAČ

Umješač je osoba koja ima pravni interes da u parnici koja teče među drugim osobama , jedna od stranaka uspije, može se pridružiti toj stranci.

Na strani jedne od stranaka, Zakon dozvoljava da učestvuje **treće lice kao umješač** (čl.369 ZPPa), a preuzetim ZPP-om je bilo to dopušteno društvenom pravobraniocu i javnom tužiocu. Raniji Zakon je dozvoljavao ombdusmenima da mogu da se umješaju u parnicu.

²⁶ Vrhovni sud Hrvatske, Rev-2533/82 od 29.06.1983

²⁷ Vrhovni sud Hrvatske, Rev-1324/89 od 06.12.1989

Novina Zakona je napuštanje takvog koncepta i dozvoljavanje samo umješaću da učestvuje u parnici i to u toku cijelog postupka sve do pravomoćnosti, stim što prima parnicu u onom stanju u kakvom se nalazi u trenutku kada se umješa u parnicu.

Iz sudske prakse:

”Umješaću treba dostavljanjem poziva i odluka suda omogućiti poduzimanje svih procesnih radnji u postupku pogodnih da pomognu uspjehu stranke kojoj se pridružio, pa kad je sud propustio tako postupiti, ne može se prema umješaću, s uspjehom, isticati intervenciski efekt parnice. To u konačnom rezultetu znači da u regresnoj parnici štetnik može istaknuti sve prigovore za koje smatra da su odlučni za pitanje osnovanosti tužbenog zahtjeva.”²⁸

”Umješać nema pravo na svoje posebne rokove, već radnje u postupku mora poduzimati u rokovima u kojima bi te radnje mogla poduzeti stranka kojoj se pridružio.”²⁹

Zakon dozvoljava da stranka sudu predloži da sud pozove **treće lice da učestvuje u parnici** što je propisana čl.372 ZPP-a i time otvara mogućnost da stranka sama disponira sa tim pravom.

ZPP Brčko Distrikta BiH i dalje ima odredbu koja propisuje pravo Ombudsmenu BiH da se umješa u parnicu koja je u toku, kada u vršenju poslova iz svoje nadležnosti, nađe da je to potrebno.

²⁸ Vrhovni sud Hrvatske, Rev-1393/84 od 21.03.1985

²⁹ Vrhovni sud Hrvatske, Rev-16/82 od 29.12.1982

II-PODMODUL – TUŽBA

1. UVODNE NAPOMENE

Ovim podmodulom ćemo obraditi sve bitne radnje u vezi sa tužbom kao što su: posljedice podnošenja tužbe, vrste tužbi, načela postupka, sadržaj tužbe sa nadležnostima (stvarnom i mjesnom, sukob, delegacija), postupanje po tužbi (pripremanje glavne rasprave, ispitivanje tužbe, blagovremenost, odluke suda), preinačenje i povlačenje tužbe.

2. PODNOŠENJE TUŽBE

S obzirom na svoj oblik, tužba je podnesak, koji može u pravilu zamjeniti usmena izjava dana na zapisnik pred parničnim sudom.

Osnovna pravila o podnesku važe i za tužbu, jer tužba u pravilu ima značaj pripremnog podneska, izuzetno i konačnog.

2.1. Posljedice podnošenja tužbe

Tužba je podnesak kojim se pokreće parnični postupak. Njom se pokreće mehanizam za ostvarivanje pravne zaštite u građanskopravnim sporovima.

Međutim parnica počinje teći tek dostavljanjem tužbe na odgovor.

Postojanje parnice naziva se **LITISPEDENCIJA**, pa isticanje prigovora litispedencije znači da se prigovara da je već pokrenuta takva parnica ili da je u toku ili da je pravomoćno presuđeno.

Primjer:

1. Imovinskopravni zahtjev postavljen u krivičnom postupku, sprečava da se povodom istog zahtjeva, zasnovanog na izvršenju krivičnog dijela, odlučuje u parnici koja je kasnije pokrenuta.

Na postojanje identične parnice pazi sud po službenoj dužnosti u toku cijelog postupka, ali je Zakon obavezao i stranke da o takvoj parnici obavijeste sud.

Pri tome **novina** je da se na litispedenciju pazi kada su u pitanju postupci i odluke sudova na teritoriju cijele BiH, a ne samo entiteta kako je to bilo ranijim Zakonom definisano.

Zakon nema odredbe o utjecaju identične litispedencije pred stranim sudom. Smatra se da takva litispedencija sprečava pokretanje identične parnice pred domaćim sudom ako bi se pravosnažna presuda stranog suda mogla u našoj zemlji priznati, odnosno izvršiti.

Ukoliko je pravomoćno presuđeno o ostojoj pravnoj stvari onda se radi o **“RES IUDICATA”** tj. presuđena stvar. **I na ovo sud pazi u toku cijelog postupka po službenoj dužnosti.**

Iz sudske prakse:

-“U toku postupka je na osnovu podneska Opštinskog suda Ruma pos.br.IV P-394/04 od 23.12.2004 god. utvrđeno da je od strane tuženog S.B. pred navedenim sudom također pokrenut spor za razvod braka protiv tužiteljice S.J, tužbom od 2.4.2004 god, te kako su se po ocjeni ovog suda ispunili uslovi iz čl.60 st.3 ZPP-a, za odbacivanje tužbe u ovoj pravnoj stvari, jer je parnica pred Opštinskim sudom Ruma već tekla u vrijeme podnošenja tužbe za razvod braka kod ovog suda, pa je sud ocijenio da se ne može u pogledu istog zahtjeva pokrenuti nova parnica među istim strankama.”³⁰

Drugostepeni sud je ovu odluku ukinuo i predmet vratio na ponovno suđenje iz sljedećih razloga:

“Odredbama čl.61 st 1 tačka 2 Zakona o rješavanju sukoba zakona sa propisima drugih zemalja u određenim odnosima, u vezi čl.st.2 čl.458 ZPP-a, propisano je da nadležnost suda u BiH postoji u sporovima radi utvrđivanja postojanja ili nepostojanja braka, poništavanja braka ili razvoda braka (bračni sporovi) I kada tužilac i tužilacnema prebivalište u BiH ako je tužilac državljanin BiH I ima prebivalište u BiH, dok iz podataka sadržanih u spisima ovog predmeta nesumljivo proizilazi da je tužiteljica državljanin BiH, pa kod takvog stanja stvari prvostepeni sud nije ni imao zakonskog osnova za donošenje pobijanog rješenja”³¹

“Radi se o pravomoćno presuđenoj stvari kad tužitelj, nakon što je pravomoćnom presudom ukinuta tuženikova obaveza da mu plaća mjesečnu rentu, ponovno tužbom zatraži rentu temeljeći to na istoj činjeničnoj osnovi”³²

“Činjenica da je u ranijoj pravomoćnoj presudi riješeno o odštetnoj odgovornosti kao predhodnom pitanju nije zapreka da u drugoj presudi koju donese glede istih stranaka I istog štetnog događaja sud ponovno odluči o odštetnoj odgovornosti. To predhodno pitanje, naime, koje je riješeno ranijom odlukom (djelimičnom presudom) nije bilo predmet izreke pa u tom dijelu (o odgovornosti) ne stiče svojstvo pravomoćnosti I ne vezuje sud prilikom odlučivanja o ostalim zahtjevima za naknadu štete iz istog štetnog događaja.”³³

Podnošenje tužbe i pokretanje postupka za stranku proizvodi određene procesnopravne i materijalnopravne posljedice:

³⁰ Osnovi sud Doboj br.P-164/04 od 3.1.2005

³¹ Okružni sud Doboj, br.Gž-321/05 od 20.04.2005

³² Vrhovni sud Hrvatske, Rev-1479/90 od 12.07.1990

³³ Vrhovni sud Hrvatske, Rev-1032/84 od 19.02.1985

Procesno pravne posljedice:

- od momenta kad parnica počinje da teče izmedju istih stranaka ne može se pokrenuti nova parnica u pogledu istog zahtjeva(litispedencija);
- okolnost što je neka stranka otuđila stvar ili pravo o kome teče parnica, ne sprečava da se parnica među istim strankama dovrši;
- uslovljenost preinačenja tužbe pristankom tuženog(čl.57 i 58),
- nemogućnost povlačenja tužbe bez pristanka tuženog (čl.59),
- podnošenjem tužbe prema činjenicama određuje se stvarna nadležnost suda, sudska nadležnost, isključiva mjesna nadležnost a po prigiovoru tuženog i opšta mjesna nadležnost.
- umještač se mora pridružiti nakon nastupanja litispedencije;
- obavještanje treće osobe o parnici vrši se kad parnica počinje teći;

Materijalno pravne posljedice:

slajd 10.

- prekid prekluzivni rokovi za podnošenje tužbe,
- prekid rokova zastarjelosti i dospelosti,
- prvo izbora kod alternativnih obaveza se iscrpljuje,
- savjesni držalac postaje nesavjestan;

2.2. Vrste tužbi

Tužbe še dijele na građanskopravne i procesnopravne.

Tužbeni zahtjev u pravilu se opravdava normama građanskog prava, izuzetno normama procesnog prava(npr: tužba za poništaj presude izbornog suda, tužba u izvršnom postupku)

S obzirom na tip i sadržaj pravne zaštite tužbe mogu biti:

slajd 11.

- kondemnatorne ili obavezujuće
- deklaratorne ili utvrđujuće
- konstitutivne ili preobražajne

a) **Kondemnatorne ili obvezujuće**

Ovom vrstom tužbe traži se ispunjenje obaveze tuženog da nešto učini, trpi ili propusti. Odatle se ove tužbe zovu još osuđujuće ili tužbe na činjenje. U ovoj tužbi nije potrebno da tužitelj dokazuje pravni interes.

Svoj zahtjev na osudu tuženog tužilac zasniva na tvrdnji da je tuženi svojim ponašanjem povrijedio određeno tužiočevo subjektivno građansko pravo, pa da je dužan da prema tužiocu izvrši određeno činjenje, da tako reperira štetne posljedice svog protupravnog držanja.

Da bi sud mogao ocijeniti opravdanost tužiteljevog traženja da tuženog osudi na izvršenje određene činidbe, potrebno je da predhodno utvrdi kakvo jest stanje u

odnosima među strankama, te kakvo bi ponašanje tuženog trebalo da bude pa da dođe u skladu sa sadržajem.

Svakom osuđujućem dispozitivu presude predhodi jedan deklaratorni preambul- koji se u pravilu ne unosi u dispozitiv presude, već u obrazloženje presude, koji treba da posluži kao opravdanje za odluku suda kojom tuženog osuđuje na usklađivanje faktičkih odnosa sa pravnom normom.

Izricanjem konstitutivne presude tužitelju se ne pruža definitivna pravna zaštita. Ovom presudom se tuženom samo nalaže da svoje ponašanje uskladi sa pravnom normom, a ako to ne učini stiču se pretpostavke da se u izvršnom postupku nalog suda prinudno ostvari. Zato je kod ovakvih tužbi nužno tuženom ostaviti rok za dobrovoljno ispunjenje obaveze.

Primjeri:

-Zahtjev koji proizilazi iz građansko pravnog odnosa ugovora o djelu.

” Obavezuje se tuženi M.M iz B. da tužitelju P.P. iz S. izradi namještaj i to trpezarijski, stol dimezija 1,20 m x 2.20 m, od materijala tužitelja – drvo hrastovina, u roku od 30 dana od dana donošenja odluke, u protivnom tužitelj će angažovati treće lice da izvrši predmetnu obavezu o trošku tuženog, kao da nadoknadi troškove parničnog postupka, sa zakonskom zateznom kamatom počev od presuđenja pa do konačne isplate pod prijetnjom prinudnog izvršenja.”

-Zahtjev koji proizilazi iz građansko pravnog odnosa deliktne odgovornosti, kada je odgovornost tuženog utvrđena u krivičnom postupku, zbog nanošenja lake tjelesne povrede tužiteljici.

« Tuženi T. B, sin D. iz Banja Luke, selo D. dužan je tužiteljici D.S. iz Banja Luke, selo D., na ime naknade nematerijalne štete po osnovu pretrpljenih fizičkih bolova isplatiti iznos od 5.000,00 KM, sa zateznom zakonskom kamatom počev od dana donošenja odluke, pa do konačne isplate, te da nadoknadi troškove parničnog postupka, sve u roku od 30 dana od dana donošenja presude, pod prijetnjom prinudnog izvršenja.»

- Zahtjev kojima se traži osuda na propuštanje, a koji u svom dosuđujućem dijelu sadrži pored obaveze i deklaratorni karakter.

« Tuženi Š. U. iz Slatine je smetao tužiteljicu A.N. iz Banja Luke u posljednjem faktičkom i mirnom posjedu nekretnina upisanih u ZK.UL.br.388 k.o.Slatina, što po novom premjeru odgovara nekretninama upisanim u PL.421.k.o. Malo Blaško, na taj način što je dana 12.6.2004.godine razvalio ulaznu kapiju odvaljivanjem letve sa katancem i traktorom ulazio u posjed prevozeći sijeno preko njezinih nekretnina a sve bez njenog odobrenja pa mu se nalaže da prestane sa ovakvim i sličnim smetanjem u roku od 48 sati, pod prijetnjom izricanja novčane kazne»

b) Deklaratorne ili utvrđujuće

Ovom tužbom se traži utvrđivanje sadržaja nekog prava ili pravnog odnosa. Kod ovakvih tužbi dolazi do intervencije suda prije nanošenja povrede prava ili pravnog odnosa, ali u očekivanju da bi do povrede moglo doći, sa zadatkom da se povreda unaprijed spriječi.

Ove tužbe se još nazivaju i prejudicijelne tužbe.

Ako tuženi nakon pravosnažnosti presude kojom je utvrđena deklaratorna obaveza ne postupi u skladu sa deklaracijom o sadržaju njegovih dužnosti, tužitelj će biti primoran da protiv tuženog podnese novu, ovaj put kondemnatornu tužbu. U novom postupku sud će uzeti u obzir pravomoćni deklaratorni judikat, jer je vezan njegovim sadržajem, ne upuštajući se u ponovno ispitivanje sadržaja pravnog odnosa iz kojeg tužilac crpi svoje ovlaštenje na traženje kondemnatorne zaštite.

O ovoj vrsti tužbe ZPP posebno propisuje uslove njenog podnošenja i to:

- kada je to **posebnim propisom** predviđeno,

(to će biti u slučaju podnošenja tužbi u izvršnom postupku, za utvrđivanje valjanosti ili nevaljanosti testamenta, kada ostavinski ili stečajni sud uputi stranku na parnicu i sl.)

- kada tužilac **ima pravni interes** da sud utvrdi postojanje ili nepostojanje nekog prava ili pravnog odnosa ili istinitost ili neistinitost neke isprave, prije dospelosti zahtjeva za činidbu iz tog istog odnosa.

Postojanje pravnog interesa je veoma važno, jer ako sud u pripremnoj fazi postupka ili na glavnoj raspravi **utvrdi da ova procesna pretpostavka ne postoji, odbaciti će tužbu.**

Interes je pravni kad od utvrđenja određenog sadržaja izvjesnog pravnog odnosa zavisi neko drugo pravo ili pravom priznati interes osobe koja podnosi tužbu. Zato je dužnost suda da utvrdi da li je pravno opravdano i neophodno da se uzme u razmatranje zahtjev tužitelja za pružanje deklaratorne sudske zaštite.

Pravni interes ne postoji kada se isti rezultat spora može postići obavezujućom tužbom.

Međutim Zakon dozvoljava da se ovakav zahtjev postavi i u parnici koja je pokrenuta povodom druge stvari ako je to pitanje u toku te parnice postalo sporno. Takvo isticanje zahtjeva ne smatra se preinakom.

Kako se ovom vrstom tužbe samo konstatuje određeno stanje, ona ne može biti predmet prinudnog izvršenja.

Tužbom za utvrđenje ne može se tražiti utvrđenje pravno relevantnih činjenica.

Primjeri:

-Utvrđenje postojanja braka u slučaju kada su matične knjige uništene, ili kada bračni supružnici za vrijeme života oba supružnika nisu zaključili građanski brak, te se zahtjevom traži:

“Utvrdjuje se da je tužiteljica B.rođ. P. M., kći B.i C., rođena dana 29. 04.1928.godine, sada nastanjena u B.L., na dan 29.10.1946.godine, zaključila brak u mjestu Z., sa sada pokojnim B.R. sin Đ. i M. rođ. S., rođenog 28.06.1924.godine, što su tuženi dužni priznati i trpjeti da se postojanje braka između tužiteljice i prednika tuženih uvede u Matične knjige vjenčanih kod Matičnog ureda opštine Z., a sve na temelju ove presude.³⁴”

Ovom tužbom se može tražiti utvrđenje nepostojanja određenog pravnog odnosa.

-Tužitelj se osjeća ugroženim u svom pravnom položaju, te postoji opravdana potreba da se putem suda ta nesigurna situacija riješi, a nesigurnost mu potječe usljed donošenja upravnog akta Izvršnog odbora opštine da se kompenzira dug tužitelja prema tuženoj na ime zakupnine i kamata, tako što bi se predmetne nekretnine prenijele u korist tuženog, te tužitelj svojim zahtjevom od suda traži slijedeće:

“Utvrdjuje se da ne postoji pravno valjan ugovor o kompenzaciji, niti ugovor o prenosu prava raspolaganja i korišćenja između tužitelja MTP »K« i tužene Grad B.L., kojim ugovorom je tužitelj prenio pravo raspolaganja i korišćenja na objektu u Banja Luci u Ul. Srpskoj, ležeći na k.č.13/36 upisan u ZK.UL.br.188 k.k. B.Luka, a što po novom premjeru odgovara k.č.3641 upisano u P.L. br.2113 Banja Luka VII, u korist tužene, a u cilju otpisa dugovanja tužitelja po osnovu zakupnine i kamata”.

Da tužitelj ima pravnog interesa za ovakvu deklaratornu tužbu koju su nižestepeni sudovi prihvatili i donijeli utvrđujuću presudu prihvatio je i Vrhovni sud R.S. svojom presudom Rev-334/03 od 22.4.2005.godine.

Iz sudske prakse:

“Tužbom za utvrđenje može se tražiti da se utvrdi istinitost ili neistinitost isprave, a to znači da se utvrdi samo da isprava potječe ili ne potječe od lica koje je označeno kao njen izdavalac.”³⁵

³⁴ U ovom postupku pored zakonskih nasljednika može da bude tužena i opština na čijem se području brak upisuje u matične knjige vjenčanih

³⁵ Vrhovni sud Srbije, Gž.1312/63

“Tražeći tužbenim zahtjevom da se utvrdi da su tužitelji 1.01.1991 god. uložili kod tuženog na jednake dijelove osnovna sredstva, obrtna sredstva i novčana sredstva u ukupnom iznosu od 15.044.773,00 YU dinara, tužitelji, zapravo, traže utvrđenje činjenica, što se ne može tražiti tužbom”.³⁶

“Tužbeni zahtjev tužiteljice kojem je udovoljeno pobijanom presudom, bio je da se utvrdi da je ništav ugovor o korištenju spornog stana zaključen između prvo i drugo tuženih 12.04.1994, te da ostaje na snazi ugovor o korištenju stana zaključen između tužiteljice i drugotuzenog 19.01.1971 god. Da bi se predmetna tužba smatrala tužbom za utvrđenje mora ispunjavati određene uslove, na koje sud, kao na procesne pretpostavke pazi po službenoj dužnosti. Prvostepeni sud je propuštajući da utvrdi postojanje pravnog interesa tužiteljice za vođenje ovog spora povrijedio odredbe čl.187 ranijeg ZPP-a, što je utjecalo na zakonitost pobijane presude.”³⁷

“Kako iz utvrđenja prvostepenog suda proizilazi da je tuženi prije godinu i po dana prodao cirkular. Kod ovakvog stanja stvari, tužilac nema više pravnog interesa za utvrđenje da je tuženi upotrebom cirkulara proizvodio buku koja je utjecala kako on to tvrdi na njegovo stanovanje i ometanje normalnog korištenja dvorišta, kada se bezpredmetnim pokazuje zahtjev da se tuženi obaveže da prestane sa takvim uznemiravanjem tužioca, pa se ne može ni prihvatiti tvrdnja žalbe da prodaja cirkulara nije relevantna činjenica za ovaj spor.”³⁸

c) Konstitutivna ili preobražajna

Ovom tužbom se traži ustanovljenje nekog pravnog odnosa ili izricanje promjene sadržaja nekog pravnog odnosa ili njegovo razvrgnuće.

Dakle za razliku od deklaratorne i kondemnatorne tužbe koje su u osnovi deklaratorne naravi, konstitutivne tužbe konstituiraju, tj. stvaraju nove pravne odnose koji do tada nisu postojali- bilo da proizvode nove, bilo da preinačavaju postojeće pravne odnose, ili ukidaju postojeće pravne odnose.

Stranka traži preinačenje sadržaja pravnog odnosa a sud je dužan da ispita da li postoje pretpostavke za traženje pravne promjene, pa ako utvrdi da postoje, da donese presudu kojom će postojeće stanje izmjeniti ili sasvim ukinuti I tako uskladiti sa zahtjevima pravnog poredka.

Ove tužbe se zasnivaju na odredbama imovinskog ili (što je najčešće) porodičnog prava.

Zato na podnošenje ovih tžbi ovlaštene su samo osobe kojima to prvo z a k o n izričito propisuje.

³⁶ Kantonalni sud Tuzla br.Gž.154/01 od 28.12.2001

³⁷ Kantonalni sud Tuzla br. Gž-635/00 od 18.09.2000

³⁸ Kantonalni sud Tuzla br. Gž.556/99 od 21.04.2000 god

Primjer:

-Konstitutivnom parnicom tužitelj traži izmenu odluke o povjeravanju mlđb. djeteta na brigu i vaspitanje tužitelju, jer je u postupku razvoda braka sud povjerio mlđb. dijete na brigu i vaspitanje tuženoj ili traži izmjenu odluke o izdržavanju usljed izmijenjenih okolnosti koje utiču da se obaveza smanji ili poveća, kao i da se potpuno ukine.

Nakon utvrđenja sadržaja pravnih odnosa sud odbija tužbeni zahtjev neosnovanim presudom koja predstavlja presudu **negativnog utvrđenja**, jer tužitelj nije dokazao da se okolnosti koje su postojale na strani roditelja prilikom određivanja kod koga će djete ostati na zaštiti i vaspitanju i na osnovu kojih je u predhodnom postupku donešena odluka, nisu objektivno promjenjene da bi promijenjene prilike opravdale svrhu promjene odluke o povjeravanju malodobnog djeteta drugom roditelju, a da ista odluka bude prvenstveno u interesu mlđb. djeteta, a obzirom na uzrast djeteta uvažavajući i izraženu želju istog.

Jedan građanskopravni odnos može pružiti osnovu za traženje dvije ili tri vrste pravne zaštite.

Primjer:

Deklaratorni zahtjev:

«Utvrdjuje se da je pravno valjan Ugovor o zamjeni nekretnina zaključen u Banjaluci, dana 11.8.1995. godine između tužitelja B.N. i pravnog prednika tužene V. D. i prvotuzene V. Lj. kojim ugovorom je izvršena zamjena nekretnina upisanih u zk ul. br 78 i zk.ul..278 k.o. Smrtići za nekretnine iz k.p. br. 194 i k.p.br. 304 k.o. Presnače i k.p. 484 k.o. Debeljaci»

Kondemantorni zahtjev

«Tuženi V. Lj., V. Ž. i V. A. dužni su priznati i tužitelju Blagojević Nedeljku izdati valjanu ispravu podobnu za uknjižbu prava vlasništva, posjeda i korištenja nad predmatnim nekretninama, u suprotnom ova presuda će koristiti kao pravni osnov tužitelju B.N. za upis prava vlasništva, posjeda i korištenja na nekretninama upisanim u k.p.br. 194 i 304 k.o. Presnače i k.p.br.484 k.o. Debeljaci u roku od 30 dana pod prijetnjom prinudnog izvršenja.

3. NAČELA PARNIČNOG POSTUPKA

Načela su direktive, smjernice, osnovna pravila za rad usmjeren određenom cilju. Poznavanje osnovnih načela od odlučnog je značaja za stvaroca pravne norme i za onog koji je primjenjuje. Za zakonodavca načela su okosnica za razradu pravnog sistema. Primjenjivaču pravnih pravila, voditelju parničnog postupka, osnovna načela predstavljaju putokaz u interpretaciji pravnih pravila, naročito kada u tekstu pravnog pravila nema direktnog odgovora na postavljeni problem, ili kad gramatička i logička interpretacija nisu dovoljne za pronalaženje rješenja koje će biti u skladu sa općim duhom određenog pravnog sistema.

Pored objektivne nemogućnosti da zakonodavac unaprijed predvidi sve slučajeve i odredi ključ za njihovo rješavanje, poznavanje osnovnih načela procesnog prava neophodan je oslonac za svakog koji ga primjenjuje.

Zakon propisuje slijedeća osnovna načela:

- načelo zakonitosti(čl 1);
- načelo dispozicije(čl. 2 st.1 i čl.3)
- načelo oficijoznosti(čl.2 st.2);
- načelo usmenosti(čl.4);
- načelo neposrednosti(čl.4);
- načelo javnosti (čl.4);
- načelo kontradiktornosti(čl.5);
- načelo ravnopravnosti jezika svih konstitutivnih naroda(čl.6);
- raspravno načelo (čl.7 i 8);
- načelo traženja istine(čl.7 st.2);
- načelo savjesnosti (čl.9);
- načelo ekonomičnosti (čl.10);
- načelo koncentracije postupka na dva ročišta(čl.11);
- načelo rješavanja predhodnog pitanja(čl.12);

Načelo zakonitosti

Organima sudske vlasti povjereno je, između ostalog, da u građanskopravnim stvarima pružaju pravnu zaštitu povrijeđenim ili ugroženim subjektivnim građanskim pravima, u skladu sa ZPP-om ako to nije posebnim zakonom drugačije određeno.

Ostvarenje ovog zadatka zavisi od pravilne primjene zakona na pravilno utvrđeno činjenično stanje.

Ovo načelo znači strogu primjenu zakona.

U tom domenu je i načelo ustavnosti jer svi zakoni moraju biti u skladu sa ustavima.

U tom smislu značajno je naglasiti da u BiH postoji 13 Ustava(Ustav BIH, 2 Ustava entiteta i 10 Ustava kantona).

Parnični postupak je zakonom regulirana aktivnost suda i ostalih procesnih subjekata. Sve parnične radnje m o r a j u se zasnivati na zakonu. Zakon pravno regulira sve aktivnosti procesnih subjekata. Što u procesnom zakonu nije predviđeno, to u parničnom postupku u pravilu nije dopušteno.

Sud kojem se povjerava provođenje parničnog postupka mora poznavati procesna pravila kojima se regulira parnični postupak.

Sud nije ovlašten da postupak provodi po načelima pravičnosti.

Dakle ovaj princip propisuje strogi legalitet u postupku.

Diskreciona ovlaštenja suda u odabiranju efikasnog puta za ostvarenje pravne zaštite mogu se kretati samo u granicama koje zakon predviđa.

Načelo dispozicije

Pokretanje parnice, postavljanje zahtjeva, njeno održavanje u toku, prestanak parnice, raspolaganje predmetom spora isključivo zavisi od volje stranaka.

Stranke mogu imati procesnu dispoziciju koja se odnosi na određene procesne radnje(da traži izuzeće sudije, oslobađanje troškova postupka, obezbjeđivanje dokaza i sl.).

Ali stranka ima i dispoziciju koja se odnosi na sadržaj i sudbinu zahtjeva(odricanje od tužbenog zahtjeva, povlačenje tužbe, sudsko poravnanje i sl.).

Načelo oficioznosti

Određene radnje međutim sud sam poduzima po službenoj dužnosti. To se odnosi samo na procesne radnje(ispitivanje tužbe, dostavljanje tužbe na odgovor, pozivanje stranaka, pravilno primjeniti pravo i sl.).

Ali sud ne može pokrenuti parnicu, promjeniti zahtjev, iznositi činjenice, predlagati dokaze.

Jedini izuzetak u pravu raspolaganja zahtjevom stranaka sud ne smije dozvoliti po službenoj dužnosti kada stranke žele raspolagati sa zahtjevima koji su u suprotnosti sa prinudnim propisima.

Načelo usmenosti

Osnovi način poduzimanja procenih radnji pred sudom je usmeni(neposredni) način.To podrazumjeva da se sve značajne radnje u toku postupka trebaju obavljati na ročištima na osnovu usmene rasprave. Sud sudi samo na osnovu rezultata rasprave, a raspravljati se može samo usmeno.

Međutim zakon propisuje i pismeni način u vidu podnesaka koje stranka može dostaviti sudu, ali na način propisan zakonom.

Dokazi saslušanjem svjedoka, stranaka pa i vještačenja provode na glavnoj raspravi usmenim izlaganjem.

Načelo neposrednosti

Našelo neposrednosti je radni princip parničnog postupka, direktiva o metodi prikupljanja procesnog materijala radi utvrđivanja relevantnih činjenica.

Ovaj princip takođe dolazi do izražaja kod izvođenja dokaza kao faze postupka.

To podrazumjeva da sud stupi u direktan kontakt sa strankama i dokaznim sredstvima; da između suda i izvora informacija ne bude posrednika, da sud svojim vlastitim čulima stvara zapažanja o prirodi i sadržini dokaznih sredstava.

Načelo javnosti postupka

Ovo je načelo koje omogućava svakome nesmetana mogućnost prisustvovanja raspravljanju pred sudom.

Ovim načelom se omogućava široj javnosti da prati rad suda i promatraju praktičnu primjenu zakona.Također se ovim načelom obezbjeđuje javna kontrola sudova i sprečava samovolja u primjeni načela slobodne ocjene dokaza.

Zakon propisuje samo u određenim slučajevima ograničenja u primjeni ovog principa.

Načelo ravnopravnosti jezika

Podrazumjeva princip da stranka može sa jednakim učinkom upotrebljavati bilo koji jezik i pismo konstitutivnih naroda(bošnjaka, srba i hrvata). Ovo je ustavni princip koji je izmjenjen u entitetskim zakonima i u ovom dijelu je **novina** ZPP-a.

Načelo kontradiktornosti

Ovo načelo se još naziva i načelo obostranog saslušanja stranaka.

Njime se obezbjeđuje pravo svake stranke u postupku da se izjasni na navode druge stranke, da se omogući svakoj stranci jednako pravo na poduzimanje procesnih radnji u postupku pa je jedno od metodskih procesnih pravila.

Ovo načelo je jedno od značajnijih jer omogućavanjem da se svaka stranka izjasni na izjave protivnika, sud dolazi do potpunog rasvjetljavanja relevantnih činjenica da bi pravilno primjenio materijano pravo.

Raspravno načelo

Raspravno načelo propisano je u odredbama koje nalažu strankama da imaju svu inicijativu za prikupljanje procesnog materijala. U tom dijelu sud je pasivni promatrač njihovih raspravljanja i obavezan je da na osnovu tih raspravljanja donese odluku.

Svoje zaključke sud može stvarati samo na temelju građe koju su prikupile stranke.

A koje činjenice će uzeti kao dokazane sud odlučuje na osnovu **slobodne ocjene dokaza**. Ta ocjena dokaza mora biti savjesna i brižljiva i to svaki dokaz zasebno i sve dokaze zajedno.

Raspravno načelo novim zakonom dolazi više do izražaja jer zakon propisuje obavezu stranaka da same iznose činjenice i svoje zahtjeve i izvode svoje dokaze. Ovo je značajna **novina** u odnosu na raniju zakonsku regulativu.

Načelo traženja istine

Za razliku od ranijeg zakona koji je propisivao traženje materijalne istine, novi zakon propisuje traženje **formalne istine**. To je istina koja je u postupku dokazana a koja ne mora biti i materijalna istina. Ako stranka nije iznijela neku odlučnu činjenicu i predložila relevantan dokaz u postupku i zbog toga izgubila pravo, nema pravo to naknadno predlagati u pravnom lijeku (odnosno to je pravo uslovljeno), jer sud ne pazi po službenoj dužnosti na to da li su stranke iznijele sve relevantne činjenice i predložila sve relevantne dokaze.

Sud više ne nije dužan da utvrđuje i činjenice koje stranka nije iznijela a koje su bitne za pravilnu primjenu materijalnog prava.

Jedini izizetak kada sud može utvrđivati i neke činjenice koje stranke nisu iznijele ako iz rezultata rasprave i dokazivanja proizilazi da stranke idu za tim da raspoložu sa zahtjevima kojima ne mogu raspolagati.

I ovo je značajna **novina** u novom zakonu koja u bitnom mijenja položaj suda u odnosu na utvrđivanje činjenica i predlaganje dokaze.

Ranijim zakonom sud je u cilju traženja materijalne istine bio dužan da utvrđuje činjenice i izvodi dokaze.

Načelo savjesnosti

Ovo načelo onemogućava da se stranka koristi svojim procesnim ovlaštenjima u cilju šikaniranja protivnika ili sprečavanja suda da ostvari svoj objektivni društveni zadatak. Parnični postupak, kao instrument za pružanje zakonite pravne zaštite, ne smije se prometnuti u svoju suprotnost- u instrument za ostvarivanje nemoralnih ciljeva.

Zloupotreba prava je takvo korištenje pravnih ovlaštenja koje se vrši s jednim ciljem da se drugome nanese šteta; ili sa ciljem koji je protivan dobrim običajima, s povjerenjem i poštenjem u prometu.

Načelo savjesnosti ili zabrane zloupotrebe prava predstavlja u savremenim pravnim sistemima opće usvojeni pravni princip.

Načelo ekonomičnosti

Ovim načelom se traži da se sa što manje utroška vremena, društveno korisnog rada i materijalnih sredstava, postigne što povoljniji rezultat.

Ekonomično postupanje korisno je i za sud i za stranke. Sudovi dolaze u mogućnost da racionalnom upotrebom snaga i sredstava koncentriraju svoju pažnju na rješavanje onih sporova koji su socijalno preči i značajniji. Stranke imaju mnogo više od pravne zaštite do koje dođu brzo i uz neznatno trošenje svojih snaga i novaca.

Novim zakonom je ovo načelo **pojačano** došlo do izražaja uvođenjem principa samo dva ročišta, ograničenjem u odlaganju i odgodi rasprave te zabranom odlaganja i odgađanja ročišta na neodređeno.

Načelo koncentracije postupka na dva ročišta

Ovim načelom uvedena je obaveza suda da u pravilu prvostepeni postupk provodi na samo dva ročišta i to pripremnom i jednom ročištu za glavnu raspravu.

Ovo je značajna **novina** ZPP-a koja omogućava efikasno provođenje postupka.

Zakon propisuje i izuzetke od ovog pravila ali je dakle osnovno pravilo koncentracija prvostepenog postupka na samo dva ročišta.

Raniji zakon je propisivao načelo jedinstva glavne rasprave ali je dozvoljavao da se takva rasprava vodi na više ročišta te da se odlaže na neodređeno i sl.

Načelo rješavanja predhodnog pitanja

Predhodno pitanje je pitanje koje je pravne prirode a od kojeg u cjelini ili djelimično zavisi odluka suda u parnici i koje kao takvo čini pravnu cjelinu koja može biti samostalan predmet određenog postupka pred sudom ili upravnim organom.

Mogućnost da se pristupi rješavanju predhodnog pitanja se ogleda u tome da o njemu još uvijek odluku nije donio sud ili drugi nadležni organ i da posebnim propisom nije isključena mogućnost da se o određenom pravu ili pravnom odnosu rješeva od strane nadležnog suda kao o predhodnom pitanju.

Ako je međutim o predhodnom pitanju već riješio nadležni organ pravosnažno, parnični sud je vezan takvom odlukom u granicama njene pravosnažnosti.

Ako je postupak pred organom pokrenut ali nije završen sud nije dužan prekidati postupak dok se završi taj postupak, već bi trebao sam da riješi to pitanje.

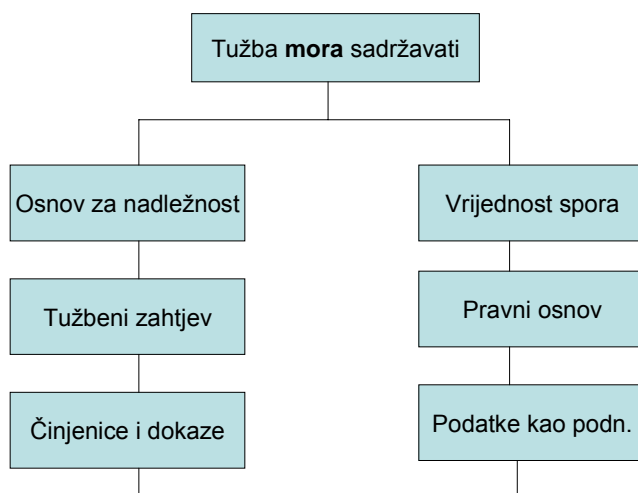
Predhodna pitanja mogu biti procesnog karaktera(kao pitanje od kojeg zavisi da li stranka ima stranačku sposobnost) i materijalnopravne prirode(da li je stranka kao član porodičnog domaćinstva prenio stanarsko pravo na sebe).

Novina Zakona je napuštanje načela poučavanja stranaka, osim u pojedinim slučajevima koje Zakon propisuje.

4. SADRŽAJ TUŽBE

Određujući elemente sadržaja tužbe svi procesni Zakoni koje primjenjuju sudovi u BiH, osim Distrikta Brčko koji je zadržao staru formulaciju "treba" propisuju da, tužba **MORA** sadržavati sljedeće elemente:

slajd 12.

Osnov za nadležnost

Ovaj element tužbe je **novina** ZPP-a i odnosi se na određivanje samo mjesne nadležnosti, budući da na stvarnu nadležnost sud pazi po službenoj dužnosti tokom cijelog postupka. Ranijim ZPP-om ovaj elemenat je mogao ali nije morao da se navede u tužbi.

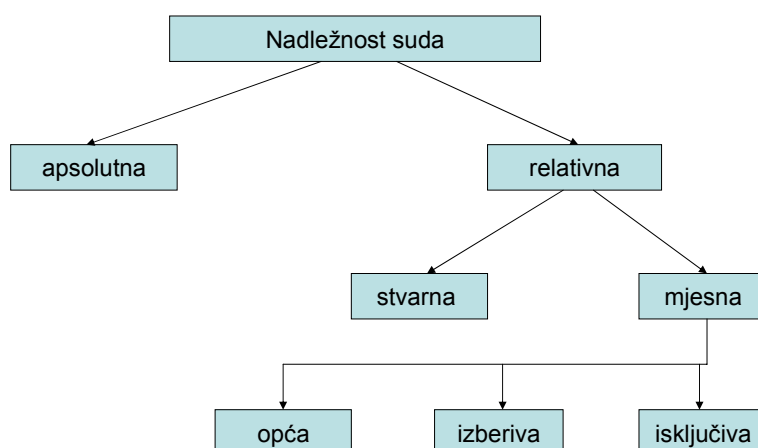
Slajd 13.

Osnova za nadležnost

- odnosi se na mjesnu nadležnost
- može proizilaziti iz sadržine tužbe

Pravila o sudskoj nadležnosti nadležnost dijeli na apsolutnu i relativnu, što znači da nadležnost suda može biti različito određena na ostala državna tijela i osobe sa javnim ovlaštenjima (apsolutna) ili kada se nadležnost određuje u okviru sudskog sistema po predmetu spora i strankama (relativna).

slajd 14.

Procesna pravila o razgraničenju sudske nadležnosti između domaćih i inozemnih sudova i drugih odgovarajućih organa nazivaju se i pravila o međunarodnoj sudskoj nadležnosti

O apsolutnoj nadležnosti suda izričito je propisano:

Čl.16:

SUD TOKOM CIJELOG POSTUPKA, PO SLUŽBENOJ DUŽNOSTI, PAZI SPADA LI RJEŠAVANJE SPORA U SUDSKU NADLEŽNOST.

KADA SUD TOKOM POSTUPKA USTANOVI DA ZA RJEŠAVANJE SPORA NIJE NADLEŽAN SUD NEGO DRUGO TIJELO VLASTI, OGLASIT ĆE SE NENADLEŽNIM, UKINUTI PROVEDENE RADNJE U POSTUPKU I ODBACITI TUŽBU.

Dileme:

- Da li i drugostepeni i reviziski sud paze na apsolutnu nadležnost po službenoj dužnosti ili ne, odnosno šta znači “cijeli postupak”?

Mogući odgovor:

- Po jednom mišljenju sud pazi po službenoj dužnosti na apsolutnu nadležnost, jer se pod cijelim postupkom smatra i postupak po redovnim i vanrednim pravnim lijekovima, a da zakonsko uporište proizilazi iz obaveze drugostepenog i reviziskog suda da paze po službenoj dužnosti na pravilnu primjenu materijalnog prava, iz koji odredbi i proizilazi apsolutna nadležnost suda ili nekog drugog tijela vlast;

- Drugi misle da se ova odredba odnosi samo na prvostepeni postupak jer u odredbama kojima je propisana obaveza drugostepenog i reviziskog suda da po službenoj dužnosti paze na određene povrede postupka, nije predviđena i ova povreda.

Iz sudske prakse:

“Okolnost da je nekretnina tek nakon podnošenja tužbe proglašena privremeno napuštenom nije od značaja za ocjenu zakonitosti rješenja kojim se prvostepeni sud proglasio apsolutno nenadležnim, jer ukoliko u bilo kom stadiju postupka otpadne zakonska osnova za sudsku nadležnost, odnosno ukoliko umjesto dosadašnje sudske nadležnosti, bude zakonom propisana nadležnost drugog tijela, sud pred kojim se u tom momentu postupak vodi dužan se proglasiti apsolutno nenadležnim, ukinuti sve provedene radnje i tužbu odbaciti.”³⁹

Relativna nadležnost suda se cijeni na osnovu navoda tužbe i činjenica koje su sudu poznate. Promjena okolnosti u toku postupka na osnovu kojih je utemeljena nadležnost suda, ne utječe na promjenu nadležnosti suda.

³⁹ Vrhovni sud FBiH br.Rev-34/97

Relativna nadležnost tj. nadležnost između sudova može biti **stvarna i mjesna**.

4.1. Stvarna nadležnost

Pravila o stvarnoj nadležnosti razgraničavaju djelokrug poslova između različitih vrsta sudova domaćeg suskog sistema, te između sudova različitog ranga u okviru iste vrste sudova.

Na nivou države formirani su: Ustavni sud BiH i Sud BiH.

Ustavom BiH ustanovljen je Ustavni sud BiH, a Zakonom o sudu BiH osnovan je Sud BiH.

Sud BiH, Ustavni sud BiH i Ustavni sudovi Federacije BiH i Republike Srpske su sudovi "posebne nadležnosti".

Ustavni sudovi ispituju ustavnost Zakona, propisa i odluka, te ocjenjuju povrede ljudskih prava zagarantovanih Ustavom.

Iz sudske prakse:

"Ustavni sud nije mjerodavan vršiti provjeru utvrđenih činjenica i načina na koji su sudovi protumačili pozitivno-pravne propise, osim ukoliko odluke nižih sudova krše ustavna prava. To će biti slučaj kada odluka redovnog suda ne uključuje ili pogrešno primjenjuje ustavno pravo, kada je primjena pozitivno-pravnih propisa bila očito proizvoljna, kada je relevantni zakon sam po sebi neustavan ili kada je došlo do povrede temeljnih procesnih prava, kao što su pravo na pravičan postupak, pravo na pristup sudu, pravo na efektivan pravni lijek i u drugim slučajevima".⁴⁰

Sud BiH je nadležan za :

- imovinske sporove između:
 - države BiH i entiteta,
 - države BiH i Brčko Distrikta,,
 - između entiteta,
 - između entiteta i Brčko Distrikta,
 - između institucija BiH koje vrše javna ovlaštenja
- sporova proistekle iz štete koja je nastala pri vršenju poslova organa uprave BiH i službenih lica tih organa i institucija.

Brčko Distrikt BiH ima osnovni i apelacioni sud.

⁴⁰ Ustavni sud BiH br.U.29/02 od 27.6.2003

Sudovi u entitetima sude u **tri nivoa(instance)**:

slajd 15.

- Prvi stepen-osnovni i općinski sudovi
 - sudija pojedinac osim u postupku pred Sudom BiH gdje sudi vijeće od trojice sudija(prvostepeno vijeće)

- Drugi stepen-okružni i kantonalni sudovi
 - vijeće od trojice sudija

- Treći stepen-Vrhovni sud FBiH i RS
 - vijeće od trojice sudija

Funkcionalna ili instanciona nadležnost predstavlja podvrstu stvarne nadležnosti. Opća pravila o stvarnoj nadležnosti određuje koji je sud, s obzirom na vrstu i rang, nadležan da postupa u prvostepenom postupku u određenoj pravnoj stvari. Ovaj sud nije, međutim, nadležan da u toj stvari odlučuje tokom cijelog postupka. Odlučivanje o pravnim lijekovima i o nekim drugim pitanjima u toku parnice povjerava se nekim drugim sudovima, u pravilu sudovima iste vrste ali višeg ranga. Zadatak je pravila o funkcionalnoj nadležnosti da odrede koji će sud biti stvarno nadležan za rješavanje pravnog lijeka ako je određeni predmet stavljen u prvostepenu stvarnu nadležnost suda određene vrste i ranga. Na taj način, jednom ustanovljena prvostepena stvarna nadležnost suda određene vrste i ranga implicira angažiranje u istoj stvari i postupanje određenih sudova višeg ranga, prema unaprijed utvrđenoj shemi.

Primjer: ANEKS 2

Svaki sud tokom postupka pazi, po službenoj dužnosti na svoju stvarnu nadležnost.

Ako je tuženi već dao odgovor na tužbu, viši sud prvog stepena se ne može ni u povodu prigovora, ni po službenoj dužnosti oglasiti stvarno nenadležnim za predmete iz nadležnosti nižeg suda prvog stepena.(čl.17)

Iz sudske prakse:

“Nadležnost sudova za postupanje u zemljišno-knjižnim predmetima radi upisa prava svojine na nekretninama može postojati samo u slučaju da vođenje zemljišne knjige nije

preneseno sa sudova na općinske organe uprave za geodetske poslove i katastar nekretnina. Kako iz spisa nedvosmisleno proizilazi da Općinski sud u B. ne obavlja i zemljišno-knjižne poslove, već da su ti poslovi preneseni u nadležnost Općinske službe za geodetske imovinsko-pravne poslove Općine B., na čijem području se i nalaze nekretnine u odnosu na koje je usmjeren tužbeni zahtjev tužioca za uknjižbu prava vlasništva, to se u konkretnom slučaju nije ni mogla zasnovati nadležnost suda za postupanje po tako postavljenom tužbenom zahtjevu. Slijedi da ostvarenje takvog zahtjeva tužilac može tražiti samo u upravnom postupku.”⁴¹

-“Dakle, novi Zakon o sudovima reguliše stvarnu nadležnost za postupke po zahtjevu za naknadu štete zbog klevete od dana stupanja na snagu, za sve postupke pokrenute od tog dana i započete ukoliko se kantonalni sud nije upustio u raspravljanje tj. nije dostavio tužbu tuženom na odgovor.

To iz razloga što je članom 17. stav 2. važećeg Zakona o parničnom postupku propisuje izričitu zabranu da se viši sud prvog stepena ni u povodu prigovora, ni po službenoj dužnosti ne može oglasiti stvarno nenadležnim za predmete iz nadležnosti nižeg suda prvog stepena, ako je tuženi već dao odgovor na tužbu. Dakle, u konkretnom slučaju budući da je Kantonalni sud u Sarajevu bio sud prvog stepena koji se upustio u raspravljanje o predmetu spora, ne bi se moglo prihvatiti ispravnim da odredbe člana 80. stav 2. Zakona o sudovima FBiH, odnose i na slučajeve kada se kantonalni sud kao prvostepeni sud upustio u raspravljanje o meritumu spora.

Istina kantonalni sud prema navedenim zakonskim odredbama danom stupanja na snagu Zakona o sudovima FBiH više nije sud prvog stepena za predmete po zahtjevu za naknadu štete zbog klevete, ali budući da prelaznim i završnim odredbama nije riješeno pitanje postupaka koji su već započeti, mišljenje je da je u cilju ekonomičnosti i efikasnosti postupka valjalo primjeniti navedeni stav.”⁴²

-“Ne postoji bitna povreda odredaba parničnog postupka kada je u sporu iz nadležnosti osnovnog suda sudio viši sud.”⁴³

Kada sud do donošenja odluke o glavnoj stvari utvrdi da bi postupak trebalo provesti po pravilima vanparničnog postupka, rješenjem će obustaviti parnični postupak, a po pravosnažnosti tog rješenja postupak će se nastaviti po pravilima vanparničnog postupka. (čl.18 ZPP-a)

U toj situaciji sve radnje koje je proveo parnični sud kao što su uviđaji, vještačenja, saslušanja svjedoka, kao i odluke koje je donio parnični sud, nisu bez važnosti.

Pitanje:

⁴¹ Kantonalni sud Tuzla br.GŽ.80/00 od 1.11.2000

⁴² Vrhovni sud FBiH br:GŽ-142/05 od 22.11.2005 god

⁴³ Vrhovni sud BiH, Gž.20/88

-Kakve pravne posljedice ima zakonska formulacija “nisu bez važnost”kad raspravno načelo i načelo neposrednosti zahtjevaju da se dokazi izvode neposredno pred sudećim sudijom?

Mogući odgovor:

Nakon obustave parničnog postupka radnje koje je proveo parnični sud nisu bez važnosti za vanparnični postupak.

Vanparnični sud ih može koristiti u rasvjetljavanju vanparnične stvari, pa i ukoliko stranke ne prihvate da se pročita određeni izvedeni dokaz u parnici, jer prema pravilima vanparničnog postupka načelo materijalne istine je jedno od osnovnih načela, dakle sud po službenoj dužnosti utvrđuje činjenice, na bazi ovog načela slobodnom ocjenom dokaza ima ovlaštenja da cijeni dokaz koji je izveden po pravilima parničnog postupka.(npr. mišljenje vještaka medicinske struke u postupku oduzimanja i vraćanja poslovne sposobnosti).

4.2. Mjesna nadležnost (čl. 19)

Mjesna nadležnost je nadležnost suda prema određenom teritoriju. Izuzetno zakon dozvoljava da se pojedine radnje poduzmu i na području drugog suda.

Pravila o mjesnoj nadležnosti određuju koji će t e r i t o r i j a l n o određeni sud, koji je s obzirom na vrstu i rang stvarno nadležan za podnesenu tužbu, ovlašten da odlučuje u konkretnom tužbenom zahtjevu.

slajd 16.

- po službenoj dužnosti samo do podnošenja odgovora na tužbu
- stranka najkasnije u odgovoru na tužbu

O **mjesnoj nadležnosti** sud po službenoj dužnosti može odlučiti samo kada postoji isključiva mjesna nadležnost drugog suda (u sporovima o nekretninama, avionu i brodu, izvršnom i stečajnom postupku), ali najkasnije do podnoženja odgovora na tužbu.

Stranka može istaći prigovor mjesne nadležnosti najkasnije u odgovoru na tužbu, što je **novina** ZPP-a u odnosu na raniji kada je taj prigovor bilo moguće podnijeti i na pripremnom ročištu.

Jednom ustanovljena mjesna nadležnost ne može se tokom postupka mijenjati.

Primjer: ANEKS 3

Iz sudske prakse:

-«U smislu odredbe čl.19 ZPP-a sud se može proglasiti mjesno nenadležnim bilo po službenoj dužnosti bilo po prigovoru tuženog, ali se ne može proglasiti mjesno nenadležnim po prigovoru **tužitelja**»⁴⁴

-«Prigovor tužitelja učinjen povodom protivtužbe da je među strankama ugovorena mjesna nadležnost, nije od značaja, jer taj isti tužitelj nije koristio ugovorenu odredbu o mjesnoj nenadležnosti pri podnošenju tužbe, kojom je odnosni spor započet.»⁴⁵

-«Sve i da je tuženi u odgovoru na tužbu istakao prigovor mjesne nenadležnosti suda u Tuzli po čl.44 st.2 ranijeg ZPP-a, prvostepeni sud se ni po takvom prigovoru ne bi mogao oglasiti mjesno nenadležnim, jer je navedenom zakonskom odredbom propisana izberiva nadležnost suda prema mjestu prebivališta, odnosno boravišta tužitelja radi zaštite tužitelja koji je osoba sa teškim tjelesnim povredama i kojem treba maksimalno olakšati da dođe do eventualne pravične novčane naknade za pretrpljenu štetu, što je u ovoj vrsti sporova motivirano socijalnim i etičkim razlozima, a prvostepeni sud o svemu tome nije dovoljno vodio računa».⁴⁶

-«Iz spisa slijedi da su tačne žalbene tvrdnje da je prvostepeni sud prije donošenja ožalbenog rješenja održao šest ročišta za glavnu raspravu, da je tuženi tokom postupka osporio osnov i visinu tužbenog zahtjeva i istakao prigovor zastare, dok je prigovor mjesne nenadležnosti prvostepenog suda istakao tek nakon toga na četvrtom po redu ročištu.

U konkretnom slučaju sud se nije mogao proglasiti mjesno nenadležnim ni po prigovoru tuženog, a ni po službenoj dužnosti, bez obzira što se u sporu radi o isključivoj mjesnoj nadležnosti po odredbi čl.54 ZPP-a».⁴⁷

-«Iz sadržaja spisa slijedi da se potraživanje tužitelja odnosi na naplatu dospjelih iznosa mjesečne naknade za korištenje gradskog građevinskog zemljišta, dakle rente propisane čl.73 Zakona o građevinskom zemljištu. Prema st.4 čl.73 istog Zakona ova naknada se određuje rješenjem koje donosi općinski organ uprave nadležan za komunalne poslove

⁴⁴Vrhovni sud Hrvatske R.157/74

⁴⁵ Stav Vrhovnog suda Srbije, komentar ZPP-Privredna štampa Beograd 1977.godina

⁴⁶ Kantonalni sud u Tuzli br.Gž.776/03 od 13.02.2004

⁴⁷ Kantonalni sud Tuzla br.Gž.186/02 od 04.7.2002

odnosno organizacija kojoj Skupština općine povjeri ovlaštenja za obavljanje tih poslova, a stavom 5 je propisano da to rješenje, kada suobveznici građani, izvršava općinski organuprave za društvene prihode prema odredbama Zakona o porezima građana.

Zato je prvostepeni sud postupajući suprotno navedenim Zakonskim odredbama te odlučujući o zahtjevu za koji je bio apsolutno nenadležan, prilikom donošenja svoje odluke počinio bitnu povredu odredaba parničnog postupka, zbog čega je valjalo žalbu uvažiti, prvostepenu presudu ukinuti i tužbu odbaciti»⁴⁸

Dileme:

- Šta će učiniti sud u jednom od entiteta kada dobije predmet u kojem je predviđena isključiva nadležnost ali suda na području drugog entiteta?

Mogući odgovori:

U građansko-pravnim sporovima u kojima je podnesena tužba kod osnovnih sudova u Republici Srpskoj, a postoji mjesna nadležnost suda na području Federacije BiH (isključiva nadležnost, izberiva ili ugovorena nadležnost, opšta nadležnost), a tužba je podnešena sudu na teritoriji Republike Srpske, sud u Republici Srpskoj neće primjenjivati odredbu člana 16 stav 3 Zakona o parničnom postupku oglašavanjem nenadležnim i odbacivanjem tužbe, već će se oglasiti mjesno nenadležnim po prigovoru stranke ili po službenoj dužnosti, u zavisnosti o kojoj vrsti mjesne nenadležnosti se radi, i predmet ustupiti mjesno i stvarno nadležnom sudu na području federacije BiH.

(Zaključak sa seminara sudija Republike Srpske na temu «primjena Zakona o parničnom postupku u sudovima RS»)

„Kako je iz predmetnog spisa vidljivo da su u ovoj pravnoj stvari i tužilac i tuženi sa sjedištem van teritorije RS, a nema ni uslova da se odredi koji je sud u RS nadležan za suđenje u ovom sporu odnosno da njegova nadležnost proizilazi iz odredbi ZPP-a, sud je našao da su se stekli uslovi za ustupanje predmetnog spisa na nadležnost Općinskom sudu Gračanica kao stvarno i mjesno nadležnom sudu.»⁴⁹

Ali ima i drugačijih stavova:

„Postupajući po tužbi sud je utvrdio da za rješavanje spora po istoj nije nadležan sud u Republici Srpskoj, obzirom da se radi o tužiocu i tuženom koji nemaju sjedište na teritoriji RS, a iz priloga uz tužbu se ne može zaključiti da se radi o vrsti spora kad nadležnost ovog suda proizilazi iz odredbi ZPP-a o mjesnoj nadležnosti, a uz tužbu nije dostavljen ni pismeni dokaz o ugovorenoj nadležnosti ovog suda, iz čega proizilazi da bi u ovom slučaju kao stvarno i mjesno nadležan sud trebao postupiti nadležan sud u privrednim sporovima u Federaciji BiH kojem pripada po teritoriji mjesto T. kao označeno sjedište tuženog.

Obzirom na izneseno, sud se po službenoj dužnosti oglasio nenadležnoim za postupanje u ovoj pravnoj stvari i odbacio tužbu tužioca.»⁵⁰

⁴⁸ Kantonalni sud Tuzla br,Pž-29/00 od 17.10.2000

⁴⁹ Osnovi sud u Doboju, br.Mal-176/01

⁵⁰ Osnovni sud u Doboju;br.Ps-63/05 od 24.10.2005 god

- prigovoru mjesne nadležnosti sud odlučuje rješenjem kada se po prigovoru oglasi mjesno nenadležnim sa pravom žalbe na isto rješenje višem sudu, a ukoliko ne prihvati prigovor mjesne nenadležnosti, o tome rješava zajedno sa odlukom o glavnoj stvari.
- ukoliko sud donese odluku o glavnoj stvari, a tuženi i u žalbi istakne prigovor mjesne nenadležnosti suda, a drugostepeni sud u žalbenom postupku isti prigovor smatra kao osnovanim **kakva će odluka biti donesena od strane drugostepenog suda?**

Mogući odgovor:

Odbijanjem prigovora mjesne nenadležnosti od strane prvostepenog suda, sud je počinio povredu postupka koja se ne može otkloniti pred drugostepenim sudom, to će sud kod ovakve povrede postupka donijeti odluku na temelju odredbe člana 227 tačka 1 stav 2 ZPP-a.

Mjesna nadležnost može biti opća, izberiva i isključiva.

Opća mjesna nadležnost je nadležnost suda na čijem području tuženi ima prebivalište, odnosno ako je pravno lice stranka, sjedište.

Opća mjesna nadležnost određuje se **za fizička lica po mjestu prebivališta tuženog**, a ako ga nema onda **boravišta**, a ako ima i prebivalište i boravište ali prema okolnostima se može pretpostaviti da će u mjestu boravišta biti najmanje godinu dana od dana podnošenja tužbe.

Za pravna lica opća mjesna nadležnost određena je prema sjedištu zakonodavnih tijela ili vijeća, kada je tužena Federacija, RS, kanton, okrug, grad i općina.

Kada je tužena druga **pravna osoba opće mjesno nadležan je sud na čijem se području nalazi njihovo sjedište**. Sjedište pravne osobe se utvrđuje na osnovu upisa u registar društava.

Za državljane FBiH i RS koji koji stalo žive u inostranstvu, opće mjesno nadležan je sud njegova posljednjeg prebivališta.

slajd 17.

Opća mjesna nadležnost(čl.28)

- za fizička lica po mjestu prebivališta ili boravišta tuženog
- za pravna lica prema sjedištu pravnog lica

Izberiva mjesna nadležnost je nadležnost koja omogućava tužitelju da izabere kojem će sudu, između više mjesno nadležnih sudova, podnijeti tužbu.

To će biti u situacijama kada zakon omogućava tužitelju da bira mjesnu nadležnost suda između suda opće mjesne nadležnosti za tuženg i još nekog drugog suda.

To pravo tužitelj iscrpljuje podnošenjem tužbe.

slajd 18.

Izberiva mj.nadležnost(čl.32-41)

- sporovi za naknadu štete
- na osnovu jemstva proizvođača
- za zakonsko izdržavanje
- u bračnim sporovima
- utvrđivanje ili osporavanje očinstva ili materinstva
- po mjestu gdje se nalazi poslovna jedinica
- iz nasljednih odnosa
- po mjestu plaćanja
- iz radnih odnosa
- zbog smetanja posjeda

Ova nadležnost je propisana:

1. U sporovima za naknadu štete:

- u sporovima o izvanugovornoj odgovornosti za štetu i u sporovima o regresnim zahtjevima po osnovu naknade štete protiv regresnih dužnika – osim suda opće mjesne nadležan je i sud na čijem je području štetna radnja počinjena ili sud na čijem je području štetna posljedica nastupila.
- ako je šteta nastala zbog smrti ili teške tjelesne povrede, nadležan je pored suda iz predhodne odredbe, i sud na čijem području tužitelj ima prebivalište ili boravište.
- predhodne odredbe se mogu primjenjivati i u sporovima protiv društva za osiguranje radi naknade štete trećim osobama na temelju propisa o neposrednoj odgovornosti društva za osiguranje.

Iz sudske prakse:

“Za potraživanje po osnovu osiguranja motornih vozila prema tuženom osiguravajućem zavodu, bilo po kasko, bilo po obaveznom osiguranju, mjesna nadležnost suda može se upraviti i po čl. 46 ZPP-a. Izberiva mjesna nadležnost po mjestu nastanka štete”⁵¹.

2. U sporovima radi zaštite prava na osnovu jamstva proizvođača:

- osim suda opće nadležnosti za tuženog, nadležan je i sud opće mjesne nadležnosti za prodavača koji je prilikom prodaje stvari uručio kupcu pismeno jamstvo proizvođača.

3. u sporovima za zakonsko izdržavanje:

- ako je tužitelj osoba koja traži izdržavanje, nadležan je pored suda opće mjesne nadležnosti i sud na čijem području tužitelj ima prebivalište odnosno boravište.

4. u bračnim sporovima:

- osim suda opće nadležnosti i sud na čijem području su bračni drugovi imali posljednje zajedničko prebivalište.

5. u sporovima utvrđivanja i osporavanja očinstva ili materinstva:

- ako je tužitelj dijete onda osim suda opće mjesne nadležnosti i sud na čijem području tužitelj ima prebivalište odnosno boravište.

⁵¹ Vrhovni sud Jugoslavije Rev. 138/73

6. po mjestu u kojem se nalazi poslovna jedinica pravne osobe:

- ako je spor protiv pravne osobe koja ima poslovnu jedinicu izvan sjedišta, a spor proizilazi iz poslovnog odnosa te jedinica, pored suda opće mjesne nadležnosti nadležan je i sud na čijem području je ta poslovna jedinica.

7. u sporovima iz nasljednopravnih odnosa:

- dok ostavinski postupak nije pravomoćno završen, za suđenje u ovim sporovima osim suda opće mjesne nadležnosti, mjesno je nadležan i sud na čijem području se nalazi sud koji provodi ostavinski postupak.

8. po mjestu plaćanja:

- u sporovima imatelja čeka ili mjenice protiv potpisnika, nadležan je pored opće mjesne nadležnosti i sud mjesta plaćanja,

9. iz radnih odnosa:

- ako je tužitelj zaposlenik, osim opće mjesne nadležnosti nadležan je i sud na čijem se području rad obavlja ili se obavljao, morao obavljati ili zasnovan radni odnos,

10. zbog smetanja posjeda na pokretninama:

- pored suda opće nadležnosti i sud na čijem području se dogodilo smetanje.

Isključiva mjesna nadležnost

Odredbe o isključivoj mjesnoj nadležnosti eliminiraju opću mjesnu nadležnost, ali stranka može ugovorom o prorogaciji otkloniti primjenu i ovih pravila.

slajd 19.

Isključiva mj.nadležnost(čl.42-45)

- u sporovima o nekretninama
- o avionu i brodu
- u izvršnom i stečajnom postupku

1.nadležnost u sporovima o nekretninama,

-u sporovima o pravu vlasništva i drugim stvarnim pravima na nekretninama,u sporovim azbog smetanja posjeda na nekretnini, sporovima iz zakupnih ili najamnih odnosa na nekretnini, ili iz ugovora o korištenju stana ili poslovnih prostorija, isključivo je nadležan sud na čijem se području nalazi nekretnina.

Ako se nekretnina nalazi na području više sudova, nadležan je svaki od tih sudova.

2.u sporovima o avionu i brodu,

-u sporovima o pravu vlasništva i drugim stvarnim pravima, kao i o sporovima iz zakupnih odnosa na avionima i brodovima, isključivo je nadležan sud na čijem području se vodi registar u koji je avion ili brod upisan,

-ako je spor zbog smetanja posjeda na avionu ili brodu,pored suda registra nadležan je i sud na čijem području se dogodilo smetanje.

3. u sporovima u izvršnom i stečajnom postupku,

-u sporu koji nastane u toku i povodom izvršnog postupka (sudskog ili administrativnog izvršenja) ili u toku i povodu stečajnog postupka, mjesno je isključivo nadležan sud na čijem području se provodi izvršni ili stečajni postupak, odnosno administrativno izvršenje.

4.3. Supsidijarna ili pomoćna nadležnost

slajd 20.

Supsidijarna nadležnost(čl.46-48)

- nadležnost za suparničare
- za osobe za koje ne postoji opća mjesna nadležnost u entitetu
- po mjestu gdje se nalazi zastupništvo strane osobe u entitetu

Nadležnost za suparničare se određuje tako da se tužitelj odluči na sud nadležan za jednog od tuženika, pa tužitelj može da bira koji mjesno nadležan sud po mjestu prebivališta nekog od tuženih će voditi postupak.

Dakle pravilo o atrakciji nadležnosti se odnosi samo na materijalne suparničare.

Nadležnost za osobe za koje ne postoji opća mjesna nadležnost u Federaciji ili RS je tako propisana da se tužba može podnijeti:

- sudu na čijem se području nalazi kakva imovina te osobe ili predmet koji se tužbom traži,

-ako nadležnost postoji suda u FBiH ili RS zato što je obaveza nastala tokom boravka tuženog na tom području,mjesno je nadležan su na čijem području je obaveza nastala,

-za osobe koje su tužene a ne postoji opća nadležnost,koje imaju ispuniti neku obavezu,nadležan je sud na čijem području tu obavezu treba ispuniti.

Nadležnost po mjestu gdje se nalazi zastupništvo strane osobe u FBiH ili RS propisuje mogućnost podnošenja tužbe:

-za pravnu osobu koja ima sjedište u inostranstvu,u pogledu obaveza zasnovanih u FBiH ili RS ili im se ovdje moraju ispuniti, sudu u FBiH ili RS na čijem području se nalazi njeno zastupništvo ili sjedište tijela kome je povjereno njeno poslovanje.

Iz sudske prakse:

«Ako su tuženici formalni suparničari, sud kome je podnesena tužba razdvojit će postupak i tužbu upravljenu protiv onih tuženika za koje on nije mjesno nadležan, ustupit će nadležnom sudu uz rješenje o nenadležnosti «⁵²

“Za postojanje međunarodne nadležnosti hrvatskog suda u smislu navedene odredbe nije dovoljno da tuženi na području RH ima svoje zastupništvo, već je neophodno i to da se radi o obavezi koja je nastala u toj državi ili na njenom području.”

4.4. Sporovi sa međunarodnim elementom

slajd 21.

u sporu sa međunarodnim elementom

- opća međunarodna nadležnost
- posebna međunarodna nadležnost
- sporazum o međunarodnoj nadležnosti

Ova oblast je regulisana odredbama čl.25 i 26 ZPP-a, **odnosi se na postupke u kojima je stranka stranac koji uživa pravo imuniteta u BiH, strana država ili međunarodna organizacija,** na koje se primjenjuju pravila međunarodnog prava kao što su međunarodni ugovori:

-Konvencija o privilegijama i imunitetima UN,

⁵² Vrhovni sud BiH Rev.280/83

-Bečka konvencija o diplomatskim odnosima,

-Bečka konvencija o konzularnim odnosima....

Izuzetak od pravila o imunitetu su sporovi koji su u isključivoj nadležnosti BiH, Federacije BiH i međunarodnim ugovorom.

U rješavanju ovih sporova sudovi su obavezni primjeniti Zakon o rješavanju sukoba zakona sa propisima drugih zemalja u određenim odnosima preuzetog Uredbom sa zakonskom snagom preuzimanju i primjenjivanju saveznih zakona koji se u BiH primjenjuju kao republički.

Posebna međunarodna nadležnost određena je pravilima za posebne postupke.

Ukoliko za konkretan spor sa međunarodnim elementom nije propisana isključiva nadležnost domaćeg suda i da je jedna od stranaka strani državljanin ili pravno lice sa sjedištem izvan BiH, Zakon o rješavanju sukoba zakona sa propisima drugih zemalja u određenim odnosima, dozvoljava da se stranke sporazumiju o nadležnosti suda.

Iz sudske prakse:

“Pod nastankom štete podrezumijeva se ozljeda tijela, smrt ili oštećenje stvari. Zato ako se štetni događaj u kojem je smrtno stradala osoba zbog čije smrti tužitelj traži odštetu, zbio u inozemstvu, tamo je i nastala šteta, bez obzira na to što su troškovi pogreba te osobe nastali u Republici Hrvatskoj.”⁵³

4.5. Sporazum o mjesnoj nadležnosti (čl.52)

slajd 22.

- samo u pismenoj formi
- da su ga potpisale sve stranke
- ako se tiče određenog spora ili više sporova koji prizilaze iz istog pravnog odnosa

⁵³ Vrhovni sud Hrvatske, Rev.2390/1994 od 3.09.1994 god.

Obaveza stranaka da u tužbi naznače nadležnost suda je u cilju primjene načela ekonomičnosti postupka, odnosi se u principu na mjesnu nadležnost, jer je entitetskim Zakonima o sudovima određeno da u prvom stepenu u gotovo svim sporovima sude općinski odnosno osnovni sudovi, a u drugom kantonalni ili okružni sudovi.

4.6. Sukob nadležnosti

Sukob nadležnosti postoji kada sud kojem je ustupljen predmet kao nadležnom, smatra da je nadležan sud koji mu je predmet ustupio ili drugi sud, kada sud dostavlja predmet nadležnom sudu na rješavanje sukoba nadležnosti. (čl.21 ZPP-a)

Sukob nadležnosti rješavaju:

U Federaciji:

- općinskih sudova istog kantona rješava kantonalni sud,
- općinskog i kantonalnog rješava Vrhovni sud FBiH,
- općinskih sudova sa područja dva ili više kantona rješava Vrhovni sud FBiH,
- općinskog suda sa područja jednog kantona i kantonalnog sa područja drugog kantona rješava Vrhovni sud FBiH,
- Vrhovnog suda i općinskog ili kantonalnog suda rješava Vrhovni sud na općoj sjednici.

U Republici Srpskoj:

- zajednički neposredno viši sud,
- Vrhovnog suda RS i osnovnog odnosno okružnog suda rješava Vrhovni sud RS na općoj sjednici.

Poslije prijema tužbe sud ocjenjuje da li je nadležan, pa ako se u toku postupka promjene okolnosti na kojima je zasnovana nadležnost suda, sud koji je bio nadležan u vrijeme podnošenja tužbe ostaje i dalje nadležan iako bi zbog tih promjena bio nadležan drugi sud (čl.15).

4.7. Delegacija sudova

Zakon propisuje mogućnost da viši sud odredi drugi mjesno nadležan sud za rješavanje u pojedinim predmetima.

Delegacija može biti :

- nužna delegacija(čl.49)- kada sud koji je mjesno nadležan po zakonu, nije u mogućnosti da postupa u konkretnom predmetu(zbog izuzeća sudija i sl.);
- svrsishodna delegacija(čl.50)-kada nije svrsishodno da u tom predmetu sudi mjesno nadležni sud po zakonu(ako je sudija stranka u postupku i sl.);
- generalna delegacija-ovlaštenje da se u svim sporovima određene vrste da ovlaštenje za određene sudove(u našem postojećem zakonskom rješenju to nije predviđeno).

Iz sudske prakse:

“Razlozi za delegiranje drugog drugostepenog suda moraju biti iznimnog značaja, jer samo takvi opravdavaju odstupanje od Ustavom FBiH razgraničene teritorijalne nadležnosti sudova u kantonalnom uređenju sudske vlasti u FBiH”⁵⁴

“Okolnost da je dokaz uviđajem i vještačenjem potrebno izvesti izvan područja nadležnog suda, ne opravdava delegaciju drugog suda. Ti se dokazi mogu, naime, izvesti i pred zamoljenim sudom.”⁵⁵

“Kada je nezakonitu radnju, od koje se traži zaštita, učinio nadležni sud, postoji važan razlog za delegaciju drugog suda.”⁵⁶

Kantonalni odnosno okružni sud odlučuje o delegaciji općinskih ili osnovnih sudova, a Vrhovni sudovi FBiH i RS o delegaciji kantonalnih sudova ili okružnih sudova.

Vrhovni sud odlučuje i o mjesnoj nadležnosti kada se ne može ustanoviti koji je sud mjesno nadležan, kada to ne proizilazi iz zakona.

4.8. Tužbeni zahtjev

Predstavlja jedan od osnovnih elemenata tužbe jer predstavlja traženje tužitelja (dvije teorije) da sud pravosnažno odluči o jednoj pravnoj posljedici ili tvrdnja o pravnoj posljedici o kojoj sud treba da donese odluku.

To je dakle, procesnopravni zahtjev za pružanje pravne zaštite.

budući da se tužbenim zahtjevom traži pružanje pravne zaštite određenog sadržaja, zahtjev mora biti konkretan i svestrano određen- u subjektivnom Uu pogledu stranaka) i objektivnom smislu(u pogledu predmeta spora).

Primjer:

-U kondemnatornom tužbenom zahtjevu traži se da sud naloži tuženom da u korist tužitelja nešto određeno učini ili trpi.Činidba mora biti do tog stupnja substancirana i specifizirana, da isključi mogućnost zamjenjivanja za neku drugu;

U kondemnatornom tužbenom zahtjevu obično se navodi paricioni rok, kao i klauzula o izvršenju naloga “pod prijetnjom prinudnog izvršenja”.Dok je paricionog roka u pravilu opravdano, naročito kad je sud ovlašten da odredi njegovo trajanje, navođenjen sankcije

⁵⁴ Vrhovni sud FBiH, R-15/00 od 27.3.2000

⁵⁵ Vrhovni sud Hrvatske, Gr.471/97 od 26.11.1997

⁵⁶ Vrhovni sud Hrvatske,Gr.476/97 od 12.1997

prinudnog izvršenja nije potrebno, jer pravomoćne presude nakon proteka paricionog roka imaju značaj izvršnog naslova ex lege.

U deklaratornim tužbama treba konkretizirati sadržaj pravnog odnosa, čije se utvrđenje traži. Ovdje će biti potrebno navođenje svih elemenata od kojih zavisi pravna kvalifikacija pravnog odnosa, jer od toga zavisi osnovanost tužbenog zahtjeva.

(Npr. ako tužilac traži da se utvrdi njegovo pravo vlasništva s obzirom na određenu stvar, a sud nađe da tužitelju pripada samo ovlaštenje iz zakupnog odnosa, tužbeni zahtjev će kao neosnovan biti odbijen.)⁵⁷

Tužbeni zahtjev mora biti:

slajd 23.

- Mora biti određen

- da bi sud ocijenio procesne pretpostavke
- da bi tuženi mogao dati odgovor na tužbu

Stvar koja se traži mora u tužbenom zahtjevu biti dovoljno individualizirana da otpadne sumnja o predmetu spora.

“Zato se i ne može postaviti zahtjev ”za povrat kućnog namještaja”, ”poljoprivrednog alata”, ”stada ovaca” i sl., već pojedinačno određene stvari kao: stolica klasična zelena, krava šarulja u dobi od dvije godine, 20 knjiga sabranih dijela M.K. izdanja 1960...⁵⁸

To podrazumijeva da zahtjev ima glavno i sporedno potraživanje što je moguće preciznije označen ali u svakom slučaju mora biti određen.

Glavno potraživanje se odnosi na zahtjev iz kojeg se vidi koju vrstu i obim zaštite tužitelj traži.

⁵⁷ Građ.procesno pravo-str.324

⁵⁸ Zakon o osnovni svojinsko-pravnim odnosima-Žuvela

Sporedna potraživanja se odnose na zahtjeve za ugovorenu kaznu, zateznu kamatu i troškove postupka.

Kada u postupku tužitelj predloži da sud utvrdi postojanje pravnog odnosa od čijeg postojanja ili nepostojanja zavisi odluka o prvobitno postavljenom zahtjevu, to je **incidentni ili prejudicijarni zahtjev**.

Osporavanjem ovog odnosa javlja se i kao predhodno pitanju o kojem sud, da bi odlučio o tužbenom zahtjevu, mora odlučiti.

Odluka o predhodnom pitanju ulazi samo u obrazloženje presude ne i u izreku, a odluka o incidentnom zahtjevu ulazi i u izreku presude ali proizvodi pravni učinak samo na konkretnu parnicu.

Stoga tužitelj ima pravni interes incidentnog ili prejudicijarnog zahtjeva jer se odlučuje o osporenom pravnom odnosu u izreci presude.

Isticanje ovog zahtjeva nije preinaka tužbe.

U tužbi tužilac može istaknuti više tužbenih zahtjeva protiv tuženog. Ovo iz razloga ekonomičnosti postupka, koncentracije postupka, racionalnog jednokratnog vršenja procesnih radnji za potrebe rješavanja više sporova, razlozi pravne sigurnosti i ujednačene primjene zakona, te mogućnost da se u jednom jedinstvenom postupku integralno riješe svi sporni odnosi među određenim strankama.

O kumuliranim tužbenim zahtjevima sud može odlučiti jednom presudom. Suparničarstvo samo po sebi predstavlja ujedno i objektivnu kumulaciju tužbenih zahtjeva.

I isticanje sporednih zahtjeva samo po sebi predstavlja objektivnu kumulaciju.

slajd 24.

Više zahtjeva(čl.55)

- više zahtjeva povezanih istom činjeničnom i pravnom osnovom
- više zahtjeva koji nisu povezani činjeničnom i pravnom osnovom
- više zahtjeva koji su u međusobnoj vezi i traži da su usvoji slijedeći:
 - alternativna obaveza
 - facultas alternativa

a) objektivna kumulacija:

- ako su svi zahtjevi povezani istom činjeničnom i pravnom osnovom,

- ako zahtjevi nisu povezani istom činjeničnom pravnom osnovom ali je isti sud nadležan za svaki od tih zahtjeva u istoj vrsti postupka, a sud ocijeni da isticanje takvih zahtjeva u jednoj tužbi doprinosi ekonomičnosti postupka,

Ako sud odbije prijedlog jer zahtjevi nisu povezani istom činjeničnom i pravnom osnovom a ni isti sud nije nadležan, sud će najkasnije na pripremnom ročištu donijet će rješenje o razdvajanju postupka.

Primjer:

- Nema osnova kumulaciji bračnog spora s imovinskopravnim sporom zasnovanim na činjenici postojanja bračnog odnosa, jer se ovi sporovi vode po bitno različitim postupcima.

Izuzetno, unatoč razlikama u vrsti postupka i stvarnoj i mjesnoj nadležnosti suda, na osnovu izričite zakonske odredbe, s bračnim sporom mogu se spojiti samo sporovi o zakonskom izdržavanju bračnog druga, a moraju se spojiti sporovi o čuvanju, odgoju i uzdržavanju zajedničke djece bračnih drugova.⁵⁹

b. Eventualna kumulacija

Tužilac može kumulirati zahtjeve koji su u međusobnoj vezi i na taj način da zatraži od suda da slijedeći od istaknutih zahtjeva usvoji tek ako ustanovi da onaj koji je prije njega istakao nije osnovan.

I za ovu eventualnu kumulaciju uslov je da isti sud bude stvarno nadležan za sve zahtjeve i da se svi rješavaju po istoj vrsti postupka.

Ako utvrdi da je prvi zahtjev osnovan o drugom zahtjevu neće ni odlučivati presudom, jer je daljnje raspravljanje o njemu bespredmetno.

Ako utvrdi da je prvi zahtjev neosnovan, a drugi osnovan, odbiće presudom prvi zahtjev a usvojiti drugi.

Primjer:

- zahtjev za vraćanje stvari i (ako je stvar propala) zahtjev za naknadu štete prouzročene propašću te iste stvari,

- zahtjev za ispunjenje ugovora i zahtjev za vraćanje iznosa datog radi ispunjenja ugovora;

⁵⁹ Grđ.proc.pravo-Triva str.338

Iz sudske prakse:

-“Tuženi je istakao dva protivtužbene zahtjeva koji se nalaze u takvom međusobnom odnosu da se može usvojiti samo jedan od njih, a onaj drugi samo za slučaj da prvo zahtjev bude odbije, jer se istaknuti zahtjevi međusobno isključuju.

Takav je prvi zahtjev tuženog da se utvrdi da je sa tužiteljem zaključio valjan ugovor o kupoprodaji nepokretnosti u odnosu na drugi njegov zahtjev da se tužitelj obaveže da mu vrati udvostručenu kaparu u iznosu od 15.000,00 KM, pa iako je oba ova zahtjeva tuženi mogao istaći u istoj protivtužbi, u istoj parnici, sud po odredbi čl.173 st.2 ranijeg ZPP-a može prihvatiti slijedeći zahtjev samo u slučaju da tuženi bude pravomoćno odbijen prema zahtjevu kojeg je u protivtužbi naveo prije njega, tj.pravomoćno odbijanje predhodnog zahtjeva je pretpostavka za meritorno odlučivanje o sljedećem, predhodnom zahtjevu. Zato je rezonovanje žalbe tuženika da je prvostepeni sud trebao istovremeno odlučiti o oba zahtjeva iz protivtužbe ne čekajući pravomoćnost ožalbene presude u dijelu kojim je odbijen njegov prvi zahtjev,pogrešno i neprihvatljivo”⁶⁰.

-Tužitelj je u tužbi postavio tužbeni zahtjev da mu tuženi vrati oduzete pokretne stvari što predstavlja zahtjev iz osnova stvarnog prava, ali je postavio i eventualni zahtjev da mu se u slučaju otuđenja tih stvari nadoknadi šteta, koji je obligacione prirode.

Prvostepenom presudom je odbijen zahtjev zahtjev tužitelja pa je po njegovoj žalbi drugostepeni sud ukinuo prvostepenu presudu zbog bitne povrede.

“Ovako postavljen tužbeni zahtjev tužitelja zbog odsustva i konkretnog označenja svake individualne određene pokretne stvari čiji povrat je tražen, kao i odsustvo označenja visine štete, nije bio jasan i određen, te se stoga po istom nije moglo ni postupati. Zato je prvostepeni sud morao pozvati tužitelja da uredi svoj tužbeni zahtjev tako što će tačno označiti stvari čiju predaju traži odnosno označiti visinu štete čiju naknadu traži eventualnim zahtjevom, kako bi se kroz ocjenu sadržaja ponuđenih i provedenih dokaza tokom postupka moglo cijeniti i pitanje potpune ili djelimične osnovanosti odnosno neosnovanosti tog zahtjeva”⁶¹

- alternativna obaveza.

Alternativna obaveza (čl.55 st.4 ZPPa) proizilazi iz građanskopravnog odnosa stranaka:

-kada je tužilac ovlašten da od tuženog traži samo jedan od određeni od više predviđenih načina ispunjenja obaveze (pravo izbora tužioca),

-kada tužilac istakne više zahtjeva s tim što se tuženi može osloboditi obaveze ispunjenjem bilo kojeg od tih zahtjeva(pravo izbora tuženog).

⁶⁰ Kantonalni sud Tuzla br.Gž.953/02 od 11.11.2002

⁶¹ Kantonalni sud Tuzla br.Gž.687/03 od 17.5.2004

Kako se u ovom slučaju radi samo o različitim mogućnostima ispunjenja jednog zahtjeva, nema u suštini objektivne kumulacije zahtjeva.

Iz sudske prakse:

“Predmetnim ugovorom prednik tužitelja obavezao se dati tuženom svoje putničko motorno vozilo, karakteristika poblizje opisanih u ugovoru, a tuženi se obavezao da će njoj za uzvrat kupiti isto vozilo, tehnički ispravno kad se za to stvore uslovi, tj. kada se ukaže takva potreba, ili će joj za uzvrat dati u vlasništvo zemljište zv. ”Ramin do”, pa iz takve sadržine ugovora slijedi da se radi o neimenovanom ugovoru kojim je za dužnika ugovorena alternativna obaveza u smislu čl. 403 ZOO, pa pravo izbora, budući da nije drugačije ugovoreno, ima dužnik a obaveza prestaje kada on bude predao predmet obaveze koji je izabrao.”⁶²

-facultas alternativa

To je procesna mogućnost tužitelja, da ako je ovlašten da traži samo jednu činidbu, može istovremeno sa podnošenjem tužbe ili do zaključenja glavne rasprave, tuženom ponuditi da mu umjesto predaje stvari ili izvršenja određene činidbe, isplati određeni iznos novca. (čl. 178 ZPP-a).

Dakle tužilac u ovom slučaju prema tuženom ističe samo jedan zahtjev, pa se zapravo ne radi o kumulaciji zahtjeva.

Sud, ako nađe da je tužbeni zahtjev osnovan, u presudi navodi da će se tuženi isplatom novčanog iznosa osloboditi obaveze.

4.9. Činjenice i dokazi

Tužba mora sadržavati činjeničnu osnovu na kojoj tužitelj zasniva svoju tvrdnju da mu pripada pravo na određenu pravnu zaštitu.

Činjenični osnov čine pravno relevantne činjenice iz kojih proizilazi pravna posljedica koja se tužbom traži.

Obim tih činjenica je određen obimom koji omogućuje individualizaciju zahtjeva tužitelja.

Premet dokazivanja su tvrdnje parničnih stranaka o postojanju ili nepostojanju činjenica od kojih zavisi primjena mjerodavnog materijalnog prava u konkretnoj parnici. Pored tvrdnji stranaka o pravno relevantnim činjenicama, predmet dokazivanja mogu biti i teze suda o postojanju određenih činjenicama, da stranke o tim činjenicama nisu iznijele nikakvih tvrdnji, kad je to potrebno radi ispitivanja da li stranke idu za tim da u parnici raspolažu zahtjevima kojima po zakonu ne mogu raspolagati.

⁶² Kantonalni sud Tuzla, Gž. 90/o4

Zadatak dokazivanja je da se provjeri istinitost teza o postojanju i sadržaju relevantnih činjenica

Zato što predmet dokazivanja nisu činjenice već tvrdnje o činjenicama, moguće je da posredan predmet dokazivanja budu i tzv. n e g a t i v n e činjenice- tačnije tvrdnje da činjenice određenog sadržaja ne postoje.

Provjeravanje istinitosti ovakve tvrdnje moguće je samo posrednim putem-utvrđivanjem postojanja određene činjenice koja svojim sadržajem isključuje mogućnost istovremenog postojanja osporavane činjenice.

Primjer:

Tuženi osporava da je primio određeni iznos novca od tužitelja u Zagrebu dana 5.4.2003, a to dokazuje tvrdnjom da je tog dana bio u Ljubljani.

Stoga tužitelj u tužbi iznosi činjenice koje potkrepljuje dokazima o tvrdnji da mu pripada određena pravna zaštita.

Činjenice i dokazi se mogu predložiti i nakon podnošenja tužbe ali najkasnije na pripremnom ročištu, bez dokazivanja zašto ih ranije nije predložio.

slajd 25.

Činjenice i dokazi

- najkasnije do pripremnog ročišta
- na glavnoj raspravi samo:

-ako učini vjerovatnim da ih bez svoje krivnje nije mogao ranije iznijeti ili predložiti

Novina Zakona je koncept novog zakona zahtjeva da se činjenice iznesu u što ranijoj fazi postupka, pa se **to pravo strankama ograničava do pripremnog ročišta**, a na

glavnoj raspravi samo ako učine vjerovatnim da ih bez svoje krivnje nisu bili u mogućnosti iznijeti ili predložiti na pripremnom ročištu (čl.102 st 2 ZPP-a).

Ovaj koncept zakona stoga obavezuje stranke da **sve činjenice izlože** u prvoj fazi postupka što je u skladu sa načelom efikasnosti ali i raspravnim načelom kojim se omogućuje protivnoj stranci da se na ove činjenice i izjasni.

Osim toga značajna novina ovog zakona jeste **reduciranje NAČELA MATERIJALNE ISTINE**(čl.7), samo na iznošenje činjenica i izvođenje dokaza od strane stranaka samih dok se uloga suda ograničava samo na utvrđivanje činjenica koje stranke nisu iznijele, ako sud posumlja da stranke raspolažu zahtjevima kojima ne mogu raspolagati.

U ovoj fazi postupka sud može samo da iz navoda tužbe utvrdi da li su u tužbi iznijete pravnorelevantne činjenice iz kojih proizilazi pravna posljedica koja se traži tužbom, te da li su predloženi pravnorelevantni dokazi na te činjenice.

To međutim ne znači da u tužbi moraju biti iznijete sve činjenice ili svi dokazi.

Isto pravilo važi i za **dokaze** koji moraju biti predloženi najkasnije na pripremnom ročištu a na glavnoj raspravi samo ako se dokaže da stranka koja predlaže dokaze nije iste mogla predložiti ranije.

Međutim dokazivanje se ne provodi kada su istaknute općepoznate (notorne) činjenice. To su činjenice koje su poznate jednom širem krugu ljudi u sredini u kojoj se suđenje obavlja.

Također se ne dokazuju ni priznate činjenice, ali samo ako je priznanje učinjeno u toku parnice pred prvostepenim sudom. Priznanje učinjeno u vrijeme litispedencije, ali izvan parnice na koju se odnosi, pa makar i u nekom drugom sudskom postupku, nema procesnopravni značaj priznanja koje čini izlišnim dokazivanje.

Priznanje može biti dato pismeno ili usmeno, izvan ročišta ili na ročištu, ali kako Zakon ne traži da priznanje bude dato izričito, to se o priznanju može zaključiti konkludentno, na temelju ostalog držanja stranke u parnici.

Tako je Zakon za slučaj pasivnosti tuženog propisao mogućnost donošenja presude zbog propuštanja.

Međutim propuštanje osporavanja činjenica protivnika ne oslobađa stranku dužnosti da njihovu istinitost utvrđuje dokazivanjem.

Iz navedenih razloga jasno proizilazi zašto su ovi elementi obavezni u tužbi, budući da je raniji ZPP ostavljao mogućnost strankama da i na glavnoj raspravi iznose nove činjenice i predlažu nove dokaze.

Ispitivanje tužbe od strane suda u pogledu činjenica na kojima tužilac zasniva tužbeni zahtjev, a da sud smatra da u tom djelu nema dovoljno činjenica pozvaće tužitelja da otkloni nedostatke iz tužbe s tim što ukoliko smatra da i pored otklanjanja tih nedostataka o tom pitanju može donijeti odluku i naknadno, nakon prijema odgovora na tužbu odnosno po zakazivanju pripremnog ročišta, ali u svakom slučaju ukoliko postoji

minimum činjenica na kojima tužitelj zasniva svoj zahtjev sud bi trebao primjeniti odredbe o donošenju meritum odluke.

4.10. Vrijednost spora

Kao kriterij za određivanje troškova postupka, vrste postupka i prava na reviziju kao vanredni pravni lijek, mjerodavna je vrijednost spora.

Ranijim zakonom je vrijednost spora određivala stvarnu i mjesnu nadležnost suda u nekim predmetima što je novim zakonima napušteno jer sva prvostepena nadležnost pripada općinskim ili osnovnim sudovima.

U skladu sa općim pravilima o ustaljivanju nadležnosti, sud utvrđuje vrijednost spora s obzirom na okolnosti koje su postojale u vrijeme podnošenja tužbe sudu.

Sud je vezan u pravilu za podatke koje je tužilac naveo u tužbi, pa je samo izuzetno ovlašten da na brz i pogodan način provjeri tačnost navedene vrijednosti to ako je o č i g l e d n o da je tužilac suviše visoko ili nisko označio vrijednost predmeta spora. No to će sud moći samo ako je predmet spora nenovčano potraživanje i to najkasnije na pripremnom ročištu.

slajd 26.

vrijednost spora (čl.316-322)

- vrijednost novčanog zahtjeva
- zbir budućih davanja, najviše za pet god.
- zbir vrijednosti više zahtjeva-ako su iz iste činjenične i pravne osnove
- vrijednost svakog zahtjeva-ako nisu iste činjenične i pravne osnove
- jednogodišnja najamnina ili zakupnina
- za nenovčana potraživanja koju je u tužbi označio

Oznaka vrijednosti spora je također obavezan element tužbe osim u slučajevima kada se vrijednost spora ne može izraziti u novcu.

Pri tome uzima se u obzir samo vrijednost glavnog zahtjeva a ne i vrijednost kamate, ugovorene kazne kada ne čine glavni zahtjev.

Ovaj elemenat je bitan radi određivanja:

- 1.sudske takse,
- 2.određivanja nagrade advokatu kao punomoćniku,
- 3.utvrđivanja vrste parničnog postupka(postupak male vrijednosti iz čl.429 ZPP-a) a posebno je značajno radi
- 4.određivanja prava na vanredni pravni lijek- reviziju.

Naime čl. 237 st.2 ZPPa Federacije BiH i Republike Srpske, kao i ZPP-om Suda BiH, dopuštena je reviziju samo ako vrijednost pobijanog dijela pravosnažne presude prelazi 10.000,00 KM. u ZPP-u Brčko Distrikta taj cenzus je 30.000,00 KM.

Sporovi u kojima se vrijednost ne može izraziti u novcu su porodični, radni i dr. statusni sporovi.

Po novom zakonu dopuštenost revizije se procijenjuje na osnovu vrijednosti pobijanog dijela pravomoćne presude i za novčane i za nenovčana potraživanja,Ušto je **novina**) pa je u odnosu na dosuđeni iznos novčanog potraživanja moguće da se vrijednost ne podudara sa onom iz tužbe, ali kod nenovčanih potraživanja je jedino moguće ocijeniti dopuštenost revizije prema vrijednosti označenoj u tužbi.

Iz sudske prakse:

“Sud je dužan samo pravno kvalificirati sporni odnos, a nije odlučno kako je tužitelj pravno ocijenio spor. Prema tome, drugostepeni sud je pravilno primjenio materijalo pravo kada je u ovom slučaju preinačio prvostepenu presudu, obvezavši tuženika na naknadu novonastale nematerijalne štete zbog daljnih duševnih boli zbog smanjenja tužiteljeve životne aktivnosti,a ne na naknadu materijalne štete plaćanjem rente.”⁶³

⁶³ Vrhovni sud Hrvatske, Rev-946/82 od 28.04.1983

4.11. Pravni osnov

slajd 27.

Pravni osnov

- pravni osnov jeste obavezan element tužbe ali će sud postupiti po tužbi i kada nije naveden

Sud u postupku nije vezan pravnim osnovom kojeg je tužilac u tužbi označio.

U tom smislu propust tužitelja da označi pravni osnov ne može imati za posljedicu vraćanje tužbe na ispravku.

4.12. Podnesak

“Podnesci su procesne radnje poduzete u pismenom obliku van rasprave. To su pismena kojima se stranke obraćaju sudu ili preko suda protivnoj stranci sa određenim zahtjevima, prijedlozima ili obavijestima, vršeći svoja procesna ovlaštenja.”⁶⁴

Ova definicija podneska koja je prihvaćena u pravnoj teoriji i praksi, u ZPP-u je prepoznatljiva u institutu tužbe, odgovora na tužbu, protutužbi, odgovoru na protivtužbu, pravnim lijekovima i dr. izjavama, prijedlozima i saopćenjima koja se daju van rasprave.

Čl.53 st.2 tač.7 propisuje da tužba mora sadržavati:

“druge podatke koje u skladu sa odredbom čl.334 ovog zakona koje ima svaki podnesak.”

Svaki podnesak osim sporazuma o mjesnoj nadležnosti, u postupku je do donošenja novog Zakona mogla zamjeniti usmena izjava dana izvan ročišta na zapisnik parničnog

⁶⁴ Građ.proc.pravo-Triva

suda. Međutim ukidanjem “uredovnog dana”, kao oblika pomoći strankama tu radnju će obavljati službe za besplatnu pravnu pomoć.

Za valjanost svog podneska beznačajno je kako će stranka nazvati svoj podnesak jer će ga sud tretirati s obzirom na njen sadržaj.

Primjer:

- stranka dostavi prigovor na prvostepenu presudu ali sud će isti podnesak tretirati kao žalbu.

U teoriji procesnog prava podnesci se s obzirom na svrhu zbog kojeg se podnose, obično dijele na **pripremne i dispozitivne**.

U pripremnom podnesaku navode se činjenice na kojima se zasniva zahtjev i dokazi samo koliko je to potrebno da posluži korisnoj orijentaciji suda i stranaka, za njihovo pripremanje za usmenu raspravu o najavljenom zahtjevu(npr: podnesak za pripremno ročište ili glavnu raspravu);

Dispozitivni ili konačni podnesci predstavljaju definitivnu osnovu za donošenje odluke(npr. žalba, revizija).

A svaki podnesak mora biti razumljiv i sadržavati slijedeće elemente:

slajd 28.

Elementi podneska(čl.334)

- Oznaka suda
- Ime i prezime stranaka
- Prebivalište ili boravište odnosno sjedište stranaka, zakonskog zastupnika ili punomoćnika
- Predmet spora
- Sadržaj izjave
- Potpis podnositelja

Ako podnesak sadrži kakav zahtjev (kao što je tužbeni zahtjev, odgovor na tužbu ili protivtužbeni zahtjev i dr.) u podnesku se moraju navesti i činjenice i predložiti dokazi, na kojima temelji svoj zahtjev.

Podnesci se mogu dostavljati elektronskom poštom, što je svojevrsna novina ZPP-a, ali takav podnesak mora biti ovjeren elektronskim potpisom.

Elektronski potpis je potpis korisnika elektronske usluge (putem PCa-kompjutera) koji je pohranjen i oznašen posebnim kodom u datoteku podataka, a prema internacionalnim standardima na osnovu kojih se vrši identifikacija ili utvrđivanje autentičnosti potpisa.

Podnesci s priložima koji se dostavljaju protivnoj stranci, predaju se sudu u dovoljnom broju primjeraka.

Podnescima se stranke očituju o činjenicama i dokazima ali i o procesnim pitanjima, pitanju uređenja tužbe ili odgovora na tužbu.

Međutim konceptom novog ZPP-a, podneskom se samo nagovještava koja će se radnja poduzeti, i time podnesak doprinosi pripremanju ročišta, ali shodno načelu usmenosti, **podnesak ne može zamjeniti usmene radnje.**

Nerazumljiv podnesak ili podnesak koji ne sadrži sve što je potrebno da bi se po njemu moglo postupiti, sud će vratiti radi ispravke ili dopune, uz navode šta treba ispraviti ili dopuniti i odredit će rok za ispravku ili dopunu podneska koji ne može biti duži od osam (8) dana.(čl.336 st1 ZPP-a).

Ako stranka postupi po nalogu suda smatra se da je uredan i potpun podnesak podnesen sudu kada je prvi put bio podnesen.

Ali ako stranka ne vrati podnesak ispravljen ili dopunjen u određenom roku, **ODBACIT ĆE GA.**

Primjer: ANEKS 4

Dileme:

1. Ako stranka nakon sudskog roka podnese tražene primjerke podneska, a sud nije rješenjem podnesak odbacio kao neuredan u smislu odredbe člana 66 i 67 Zakona o parničnom postupku ili pak donio rješenje kojim se podnesak smatra povećen?

Mogući odgovor:

Obzirom da rokovi kojima sud nalaže otklanjanje nedostataka iz podneska nisu prekluzivni već se radi o instruktivnim rokovima sud će ispravljene podneske uvažiti.

Postoji i drugo razmišljanje da ovakav podnesak sud može prihvatiti samo uz prethodni zahtjev strane koja traži produženje ovog roka.

2. Da li u ovakvim slučajevima strana koja je propustila ovaj rok može podnijeti prijedlog za povraćaj u pređašnje stanje obzirom da sud nije donio rješenje kojim se tužba odbacuje ili smatra povučenom?

Mogući odgovor:

Prijedlog za povraćaj u pređašnje stanje treba podnijeti tek kada nastupe pravne posljedice propuštanja roka, a to je donošenja rješenja od strane suda kojim se tužba odbacuje, odnosno smatra povučenom.

Dakle ako sud nije donio rješenje kojim će odbaciti tuđu ili dr.podnesak,a naknadno dobije tražene podatke, nema zapreke da te podatke smatra dopunom podneska i nastavi postupak.

Iz sudske prakse:

”Kada sud u fazi ispitivanja tužbe da je na strani tužene označeno samo jedno fizičko ili pravno lice, a da se tuženi u odnosu na ostala lica nalaze u položaju jedinstveni suparničara (član 336 ZPP-a), a ista nisu označena ni kao tužitelji ni kao tuženi, sud će tužitelja u smislu odredbe člana 293 i 295 stav 1 ZPP-a, pozvati tužitelja da uredi tužbu, jer se nužni suparničari imaju smatrati kao jedna parnična stranka, pa ukoliko u ostavljenom roku tužilac tačno ne označi parničnu stranku na strani tuženih ili će isti pristupiti tužbi, sud će tužbu u smislu odredbe člana 53 ZPP-a tužbu odbaciti kao neuredn, jer tačno označenje tužitelja i tuženog su i obavezni elementi tužbe.”⁶⁵

4.13. Isprave

Uz podneske se prilažu isprave kao dokazno sredstvo koje mogu biti u:

- izvorniku,
- prepisu i
- presliku(fotokopiji).

Uz konačne podneske se prilažu samo isprave u izvorniku.

⁶⁵ Vrhovni sud Srbije Gž broj 4378/74 od 9.1.1975. god.

Ako stranka priloži izvornik isprave, sud će ispravu zadržati, a protivniku dopustiti da je razgleda. Kad prestane potreba da se takva isprava drži u sudu, vratit će se podnosiocu na njegov zahtjev, ali sud može tražiti od podnositelja da sudu priloži prepis ili preslik.

Kada se takvom ispravom dokazuje potraživanje prepis ili preslik trebaju biti ovjereni.

Iz sudske prakse:

“Isprave u građanskom procesnom pravu jesu predmeti na kojima su pismom zabilježene neke misli koje pružaju podatke o činjenicama.”⁶⁶

Procesno pravo nema odredbi kojima bi se ograničavala mogućnost upotrebe isprava u svrhu dokazivanja.

Prednost isprava kao dokaznog sredstva jeste pouzdanost i trećih lica u njihov sadržaj u odnosu na osobna dokazna sredstva kao što su svjedoci. Moguće je, međutim i osporavanje sadržaja isprave i to se obično vrši dokazivanjem putem veštaka (rukopisa).

Pravljenje lažne isprave ili preinačenje prave isprave u namjeri da se upotrijebi kao prava, te upotreba lažne isprave, predstavlja **krivično djelo falsifikata**.

A ako se odluka zasniva na falsifikovanoj ispravi to je osnova za varedni pravni lijek-ponavljanje postupka.

Isprave mogu biti:

1. javne isprave ako su izdane od državnog organa ili ustanove u granicama svoje nadležnosti;

2. privatne isprave su sve one koje ne izdaje javni organ, dakle ne samo one koje je izdala fizička osoba;

ili mogu biti obzirom na mjesto izdanja na:

1. domaće isprave;

2. strane isprave;

Ako međunarodnim ugovorom nije drugačije određeno, **inozemne javne isprave** koje su propisno ovjerene imaju, pod uvjetima uzajamnosti, istu dokaznu snagu kao i domaće javne isprave.

“Dok je u parnici uvijek dopušteno dokazivati da su u javnoj ispravi činjenice neistinite utvrđene, ne može se u parničnom postupku podvrgnuti preispitivanju pravilnosti pravnih dispozicija registriranih u javnoj ispravi. Njen pravni sadržaj može se dovesti u pitanje samo po pravilima procesnog prava koje važi za postupak u kome je isprava izdana.”⁶⁷

Odsustvo zakonske presumpcije o dokaznoj snazi privatnih isprava ne daje sudu ovlaštenje da ga prihvati ili ne kao dokazno sredstvo, ali ga može prihvatiti ko sugestiju

⁶⁶ Građ.proc pravo-Triva, str.420

⁶⁷ Građ.proc pravo-Triva, str.423

da, odlučujući o teretu dokazivanja autentičnosti (porijekla) privatne isprave, naloži dokazivanje onome koji osporava autentičnost teksta iako priznaje autentičnost potpisa. Ako se protivnik stranke koja se poziva na privatnu ispravu osporava njenu sadržinu, teret dokazivanja trebalo bi da bude na stranci koja se na ispravu poziva.

Ovjera potpisa na privatnoj ispravi nema istu pravnu snagu kao kod javne isprave.

Na privatnoj ispravi se ovjerava samo potpis a ne i sadržaj, dok klauzula nadležnog organa na javnoj ispravi potvrđuje i njen sadržaj.

Pitanja:

-Da li izjavu koju je potpisao svjedok, koji nije u mogućnosti pristupiti na glavnu raspravu, treba smatrati kao privatnu ispravu ili podnesak i da li se takva izjava može koristiti kao dokaz u postupku?

Mogući odgovor:

-Po jednima to jeste privatna isprava koja se može koristiti kao dokaz, jer je to priznato i pismenim nalazima vještaka koje je stranka angažirala.

-Po drugima to je samo podnesak koji nema snagu dokaza jer Zakon nije predvidjeo ovakav oblik privatnih isprava kao dokaz, za razliku od nalaza vještaka koji po Zakonu dostavlja stručni nalaz i to ima snagu dokaza. Međutim, Zakon precizno određuje da će svjedok biti **saslušan**, bilo na ročištu bilo kod kuće ako je bolestan, ali na način koji je striktno propisan(sa upozorenjima na prava i obaveze).Stoga se ne bi moglo prihvatiti kao dokaz pismena izjava svjedoka koja je data van sudskog postupka.

U prilog ovom gledištu jeste i primjena načela kontradiktornosti i neposrednosti čija primjena u odnosu na takav dokaz bi bila potpuno onemogućena.

5. POSTUPANJE PO TUŽBI

5.1. Pripremanje glavne rasprave

Odmah nakon prijema tužbe započinje pripremanja glavne rasprave kao faza prvostepenog postupka. Te pripreme obuhvataju:

slajd 29.

Pripremanje glavne rasprave

- Predhodno ispitivanje tužbe(čl.66-69)
- Dostava tužbe tuženom na odgovor(čl.70-73)
- Postupak po protivtužbi(čl.74)
- Pripremno ročište(čl.75-85)
- Zakazivanje glavne rasprave(čl.94-96)

U toku pripremanja glavne rasprave stranke mogu upućivati podneske u kojima će navesti činjenice na kojima zasnivaju svoje zahtjeve, te predložiti dokaze kojima se utvrđuju te činjenice.

5.2. Ispitivanje tužbe

Nakon prijema tužbe, sud počinje pripreme za glavnu raspravu. Te pripreme obuhvataju predhodno ispitivanje tužbe kao obavezan podstadij pripremanja glavne rasprave.

U ovoj fazi postupka zadatak je suda da ispita postojanje nekih procesnih pretpostavki i da riješi naka incidentna procesna pitanja koja se već u ovoj fazi parnice mogu javiti.

Zakon ne određuje redosljed ispitivanja tužbe, no smatra se da bi bilo svrsishodno i logično da otpočne s ispitivanjem urednosti tužbe, a zatim nastaviti s ispitivanjem

sudske i druge nadležnosti i sastava suda, objektivnosti sudije, blagovremenosti tužbe, sposobnosti stranaka i njihovih zastupnika.

slajd 30.

Predhodno ispitivanje tužbe

- razumljivost i potpunost(čl-53 st.2 i 334 st.2)
- stvarna nadležnost(čl.16)
- razlozi za izuzeće(čl.357)
- Stranačku,parnična sposobnost i pravilnost zastupanja(čl.66 i 295)
- Blagovremenost podnošenja(67)

Ako sud nađe da se nedostaci u pogledu tužbe, sposobnosti stranaka i njihovih zastupnika, mogu otkloniti, sud će poduzeti potrebne mjere radi otklanjanja nedostataka.

Ako nema jurisdikcije domaćih sudova ili ako je tužba podnesena neblagovremeno kada je to posebnim propisom određeno, sud će tužbu odbaciti. Ako utvrdi relativnu nenadležnost proglasit će se nenadležnim i predmet ustupiti drugom sudu.Do odbacivanja će doći i kada nastojanja suda otkloni u načelu otklonjive nedostatke,ostanu bez uspjeha.

Osim ovih faza koje spadaju u pripremanje glavne rasprave, **ZPP Distrikta Brčko** predviđa prije zakazivanja glavne rasprave i ročište za posredovanje.

5.3. Blagovremenost tužbe

Kada je posebnim materijanim propisom određen rok za podnošenje tužbe u određenom pravnom odnosu, sud mora ispitati blagovremenost takve tužbe.

Od neblagovremenosti tužbe, koja predstavlja procesnu smetnju, treba razlikovati zastarjelost potraživanja, koja u smislu Zakona o obligacionim odnosima, predstavlja materijalnopravni nedostatak.

Primjeri:

- O neblagovremenosti tužbe u radnom sporu kada je rok za podnošenje tužbe utvrđena zakonom o radu, prekluzivni rok sud može odlučiti tek nakon dostavljanja tužbe na odgovor ukoliko iz odgovora na tužbu i priloženih dokaza jasno proizilazi da je tužba neblagovremena te sud istu, u fazi ispitivanja tužbe prije održavanja pripremnog ročišta može kao takvu odbaciti kao neblagovremenu a prije dostavljanja odgovora na tužbu samo u situacijama kad sam tužitelj u činjeničnim navodima iz tužbe i dokazima koji su priloženi uz tužbu dovoljno daje podataka na osnovu kojih sud može utvrditi ovu činjenicu.
- U parnicama zbog smetanja posjeda obzirom da sud pruža pravnu zaštitu tužitelju koji je podnio tužbu u roku koji je utvrđen Zakonom o osnovnim svojinsko pravnim odnosima tužba se može odbaciti u fazi ispitivanja tužbe ukoliko sud smatra da ima dovoljno činjenica za donošenje takve odluke.

Iz sudske prakse:

“Pogrešno je postupio prvostepeni sud kada je na konkretan slučaj primjenio odredbu čl.103 st. 3 Zakona o radu, prema kojoj zaposlenik može podnijeti tužbu pred nadležnim sudom zbog povrede prava iz radnog odnosa u roku od jedne godine od dostave odluke kojom je povrijeđeno njegovo pravo odnosno od saznanja za povredu prava iz radnog odnosa, jer primjena ove zakonske odredbe, odnosi se samo na povrede prava radnika o kojima se odlučuje pojedinačnim aktom poslodavca, a ne i na ostvarenje dospjelih a neisplaćenih novčanih potraživanja zaposlenika, jer za ova potraživanja ima se primjeniti zastarni rok od tri godine propisan čl.106 Zakona o o radu”⁶⁸.

„Sud je ovlašten donijeti rješenje o odbačaju tužbe koja je podnesena nepravovremeno, ako je posebnim propisima određen rok za podnošenje tužbe,u fazi predhodnog ispitivanja tužbe, no nakon upuštanja tuženika u raspravljanje ,takvo rješenje predsjednik vijeća više nije ovlašten donijeti izvan ročišta.“⁶⁹

Tužba mora biti uredna, razumljiva i potpuna da bi sud mogao o njoj raspravljati.

⁶⁸ Kantonalni sud Tuzla br. Gž.1129/03 od 14.4.2004

⁶⁹ Županiski sud u Rijeci, Gž.520/98 od 15.4.1998

slajd 31.

Uredna tužba

- Sadrži :
 - elemente podneska(334)
 - elemente tužbe(53)
 - da im stranačku i parničnu sposobnost(292st 1)
 - da parničnonesposobnu stranku zastupa zakonski zastupnik
 - da zakonski zastupnik i punomoćnik imaju ovlaštenje(293 st.3 i 309 st.1)

Primjer: ANEKS 5

slajd 32.

Potpuna tužba

- Koja ima:
 - oznaku suda
 - ime i prezime odnosno naziv pravnog lica
 - prebivalište ili boravište ili sjedište
 - predmet spora
 - sadržaj izjave
 - potpis podnositelja

Kada utvrdi da tužba nije uredna sud će:
slajd 33.

Postupanje po neurednoj tužbi

- vratiti tužbu podnositelju
- naznačiti šta treba ispraviti ili dopuniti
- dati rok ne duži od osam dana(čl.336)

Ako tužitelj u zadanom roku ne otkloni nedostatke na koje mu ukazuje sud,sud će donijeti rješenje kojim će tužbu tužitelja odbaciti.

Procesne pretpostavke se razlikuju od materijalnopравnih činjenica iz razloga što od prvih zavisi **dopuštenost tužbe** a od drugih **osnovanost tužbenog zahtjeva**.

Opšte procesne predpostavke koje moraju biti ispunjene u svakoj parnici su:

- koje se tiču suda (sudska nadležnost, stvarna i mjesna nadležnost a po nekima i pravilan sastav suda i objektivnost sudije),
- koje se tiču stranaka (postojanje stranaka, njihova stranačka sposobnost, parnična sposobnost, uredno zastupanje, procesno ovlaštenje za vođenje parnice od strane punomoćnika),
- koje se tiču predmeta spora (urednost tužbe, odsustvo dvostruke litispedencije, pravomoćno presuđena stvar, odricanje od tužbenog zahtjeva, postojanje sudske nagodbe i postojanje pravnog interesa).

Posebne procesne predpostavke koje se odnose na neke vrste sporova su:

- rok za pokretanje parnice,

- polaganje obezbjeđenja parničnih troškova.

Sud vodi računa o procesnim pretpostavkama po službenoj dužnosti u toku cijelog postupka, ali načelo ekonomičnosti nalaže da se procesni nedostaci otklone u što ranijoj fazi postupka, prije poduzimanja drugih radnji.

Ako ispunjava sve procesne pretpostavke, sud će nastaviti postupak pripremanja glavne rasprave, ali ako utvrdi nepostojanje procesnih pretpostavki ili procesne smetnje, postupit će na slijedeći način:

- a) poduzeti mjere za otklanjanje smetnji za dalji postupak (čl.66)
- b) ako stranka ne otkloni smetnje, odbacit će tužbu (čl.67)
- c) ako je predmet iz nadležnosti drugog suda, oglasit će se nenadležnim.

Otklanjanj smetnji sud će poduzeti uvijek ako je tužba neuredna odnosno nerazumljiva ili nepotpuna.

Iz sudske prakse:

“Sud može odbaciti tužbu kao neurednu u slučaju kada tužilac tužbu nije potpisao, a punomoćnik koji se javi sudu u određenom roku nije dostavio punomoć za vršenje parničnih radnji.”⁷⁰

5.4. Odluke suda

Sud može u ovoj fazi postupka, donijeti slijedeća odluke o upravljanju postupkom i rješenja kojim odbacuje tužbu:

Rješenja o upravljanju postupkom se odnose na:

- stupanju predhodnika u parnicu;
- sudjelovanju umješač;
- osiguranju dokaza;
- preinačenju tužbe;
- spajanju i razdvajanju postupka;
- povraćaju u pređašnje stanje;
- oslobađanju stranke od plaćanja troškova postupka;
- obezbjeđenju parničnih troškova;
- postavljanju privremenog zastupnika;
- mjerama za ispravljanje podnesaka;

⁷⁰ Vrhovni sud Srbije, Gž.1620/82

- zakazivanju pripremnog ročišta i ročišta za glavnu raspravu;
- određivanju koje će se činjenice i dokazi izvesti na glavnom ročištu;
- određivanje vještaka;

Na ova rješenja stranka uglavom nema pravo na posebnu žalbu osim ako to zakon ne propisuje, ali ih može pobijati u žalbi na konačnu odluku.

Rješenja o upravljanju postupkom sud donosi a na prijedlog stranke.

slajd 38.

Rješenja kojim se tužba odbacuje(čl.67)

- da sud nije nadležan
- da je tužba neblagovremena
- o povlačenju tužbe
- da o istom zahtjevu teče parnica
- da je postupak pravomoćno završen
- da je sklopljena sudska nagodba
- da se tužilac pred sudom odrekao tužbenog zahtjeva
- da ne postoji pravni interes za tužbu za utvrđenja

Ranijim zakonom je bilo predviđeno da se rješenje o odbacivanju tužbe zbog litispedencije, presuđene stvari, zaključenog poravnanja ili odricanja od tužbenog zahtjeva, te ne postojanja pravnog interesa za tužbu na utvrđenje, mogu donijeti tek na pripremnom ročištu. **Novina je da Zakon daje tu mogućnost data i ranije u fazi ispitivanja tužbe.**

Tužba u parnici ne može biti odbačena kao preuranjena, već sud o istoj donosi meritornu odluku.

To su najčešće situacije kada stranke traže pravo koje još nije regulisano pozitivnopravnim odredbama, npr. restitucija, ili nije dospjelo potraživanje.

To je i jedini slučaj kada nema litispedencije a donesena je ranije presuda, i stranke koje su odbijene sa takvim tužbenim zahtjevom, jer nije donesen zakon, ili nije dospjelo potraživanje, imaju mogućnost da ponovo podnesu istu tužbu kada se donese pozitivnopravni propis ili kada dospije potraživanje.

Urednu tužbu sud dostavlja tuženom na odgovor i **kada tuženi primi tužbu na odgovor, parnica počinje teći.**

6. PREINAČENJE TUŽBE

slajd 34.

- objektivno - ako se odnosi na tužbeni zahtjev,
- subjektivno - ako se odnosi na stranke.

U toku postupka tužba može biti PREINAČENA. Tužba se smatra preinačenom kad se u njoj izmjeni neki od bitnih elemenata, tako da izmjenjena tužba više nije istovjetna sa onom prvobitnom.

To stranka može uraditi najkasnije do zaključenja pripremnog ročišta ili do početka glavne rasprave ako pripremno ročište nije održano.

Nakon toga samo:

- ako sud ocijeni da preinaka nije usmjerena na odugovlačenje postupka,
- i ako tuženi na to pristane, a smatra se da je pristao ako se upustio u raspravljanje.

Smatrat će se da postoji pristanak tuženog na preinaku tužbe ako se on upusti u raspravljanje o glavnoj stvari po preinačenoj tužbi, a nije se prije toga protivio preinaci .

Ako tuženi ne pristane na preinaku Zakon predviđa mogućnost da se preinaka ipak prihvati od strane suda ali pod slijedećim uslovima:

1. da tužilac bez svoje krivnje nije mogao tužbu ranije preinačiti,

2.da je tuženi u mogućnosti da raspravlja po preinačenoj tužbi bez odlaganja rasprave.

Protiv rješenja kojim se usvaja ili odbija preinaka tužbe nije dozvoljena posebna žalba.

Ovo je **novina** u odnosu na raniji zakon koji je dopuštao žalbu i na ovakva rješenja.

ZPP Distrikta Brčko koji to pravo dopušta do zaključenja glavne rasprave uz iste uslove nakon dostave tužbe tuženom.

U odnosu na raniji ZPP pooštren je kriterij ograničenjem do pripremnog ročišta što je **novina**.

I ovom odredbom je naglašeno načelo dispozitivnosti jer je na tuženom da on odredi da li će pristati na preinačenje ili ne nakon pripremnog ročišta.

Ali **novina** Zakona osim pristanka potrebno je da i sud ocijeni da preinačenje nije usmjereno na odugovlačenje postupka. To je iz razloga da se spriječi sporazum stranaka kojim bi se odgađalo ročište.

Iz sudske prakse:

-“Na ročištu održanom dana 19.05.2003 god. tužitelj je preinačio tužbu tako što je povodom izvršenog vještačenja povećao postojeći tužbeni zahtjev na iznos od 11.647,20 KM. Kako je tužba preinačena na ročištu na kojem tuženi nije bio prisutan, sud je bio dužan odgoditi ročište i dostaviti tuženom prepis zapisnika sa tog ročišta (čl.175 st 2 ranijeg ZPPa), ali prvostepeni sud nije tako postupio, već je na istom ročištu na kojem je tužba preinačena zaključio glavnu raspravu i donio presudu kojom je udovoljio preinačenom tužbenom zahtjevu.

Navedeno propuštanje ima karakter nezakonitog postupanja kojim je tuženom onemogućeno da raspravlja o tužbenom zahtjevu tužitelja, a to je postupanje bilo od utjecaja na donošenje zakonite i pravilne odluke.”⁷¹

-U postupku po tužbi tužitelja protiv tuženog radi raskida ugovora, prvostepeni sud je donio presudu kojom je odbio njegov zahtjev. Tužitelj se žali i navodi da je u toku postupka preinačio tužbu na poništaj ugovora. Drugostepeni sud u svojoj odluci navodi:

“Tačno je što tužitelj u žalbi navodi da sud nije vezan za pravni osnov tužbenog zahtjeva navedenog u tužbi, ali je vezan za činjenične navode tužbe. Da bi sud po tužbi mogao postupiti i odlučiti o postavljenom tužbenom zahtjevu, tužitelj u tužbi mora navesti pravno relevantne činjenice na kojima zasniva zahtjev i dokaze kojima se utvrđuju te činjenice (čl.171 ranijeg ZPP-a). Međutim, činjenice na kojima je zasnovao zahtjev za poništenje ugovora zbog prekomjernog oštećenja, tužitelj nije naveo u tužbi koju je podnio 16.07.1987 god., već tek na ročištu od 21.11.1989 god., kada je zapravo

⁷¹ Presuda Kantonalnog suda Tuzla br. Gž-1973/03 od 30.03.2005

promjenom činjenične osnove tužbenog zahtjeva, objektivno preinačio tužbu (čl.176 ranijegZPPa).

Institut preinake tužbe ima samo procesnopravni učinak u smislu da se po preinačenoj tužbi može raspravljati i odlučivati u okviru postuka pokrenutog prvobitnom tužbom, dok se materijalnopravne pretpostavke zahtjeva istaknutog u preinačenoj tužbi prosuđuju prema momentu njenog preinačenja, a ne momentom podnošenja prvobitne tužbe. Stoga se i rok iz čl.139 st.2 ZOO-a za poništenje ugovora zbog prekomjernog oštećenja, suprotno žalbenim rezonovanju, ne može računati od 16.7.1987, kada je tužitelj podnio tužbu, već se taj rok računa od 21.11.1989 god, kada je tužitelj istakao prigovor prekomjernog oštećenja, čime je formiran novi kompleks činjenica koji je objektivno doveo do takve pravne kvalifikacije tužbenog zahtjeva tužitelja koja je rezultirala odbijanjem tužbenog zahtjeva primjenom čl.139 st.2 ZOO.”⁷²

-”Kada tužilac u toku parnice umesto društvenog preduzeća kao tuženog označava Deoničko društvo sa istom firmom i adresom, to ne predstavlja preinačenje tužbe, već ispravku kada istom nije potrebna saglasnost tuženog u toku parnice.”⁷³

Preinačenje tužbe može biti objektivno i subjektivno ovisno o tome koji elemnti tužbe se mijenjaju..

slajd 35.

Objektivno preinačenje tužbe(čl.56)

- promjena istovjetnosti zahtjeva
- proširenje postojećeg
- isticanje drugog zahtjeva

⁷² Kantonalni sud Tuzla Gž-1163/01 od 15.03.2002

⁷³ višeg Privrednog suda u Beogradu Pž.br. 2936/2000 od 11.05.2000. god

Promjena istovjetnosti tužbenog zahtjeva dolazi kada tužilac umjesto postavljenog tužbenog zahtjeva istakne neki drugi, nezavisno da li se promjena opravdava istom ili drugačijom činjeničnom osnovom.

Promjena može nastupiti i kada tužilac poveća tužbeni zahtjev, što najčešće dolazi kod zahtjeva za isplatu novčanih vrijednosti.

Međutim ne smatra se preinačenjem tužbe kada tužilac snizi tužbeni zahtjev što je posljedica primjene načela ekonomičnosti postupka.

Kada se istakne novi zahtjev parnica u pogledu ranijeg se gasi, ali rezultati raspravljanja ostvareni do preinačenja se mogu koristiti i u ovoj novoj parnici. U odnosu na povučeni dio tužbenog zahtjeva treba koristiti pravila o povlačenju tužbe.

Međutim tužilac može iz postojeći istaći i novi zahtjev što također predstavlja preinačenje.

Pitanja:

-Da li i preinačenje tužbene osnove predstavlja preinačenje?

Mogući odgovor:

Kad tužilac izmjeni osnovu tužbe (drugačijim činjeničnim stanjem, historiskom zbivanju), može biti preinačenje tužbe ako se promjenio predmet spora. Ako je predmet spora unatoč promjenama ostao isti ne radi se o preinačenju tužbe.

Primjer:

- Tužbeni zahtjev koji glasi na isplatu zajma a zatim tužilac u postupku prinači tužbu na naknadu štete.

Primjer: ANEKS 6

Kada tužilac umjesto prvobitno tuženog tuži drugu osobu tada je tužilac subjektivno preinačio tužbu. Novi tuženi stupa u parnicu a dotadašnji tužilac prestaje biti stranka u postupku, pa u odnosu na njega ovo preinačenje predstavlja povlačenje tužbe. Novi tuženi preuzima parnicu na mjesto dotadašnjeg tuženog, pa se efekti podnošenja tužbe i litispedencije protiv prvobitnog tuženog odnose na novog tuženog. Procesne radnje na koje je već nastala prekluzija novi tuženi neće moći naknadno poduzeti.

Subjektivno preinačenje nastupa i kada uz tužitelja pristupa novi tužilac ili kada tužba bude proširena na novog tuženog, ili kad umješak stupi u parnicu umjesto

stranke kojoj se pridružio, kad imenovani predhodnik stupi u parnicu umjesto tuženog i sl.

Ova radnja je ograničena na tako da se može pristupiti tužbi i proširenju tužbe najkasnije do zaključenja pripremnog ročišta. Novi tužitelj prima parnicu u stanju u kojem je zatečena.

Zakon ne propisuje obavezu da se tuženi saglasi sa pristupanjem ali pravna teorija zastupa mišljenje da je pristanak tuženog potreban.

Sudska praksa je zauzela stav da je pristanak tuženog potreban samo kad se umjesto prvobitno označenog tužitelja pojavljuje drugi.

Pristupanje novog tužitelja podrazumijeva da se mijenja samo subjektivni dio tužbe a kada novi tužitelj postavlja i novi zahtjev, to je podnošenje nove tužbe.

Rješenje o preinačenju tužbe sud donosi na zapisniku.
slajd 36.

Subjektivno preinačenje(čl.58)

- kada tužilac pored ranije označenog tuženog označi drugog
- kada tužilac umjesto prvobitno označenog tuženog označi drugo lice

Novi tuženi mora pristati da stupi u parnicu umjesto prvobitno tuženog i prihvati parnicu u onom stanju u kojem se ona nalazi u trenutku kada u nju stupa.

Pristanak od prvobitnog tuženog je potreban ako se on upustio u raspravljanje o glavnoj stvari.

Iz sudske prakse:

Slijedeći stav bi se mogao primjeniti i na sadašnje odredbe.

“Tačno je da je za proširenje tužbe na novog tuženog potreban njegov pristanak. Smisao je te odredbe u tome da se onemogući pogoršanje procesnog položaja novog tuženog s

obzirom na to da on preuzima parnicu u onom stanju u kakvom se ona nalazi u trenutku kada u nju stupa. Međutim, kada je novi tuženi još prije proširenja stupio u tu parnicu kao sporedni umješač (osiguravatelj) na strani prvotuzenog (vlasnika vozila, obavezno osiguranje od odgovornosti, koje je prouzročilo štetu), pa je prema tome imalo mogućnosti istaknuti sve prigovore, što je učinio, tako da se njegova procesna situacija nije pogoršala, jer je glede procesnih prava bio u istoj situaciji kao da nije bio tužen, osnovano je zaključiti da ta povreda odredaba parničnog postupka iz čl. 184 st 2 ZPP-a nije u konkretnom slučaju bitno utjecala na donošenje pravilne odluke”⁷⁴

U ovom dijelu postoji **razlika između objektivnog i subjektivnog preinačenja** jer se pristanak tuženog kod objektivnog preinačenja pretpostavlja ako se upustio u raspravljanje o glavnoj stvari po preinačenoj tužbi, a kod subjektivnog preinačenja pristanak prvobitnog tuženog ako se upustio u raspravljanje se traži i predstavlja uslov subjektivnog preinačenja.

Novina i razlika od objektivnog preinačenja je u tome da nakon pripremnog ročišta ili do početka glavne rasprave ako pripremnog ročište nije održano, nije moguće ni pod kakvim uslovima subjektivno preinačiti tužbu.

Razlika između objektivnog i subjektivnog preinačenja je i u posljedicama podnošenja tužbe i litispedencije, jer kod objektivnog preinačenja te posljedice nastupaju isticanjem novog zahtjeva tj. dostavljanjem na odgovor, dok kod subjektivnog preinačenja te posljedice nastupaju od podnošenja prvobitne tužbe.

Subjektivna kumulacija dopuštena je ako postoji stvarna nadležnost istog suda za svakog tuženog, a u slučaju prigovora mjesne nadležnosti ili isključive, sud će postupke razdvojiti i oglasiti se mjesno nenadležnim za formalne suparničare za koje sud nije mjesno nadležan i predmet ustupiti mjesno nadležnom sudu.

Sud neće dozvoliti objektivno preinačenje tužbe uz postavljanje zahtjeva uz prvobitno postavljeni posesorni zahtjev (tužba za smetanje posjeda), tako što tužitelj traži i naknadu štete ili utvrđenje prava vlasništva, jer se radi o zahtjevima koji zahtijevaju različita pravila postupka.

Pitanja:

-Da li će sud dozvoliti preinačenje, ako je tužitelj podnio tužbu protiv tuženih radi vraćanja duga na osnovu usmenog ugovora o zajmu kojeg je zaključio prije 20 godina sa prednikom tuženih. Nakon istaknutog prigovora o zastari, u odgovoru na tužbu tužitelj preinačuje tužbu tako što zahtjevom traži « da se utvrdi pravo služnosti prolaza preko parcele tuženih K.Č. 12 k.o. Banja Lika dužine 50 m, širine 3m, kao poslužnog dobra, u korist parcele tužitelja k.č.122 k.o.B.L. kao poslužnog dobra, a sve prema skici vještaka geometra koja je sastavni dio odluke.

Mogući odgovor:

⁷⁴ Vrhovni sud RH, Gž-3654/71 od 04.10.1972

U konkretnom slučaju se radi o bitnoj promjeni elemenata tužbe u pogledu činjeničnog historijata tužbe koja objektivno dovodi do promjene tužbenog zahtjeva (preinačenje u pravom smislu, objektivno preinačenje) prva postavljena tužba se povlači, ali kako nije došlo do subjektivnog prinačenjau odnosu na tužitelje i tužene sud je prihvatio ovakvo preinačenje i dostavio novu tužbu na odgovor, jer je tužitelj iskoristio mogućnost preinačenja prije održavanja pripremnog ročišta.

Iz sudske prakse:

”Kada tužitelj tužbom traži naplatu kupoprodajne cijene, a u toku spora preinačuje tužbu i traži naknadu za sasvim drugu vrstu robe, onda se radi o dva različita spora i nije cjelishodno ovakvo preinačenje za konačno rješenje odnosa među parničnim strankama pa ga treba odbiti.”⁷⁵

⁷⁵ Vrhovni privredni sud Slovenije 1532/73 od 10.9.1973

7. POVLAČENJE TUŽBE

U toku parničnog postupka tužilac može jednostranom izjavom **POVUĆI TUŽBU** i odustati od zahtjeva za pružanje pravne zaštite u konkretnoj parnici, što je u skladu sa načelom dispozitivnosti tj. pravom stranaka da raspolažu sa svojim zahtjevom. Takva izjava ne znači i odustanak od prava na određenu sudku zaštitu uopće.

Izjava o povlačenju proizvodi neposredan procesnopravni učinak u pravilu u času predaje sudu. Rješenje suda o povlačenju tužbe je deklaratorne naravi. Povučena tužba smatra se kao da nije ni podnesena, pa se može ponovo podnijeti.

Tužba se može povući u cijelosti ili samo djelimično.

Kada zakonski zastupnik izjavi da povlači tužbu sud će cijeniti ovu njegovu izjavu obzirom na interes stranke koju zastupnik zastupa. Punomoćnik koji nije advokat mora imati izričito ovlaštenje da povuče tužbu. Umješak ne može povući tužbu.

ali pod sljedećim uslovima:

slajd 37.

Povlačenje tužbe(čl.59)

- bez pristanka tuženog-prije nego se tužba dostavi tuženom na odgovor
- uz pristanak tuženog-sve do zaključenja glavne rasprave

Tužba se ne može povući nakon zaključenja glavne rasprave, osim u sporovima za razvod braka.

Naime u sporovima za razvod braka i do zaključenja glavne rasprave može se povući tužba bez pristanka tuženog, a do pravosnažnosti presude uz pristanak tuženog po čl.412 ranijeg ZPP-a FBiH koji se primjenjuje po čl.459 važećeg ZPP-a ili čl.71 porodičnog zakona RS.

Zakonska presumpcija da je tuženi dao svoj pristanak postoji kada se tuženi u roku od osam dana od dana kada je primio obavijest o povlačenju tužbe, ne izjasni.

Pravne posljedice povlačenja tužbe su da se smatra kao da tužba nije bila ni podnesena i može se ponovno podnijeti.

Rješenje o povlačenju tužbe ima deklaratorni karakter.

Za razliku od izjave o povlačenju tužbe procesni zakoni poznaju tzv. **”presumpcija ili fikcija” povlačenja tužbe.**

To će biti kada tužilac ne dođe na pripremno ročište a uredno je obaviješten i ne opravda svoj izostanak, osim ako tuženi ne zahtjeva da se ročište održi. (čl.84 st.1)

Ova odredba je sankcija tužitelju za nedolazak na ročište dok u slučaju nedolaska tuženog ročište će se održati osim ako su ispunjeni drugi zakonski uslovi (presuda zbog propuštanja).

Međutim ako tužitelj uredno obavijesti sud o razlozima izostanka i time opravda izostanak, sud može odgoditi ročište po čl.111.

Novina ovog zakona u odnosu na raniji jeste što je ranijim zakonom bilo potrebno da tužitelj izostane sa dva ročišta, osim sporovima male vrijednosti, da bi nastupila ova pravna fikcija povlačenja tužbe.

Primjer: ANEKS 7 i 8

Iz sudske prakse:

“Aktivni materijalni suparničar nije ovlašten da žalbom pobija rješenje o primanju na znanje povlačenje tužbe drugog suparničara.”⁷⁶

“Tuženi može imati pravni interes da se protivi povlačenju tužbe ako se već upustio u raspravljanje o glavnoj stvari, jer on ima pravo na to da se raspravljanje u sporu okonča i da se donese odluka kojom će se stvar meritorno riješiti, pa se tužitelju ne može dozvoliti da, bez pristanka tuženog, stvori sebi takvu procesnu situaciju koja će mu omogućiti da tuženika više puta primorava na učestvovanje u postupku u istoj pravnoj stvari. Kako prvostepeni sud u konkretnom slučaju pristanak tuženika na povlačenje tužbe nije tražio, počinio je bitnu povredu odredaba parničnog postupka iz čl.336 st.1 u vezi čl.178 st.2 ZPP-a koja je mogla biti od utjecaja na donošenje zakonite i pravilne odluke”.⁷⁷

⁷⁶ Vrhovni sud FBiH br. Pž.278/98

⁷⁷ Kantonalni sud Tuzla br.Gž.973/00 od 23.04.2001

7.1. Odricanje od tužbenog zahtjeva

Kada tužilac do zaključenja glavne rasprave izjavi da se definitivno odriče prava na pružanje pravne zaštite određenog sadržaja (formuliranog u tužbi); da mu pravo na traženu zaštitu ne pripada; da je njegov zahtjev neosnovan, tužilac se odrekao tužbenog zahtjeva pa sud može donijeti presudu zbog odricanja (čl.181).

Odluka kojom se tužilac odrekao tužbenog zahtjeva ima učinak pravomoćne presude negativnog utrđenja, pa tužilac ne može ponovno podnijeti istu tužbu.

VJEŽBA 1

GRUPA PRVA

1. Tužitelj pravno lice je podnio tužbu protiv tužene Mjesne zajednice radi priznanja prava vlasništva na zgradi koju tužitelj koristi već 30 god.

U tužbi navodi da se MZ u zemljišnoj knjizi vodi kao korisnik i nosilac prava raspolaganja na predmetnoj nekretnini.

Pitanje:

-da li Mjesna zajednica ima stranačku sposobnost?

2. Tužitelj na pripremnom ročištu ističe prigovor mjesne nenadležnosti suda.

Pitanje:

-Šta će sud uraditi?

3. Grupa građana iz zgrade «Mali niz»: R.R., S.T., H.G., J.Z., N.G., P.Š., D.G., iz Z. podnose tužbu protiv Općine Z. radi obavljanja radova izmjene krova na zgradi ili naknade novčanog iznosa. Građani navode da je zgrada sagrađena još 1957 god, da je krov na dijelu na kojem se nalaze njihovi stanovi potpuno oštećen, pa su oni pozivali Općinu da izvrši popravke ali se ona na to oglušila.

Pitanje:

-Da li ovakva tužba ima nedostatke?

4. Tužitelj podnosi tužbu radi utvrđenja da mu nije prestao radni odnos dana 23.12.2002 god. i traži da se tuženi obaveže da ga rasporedi na njegovo radno mjesto ili drugo, prema njegovim kvalifikacijama. U tužbi navodi da je u toku 2000 god bio na bolovanju, a zatim po zaključenju bolovanja tj. 26.8.2000 kada je došao na posao, njegov rukovodilac mu je rekao da je raspoređen na čekanje posla. Nikakvo rješenje nije dobio. Povremeno se javljao rukovodiocu ali je ovaj njemu isto govorio.

Pitanje:

-Pažljivo ocijenite da li postoje procesni razlozi za vođenje postupka?

5. Tužitelj je fizičko lice koje tuži preduće «Fabrio» sa sjedištem u Kalesiji radi isplate duga od 100.000,00KM.

Sud je poslao tužbu tuženom na odgovor, ali dostava nije uredna jer na dostavnici piše da tuženi ne postoji na adresi iz tužbe.

Pitanje:

-Šta će sud učiniti?

6. Tužitelj je podnio tužbu protiv tuženog preduzeća u stečaju radi isplate duga u iznosu od 50.000,00 KM. U tužbi je označeno da tuženog zastupa direktor preduzeća.

Pitanje:

-Da li je uredna tužba?

7. Tužitelj je podnio tužbu u radnom sporu protiv Države BiH, Federacije BiH, Ministarstva finansija ZD Kantona.

Pitanje:

-Šta će sud uraditi kada dobije takvu tužbu?

10. Nakon što je vrćena dostavnica za drugotuženog uz napomenu da isti ne stanuje na datoj adresi, sud uz dopis vraća tužbu tužitelju i nalaže mu da dostavi tačnu adresu drugotuženog u roku od 5 dana od prijema dopisa.

Tužitelj dostavlja sudu podnesak bez tužbe i navodi da je adresa iz tužbe tačna a da pošta ne radi svoj posao kako treba, prilaže potvrdu Policijske uprave L. da je adresa prebivališta drugotuženog iz tužbe.

Pitanje:

-Šta će sud učiniti?

11. Tužitelj podnosi tužbu protiv tuženog radi isplate duga sudu mjesta njegovog sjedišta. U tužbi navodi da je ugovorena mjesna nadležnost suda u mjestu njegovog a ne tuženikovog sjedišta i prilaže zaključnicu.

Pitanje:

-Da li je zaključen u propisanom obliku sporazum o mjesnoj nadležnosti ako je prorogaciona klauzula odštampana na zaključnici bočno na margini prije potpisa?

VJEŽBA 1

GRUPA DRUGA

1. Nakon ne dolaska tužitelja na pripremno ročište sud donodi rješenje o povlačenju tužbe. Tužitelj podnosi prijedlog za povraćaj u prijašnje stanje uz napomenu da u slučaju odbijanja prijedloga isti podnesak treba smatrati žalbom. Sud nakon ročišta o prijedlogu za povrat u prijašnje stanje donosi rješenje i odbija prijedlog. Tužitelj ne podnosi žalbu na ovo rješenje.

Pitanje:

-Da li je postupak okončan ili ga treba dostaviti drugostepenom sudu na daljnje rješavanje?

2. Tužitelj pravno lice tuži kao tuženog Općinski sud T. radi isplate duga po osnovu potrošnje struje.

Pitanje:

-Da li tuženi u ovom sporu ima stranačku sposobnost?

3. U odgovoru na tužbu tuženi osporava tužbeni zahtjev i navodi činjenice i predlaže dokaze. Uz to prigovara da tužitelj nije označio vrijednost spora.

Pitanje:

-Šta će sud uraditi?

4. Za tužitelja tužbu podnosi advokat G.H. iz Trogira. Uz tužbu prilaže i punomoć.

Pitanje:

-Da li može advokat iz druge države zastupati građane iz BiH pred sudom kao advokat?

5. Tužitelj je tužio Općinu B.L. radi isplate duga. U tužbi nije označio zastupnika tužene.

-Kako će sud postupiti?

6. U rad vam je dodjeljena parnica zbog smetanja posjeda. U toku predhodnog ispitivanja tužbe utvrdili ste da nije označena vrijednost postupka.

Pitanje: Šta ćete uraditi?

7. Tužitelj je u tužbi iznio sve bitne činjenice i predložio dokaze. Međutim ni jedan dokaz nije i priložen uz tužbu.

Pitanje:

-Šta ćete uraditi?

8. Tužitelj je Župa Svetog Ante Padovanskog iz B. podnosi tužbu protiv fizičkih lica koji su zakonski nasljednici sveštenika iza kojeg je ostala imovina. Tužitelj traži utvrđenje da je ta imovina njihovo vlasništvo jer se prednik tuženih ulaskom u red svećenika odrekao sve imovine.

Pitanje:

-Da li tužitelj ima stranačku sposobnost i da li mogu pravila kanonskog prava biti osnova za potaživanje pred sudom.

9. Tuženi je istakao prigovor mjesne nenadležnosti uređujućeg suda. Sud je na pripremnom ročištu donio rješenje kojim je odbio prigovor tuženog. Tuženi traži pismeni otpripravak rješenja.

Pitanje:

-Da li će sud postupiti po zahtjevu tuženog?

10. Podnijeta je tužba sudu prema sjedištu tužitelja na osnovu sporazuma o mjesnoj nadležnosti. Sporazum je zaključen samo sa prvotuženim ali ne i sa ostala dva tužena.

Pitanje:

-Kako će postupiti sud u ovom slučaju budući da se ne radi o materijalnom suparničarstvu?

VJEŽBA 1

TREĆA GRUPA

Tužitelj Ž. M. iz Sarajeva, Patriotskih liga br. 7, podnio je dana 5.7.2003. godine tužbu protiv "Sarajevostana" d.d. Sarajevo, ulica Braće Kulenović b.b., I.R. iz Sarajeva ulica Olimpijska br. 4, i D.K. iz Sarajeva Titova br. 7.

Tužitelj navodi da je na temelju sklopljenog ugovora o kupoprodaji od 7.12.1999. godine sa prvotuženom "Sarajevostan" d.d., kupio jedan trosoban stan koji se nalazi u Sarajevu, Dobrovoljačka br. 7, stan br. 34. Stan nije upisan u zemljišne knjige pa traži da mu prvotuženi izda tabularnu ispravu radi upisa u Knjizi položenih ugovora u Zemljišno knjižnom uredu kod Općinskog suda u Sarajevu.

U odnosu na drugotuženog ističe da je 5.7.2000. godine sklopio ugovor o kupoprodaji putničkog vozila marke Audi 6 reg. oznake 723-J-345, te predlaže da se utvrdi da je on vlasnik predmetnog vozila, te da se izvrši prenos prava vlasništva.

U odnosu na trećetužiteljicu Ž.R. predlaže da se prizna valjanost ugovora koji su sklopljeni sa prvotuženim i drugotuženikom.

Uz tužbu su priloženi kupoprodajni ugovori pa tužitelj druge dokaze ne predlaže.

Tužitelj traži troškove parničnog postupka ali predlaže da se oslobodi plaćanja sudske takse zbog lošeg imovinskog stanja.

Pitanje:

1. Pažljivo pročitati istorijat tužbe i utvrditi da li ista ima nedostatke

PODMODUL III -ODGOVOR NA TUŽBU

1.UVODNE NAPOMENE

Odgovor na tužbu je važna procesna radnja kojom se u punoj mjeri primjenjuje načelo kontradiktornosti ili raspravno načelo, zatim dispozitivnosti i efikasnosti postupka. Zato je značajno posvetiti pažnju ovoj oblasti Zakona koja ne obuhvata mnogo odredbi, ali je u praksi postavljeno mnogo pitanja u vezi sa primjenom ovih odredaba.

Ovim podmodulom ćemo približiti oblast odgovora na tužbu sa nekim općim odredbama koje se odnose i na ovu fazu postupka.

Tako ćemo obraditi dostavljanje kao radnju kojom se tuženom omogućava da primi tužbu sa poukom šta treba da uradi u vezi sa tim, sadržaj odgovora na tužbu, šta sa neurednim odgovorom na tužbu, postupanje suda kada primi odgovor na tužbu ili kada ga ne primi, te budući da se može podnijeti najranije u odgovoru na tužbu i institut protivtužbe, sadržaj iste, postupanje po protivtužbi i odgovor na protivtužbu.

2. DOSTAVLJANJE

Prvostepeni sud kada ocijeni da je tužba uredna, istu zajedno sa priložima dostavlja tuženom na odgovor.

Ova obaveza suda je u skladu sa NAČELOM SASLUŠANJA STRANAKA I KONTRADIKTORNOSTI(čl.5).Time se obezbjeđuje ravnopravnost stranaka u postupku.Dostavljanjem se omogućava svakoj stranci u postupku da sazna za mjesto i vrijeme poduzimanja parničnih radnji i za njihov sadržaj.

Osim dostavljanja tužbe na odgovor, ovo načelo se prepoznaje i u obavezi stranaka da sve podneske dostavljaju u dovoljnom broju primjeraka za protivnu stranu,na ročištima se stranke mogu izjašnjavati na navode i ponuđene dokaze protivne strane, pravni lijekovi se dostavljaju protivnoj strani i sl.

Koliki je značaj pravovremeno i pravilno obavještanje stranaka vidi se iz odredbe po kojoj – ako je propuštanjem dostavljanja nekoj stranci onemogućeno da raspravlja pred sudom, to predstavlja povredu postupka zbog koje se može podnijeti i vanredni pravni lijek- ponavljanje postupka koji je pravomoćno završen.

Pravila o dostavi (čl.337) propisuju mogućnost da se dostava izvrši:
slajd 40.

Dostava

- putem pošte
- ovlaštena pravna lica registrirane za obavljanje poslova dostave
- ovlaštena službena lica suda

Ove odredbe su izmjenjene u odnosu na raniji ZPP, koji je propisivao da se dostava vrši preko pošte ili nadležne službe općine ili neposredno u sudu od strane radnika suda.

Novina je ustanovljenje ovlaštenih pravnih osoba registriranih za obavljanje poslova dostave.

Zakon precizno propisuje proceduru dostavlja jer od te činjenice zavisi mogućnost stranke da raspravlja.

Dostava putem pošte se obavlja:

1. preporučenom pismenom pošiljkom s povratnicom;
2. običnom pismenom pošiljkom, u kojoj se nalazi i obrazac o potvrdi primitka, koju osoba koja prima pošiljku mora potpisati;

Razlika u ovim načinima slanja putem pošte, ogledaju se u sljedećem:

-kada pošiljku šalje stranka preporučeno sa povratnicom, dan predaje pošti smatra se danom predaje sudu,

-kada pošiljku šalje običnom poštom dan prijema pošiljke u sud je datum kada je stigla pošiljka sudu.

Ova razlika u posljedicama je veoma važna radi ispunjavanja rokova kojima stranka ima pravo na poduzimanje neke radnje, pa ako je rok pri kraju onda najbolji efekat sigurnosti imaju preporučene pošiljke.

Načini dostave su:

- osobama ili ustanovama u inostranstvu ili strancima sa pravom imuniteta-diplomatskim putem, ako međunarodnim ugovorom ili zakonom nije drugačije određeno,
- državljanima BiH u inostranstvu-putem pošte ili nadležnog konzularnog ili diplomatskog predstavništva BiH u toj državi,
- fizičkim licima-predajom pismena osobi kojoj se dostava ima obaviti, ako zakonom nije drugačije određeno,
- tijelima vlasti i pravnim osobama-predajom pismena osobi ovlaštenoj za primanje pismena, ili ako se takva osoba ne zatekne u kancelariji ili poslovnoj prostoriji, zaposleniku koji se tu zatekne,
- zakonskom zastupniku odnosno punomoćniku-kada stranku zastupaju, (a ako stranka ima više njih onda samo jednom od njih),
- advokatu-dostavom advokatu ili zaposleniku u njegovoj advokatskoj kancelariji,
- vojnim osobama, policiji, pripadnicima kopnenog, riječnog, pomorskog i zračnog prometa-putem njihova sjedišta ili neposrednog starješine,
- osobama lišenim slobode-preko uprave zatvora, odnosno uprave ustanove za izvršenje krivičnih i prekršajnih sankcija,

Sud može dostavu izvršiti i na način da:

- pravnoj osobi- putem njene poslovne jedinice ako je spor iz pravnog odnosa te jedinice,
- pravnoj osobi sa sjedištem u inostranstvu- putem zastupništva ili predstavništva u BiH.

Pitanja:

-Kako se dostava vrši diplomatskim putem?

Mogući odgovor:

Da bi se dostava uredno izvršila diplomatskim putem pismeno s dostavlja određenom diplomatskom ili konzularnom predstavništvu preko Ministarstva civilnih poslova BiH.

U praksi je uočeno mnogo problema kod neposredne dostave poštom u inostranstvo, jer dostavljači u inostranstvu ne poznaju pravila dostave po našim zakonima, ali i pored toga sud može dostavu u propisanim slučajevima vršiti i na taj način.

Dostava preko ovlaštene pravne osobe ili ovlaštene službene osobe suda

2.1. *Fizičkim licima (čl.345):*

slajd 41.

Dostava fizičkim licima(čl.345)

- na adresu a ako se ne zatekne u stanu:
 - kome od odraslih članova domaćinstva,
 - kućepazitelju ili komšiji ako na to pristanu,
- na radnom mjestu, a ako se ne zatekne:
 - osobi koja na isto mjestu radi ako na to pristane
- Stranci poslati obavijest o izvršenoj dostavi drugom licu

Izuzetak je dostava pismena drugim licima ako to drugo lice učestvuje u parnici kao protivnik, kada dostava nije dopuštena.

Dostavljač koji pismeno ne uruči lično stranci već ga ostavi kod drugih osoba, dužan je stranci poslati obavijest o izvršenoj dostavi.

Iz sudske prakse:

“Odrasli član domaćinstva je svaka osoba sposobna za rasuđivanje, odnosno osoba koja je u stanju shvatiti značaj svoje zakonske obaveze, što treba procijeniti u svakom konkretnom sličaju. Prema stajalištu domaće sudske prakse odraslim članom primateljeva domaćinstva kojemu se može uručiti poziv smatra se među ostalima i osoba stalno zaposlena u kućanstvu, a koju predstavlja svaka osoba starija od 15 god. koja je zaposlena u primateljevom kućanstvu”⁷⁸

⁷⁸ Vrhovni sud RH Rev.2434/94

slajd 42.

Ako stanuje na adresi a izbjegava pošiljku(čl.346)

- a dostavljač je pokušao dostavu, članovima porodice, kućepazitelju ili komšiji, a ako takva dostava nije bila moguća
- dostavljač ostavlja obavijest u stanu ili radnoj prostoriji, da će pismeno biti ostavljeno u sudu i da ga može podići u roku od 15 dana od dana pokušaja dostave
- obavijest šalje i poštom
- Dostava izvršena preuzimanjem ili istekom roka

Ako iz nekog razloga dostavljač nije u mogućnosti da dostavu izvrši na način propisan u čl.345, dostavljač će:

- ustanoviti da li lice stanuje na toj adresi,
- ostavit će u stanu ili prostoriji gdje radi obavijest,
- ili pribiti na vrata stana ili prostorije obavijest,

Obavijest će sadržavati obaviještenje da stranci:

- da će pismeno biti ostavljeno u sudu i
- da ga ta osoba tamo može preuzeti u roku od 15 dana od dana pokušaja dostave.

Osim obavijesti koja je ostavljena u stanu ili prostoriji, ili na vratima stana i prostorije, dostavljač će istog dana ili slijedećeg, pismenu obavijest poslati preko pošte običnom poštom.

Dostava je obavljena :

1. kada osoba kojoj je pismeno dostavljeno preuzme isto ili
2. protekom roka za preuzimanje pismena iz pismene obavijesti.

Ova pravila o dostavljanju u pogledu obaviještenja su novina ZPPa.

Tužba se dostavlja na adresu iz tužbe i u pravilu je **predviđena lična dostava**, a ako se tuženi ne zatekne na adresi dostavljač će:

slajd 43.

Dostava tužbe(čl.347)

- Ako se ne zatekne u stanu:
 - dostavljač će se obavijestiti kada i gdje bi mogao zateći tuženog
 - kod jedne od osoba iz čl.345 st 2 i 3 ili na vrata prostorija ili stana ostaviti obavijest da radi prijema tužbe bude u određeni dan i sat u stanu ili radnom mjestu
- Ako ni tada ne zatekne:ostavit će nekom od lica iz čl.345 i 346

Ako je stranka privremeno odsutna

slajd 44.

Ako je privremeno odsutna (čl.348 st 1)

- Vratit će pismeno u sud uz naznaku gdje se osoba nalazi
- Ponovo izvršiti dostavu u odgovarajuće vrijeme

Ako se ustanovi da je osoba kojoj se dostavljanje vrši privremeno odsutna i da joj osobe iz čl.345 st 2 i st.3 ne mogu na vrijeme pismeno dati, vratit će pismeno sudu uz naznaku gdje se osoba nalazi, pa će se dostava ponovo pokušati u odgovarajuće vrijeme.

Ako stranka ne stanuje na adresi

slajd 45.

Ako ne stanuje na adresi (čl.348 st.2 i 3)

- Vratit će pismeno sudu
- Sud će od stranke zatražiti tačnu adresu
a ako ne može naći adresu sud će:
 - objaviti pismeno na oglasnoj ploči
 - objaviti najmanje u jednim dnevnim novinama u entitetu
- 15 dana od objave smatra se dostava obavljena

Ako dostavljač utvrdi da lice uopće ne stanuje na datoj adresi:

- vratit će pismeno sudu,
- sud će od stranke zatražiti tačnu adresu.

Ako stranka ne može naći novu adresu protivne stranke, sud će:

- objavljiviti pismeno na oglasnoj ploči suda i najmanje jednim dnevim novinama u Federaciji odnosno RS.
- na adresu njenog posljednjeg boravišta, poslati obavijest o objavljivanju,
- troškove objavljivanja predujmljuje tužitelj.

Dostava se smatra u tom slučaju obavljena protekom roka od 15 dana od objavljivanja.

Pitanja:

- Od koje dostave će se računati da je dostava izvršena kada se dostava vrši i oglasnom pločom i u dnevnim novinama?

Mogući odgovor:

Smatra se da je rok od kojeg se računa da je dostava izvršena počinje teći zadnjom izvršenom objavom.

Ako dostavljač ustanovi tačnu adresu obavit će dostavu na naknadno ustanovljenu adresu.

Ako stranka promjeni adresu

slajd 46.

Promjena adrese(čl.352)

- od podnošenja tužbe pa 6 mjeseci po pravosnažnosti postupka stranka je dužna svaku promjenu adrese prijaviti sudu.
- ako je izjavljena revizija taj rok se produžava za 6 mjeseci od dostave reviziske odluke
- Ako ne obavijeste sud svaka dostava će se vršiti objavljivanjem na oglasnoj ploči suda, a 15 dana po objavi se smatra da je dostava izvršena

čl.352 ZPP-a

AKO STRANKA ILI NJEN ZASTUPNIK U TOKU POSTUPKA ILI PRIJE PROTEKA ROKA OD ŠEST MJESeci NAKON PRAVOMOĆNOG OKONČANJA POSTUPKA PROMJENE ADRESU NA KOJU SE DOSTAVA OBAVLJA, DUŽNI SU O TOME ODMAH OBAVIJESTITI SUD.

Ova odredba je **novina** Zakona.

Ovaj rok se produžava ako bude izjavljena revizija ili prijedlog za ponavljanje postupka i to sve dok na protekne 6 mjeseci od dostave odluke u povodu revizije ili prijedloga za ponavljanje postupka. Ovo je novina u ZPPu u odnosu na raniji zakon, koji je obavezu stranaka da sud obavijeste o promjeni adrese vezivao za donošenje drugostepene odluke.

Ako se u povodu vanrednog pravnog lijeka pravomoćna odlika ukine i predmet vrati na ponovno suđenje, smatrat će se da rok od 6 mjeseci nije ni počeo teći.

AKO STRANKA ILI NJEN ZASTUPNIK NE OBAVIJESTE ODMAH SUD O PROMJENI ADRESE, SUD ĆE ODREDITI DA SE DALJNJE DOSTAVE U PARNICI OBAVLJAJU OBJAVOM PISMENA NA OGLASNOJ PLOČI SUDA, SVE DOK STRANKA ILI NJEN ZASTUPNIK NE OBAVIJESTE SUD O SVOJOJ NOVOJ ADRESI.

U toj situaciji dostava se smatara obavljenom protekom 15 dana od objave dostave na oglasnoj ploči.

Odbijanje prijema

slajd 47.

Odbijanje prijema pismena (čl.350)

- ostavit će pismeno u prostoriji gdje se dostava obavlja ili
- će pismeno pribiti na vrata prostorije

- Na dostavnici će zabilježiti dan, sat, i razlog odbijanja primitka, te mjesto gdje je pismeno ostavljeno

Kada stranku zastupa zakonski zastupnik ili punomoćnik, dostava se obavlja zakonskom zastupniku ili punomoćniku (čl.340).

Iz sudske prakse:

“Pravila o dostavljanju punomoćniku a ne stranci, kogentne je naravi pa ni stranke ne mogu izbjeći njegovu primjenu klauzulama u punomoći.”⁷⁹

-“Kad je pismeno dostavljeno i stranci i njezinom punomoćniku, rok za izjavljivanje revizije počeo je teći od dana kad je prijepis presude dostavljen punomoćniku, jer se , prema odredbi čl.340 ZPP-a, stranci koja ima punomoćnika dostava obavlja punomoćniku.”⁸⁰

2.2. Dostavljanje pravnim licima (čl.349)

slajd 48.

Dostava pravnim licima koja su na adresi (čl.349)

- predajom pismena osobi ovlaštenoj za primanje pismena a ako se ne zatekne
- zaposleniku koji se zatekne u toj prostoriji a ako ni to nije moguće
- ostavit će obavijest da će pismeno biti ostavljeno u sudu i da ga mogu preuzeti u roku od 15 dana, a istakom roka se smatra dostava izvršena

Pravnim osobama dostavu vrše samo:

- ovlaštena pravna osoba registrirana za obavljanje poslova dostave i
- ovlaštena službena osoba suda.

⁷⁹ Vrhovni sud J.rev.2751/65

⁸⁰ Vrhovni sud Hrvatske, Rev.1254/96 od 16.10.1996

Dostava tijelima vlasti i pravnim osobama obavlja se predajom pismena osobi ovlaštenoj za primanje pismena, ili ako se takva osoba ne zatekne u kancelariji, zaposleniku koji se tu zatekne.

Ako se dostava ne može ni tako izvršiti, a sjedište tijela ili pravne osobe je na datoj adresi, ostavit će u kancelariji ili poslovnoj prostoriji pismenu obavijest da će predmetno pismeno biti ostavljeno u sudu i da ga tamo može preuzeti u roku od 15 dana od pokušaja dostave.

A ako se kancelarije ili poslovne prostorije ne nalaze na datoj adresi primjenit će se odredbe čl.348 st.3 i st.7.

slajd 49.

Dostava pravn.licima koja nisu na adresi

- vratit će pismeno sudu
- sud će pozvati tužitelja da dostavi pravu adresu sjedišta a ako ovaj ne nađe novu adresu:
 - objavit će na oglasnoj ploči suda
 - objavit će u dnevnim novinama
- Dostava se smatra obavljenom 15 dana od objavljivanja

Ako stranka ODBIJE primiti pismeno, dostavljač će pismeno ostaviti u prostoriji, ili će ga pribiti na vrata prostorije-

Na dostavnici će zabilježiti dan, sat i razlog odbijanja, te mjesto gdje je pismeno ostavljeno i time se **smatra da je pismeno dostavljeno.**

Dostava se obavlja svaki dan, u bilo koje vrijeme a način dostave ovisi od osobe kojoj se pismeno dostavlja.

Kada se pismeno dostavlja ličnim uručenjem, može se obaviti na bilo kojem mjestu.

Dostavnica je potvrda(dokaz) o obavljenoj dostavi, a potpisuju je primatelj i dostavljač(čl.351).

U slučaju da je primatelj nepismen ili je nije u stanju potpisati,dostavljač će napisati slovima dan primitka, ime stranke i prezime, u kom svojstvu prima pismo te će staviti naznaku zašto primatelj nije stavio svoj potpis.

Ako primatelj odbije potpisati dostavnicu,dostavljač će to zabilježiti na dostavnici i ispisati dan predaje i time se smatra da je dostava obavljena.

Ako se dostava tužbe vrši licu koje se nije zateklo u stanu,pa dostavljač pismo ostavlja nekom od lica iz čl.347 st 1, na dostavnici će pored potvrde o primitku naznačiti da je predhodila pismena obavijest.

kada se dostava vrši predajom pismena drugoj osobi,na dostavnici će se naznačiti odnos tih osoba.

Kada se dostava vrši po čl.346,navest će se dan i sat kada je dostava pokušana i mjesto gdje je ostavljena obavijest.

Iz sudske prakse:

“Za činjenice navedene na dostavnici važi presumpcija istinitosti dok se ne dokaže suprotno.”⁸¹

2.3. Ako je stranka u inostranstvu a nema punomoćnika

slajd 50.

Punomoćnik za prijem pismena (čl.353 i 354)

- Ako tužitelj ili tuženi borave u inostranstvu
- Ako više osoba zajednički tuže a nemaju zajedničkog punomoćnika

⁸¹ Županiski sud u Splitu,Gž.2101/97 od 31.10.1997

Kada je tužitelj ili njegov zastupnik u inostrenstvu, a nemaju punomoćnika u BiH, dužni su već pri podnošenju tužbe imenovati PUNOMOĆNIKA ZA PRIMANJE PISMENA. A ako to sami nisu uradili, sud će ih pozvati da u određenom roku imenujun punomoćnika za primanje pismena uz upozorenje da će u suprotnom tužbu odbaciti (čl.353 st.1).

Kada se tuženi ili njegov zastupnik nalaze u inostranstvu, a nemaju punomoćnika u BiH, sud će prilikom dostave prvog poziva pozvati ga da u primjerenom roku postave punomoćnika za prijem pismena, uz upozorenje da će sud u suprotnom, na tuženikv trošak postaviti zastupnika za primanje pismena.

Kada stranaka opozove punomoćnika za prijem pismena, a istovremeno ne postavi drugog, sud će dostavu obavljati objavom pismena na oglasnoj ploči suda, dok stranaka ne postavi novog.

Kada punomoćnik za prijem pismena stranci otkaže punomoć, a stranaka ne imenuje drugog u roku od 30 dana, sud će stranci na njen trošak imenovati zastupnika za primanje pismena. Sredstva predjumljuje tužitelj.

Kada više osoba zajednički tuže, a nemaju zajedničkog zakonskog zastupnika ili punomoćnika, sud ih MOŽE pozvati da u određenom roku imenuju zajedničkog punomoćnika za primanje pismena. A ako sami tužitelji to ne urade u roku, sud će jednog od njih odrediti za zajedničkog punomoćnika za primanje pismena. I o tome obavijestiti stranke. To se odnosi I na jedinstvene suparničare I na tužitelje I tužene. (čl.354).

2.4. Dostava od strane stranaka

U cilju ekonomičnosti postupka predviđena je novina ZPPa u oblasti dostave podnesaka protivnoj stranci. To pravo je dato strankama osim kada su predmet dostave:

- tužba,
- protutužba i
- pravni lijekovi.

Kada stranka dostavi jedan podnesak drugoj stranci, drugi takav podnesak će dostaviti sudu sa napomenom I dokazom da je dostava drugoj stranci već obavljena.

Ista zakonska rješenja propisana su i ZPP-om pred Sudom BiH.

Međutim **ZPP Brčko Distrikta** je zadržao ranija rješenja. Tako je ovim Zakonom predviđena dostava samo u pravilu preko pošte, a može i preko radnika suda ili neposredno u sudu (čl. 81).

Osim toga dostava pismena koja se moraju lično uručiti (tužba, presuda, pravni lijek...) dostavljaju se stranci lično ili njenom punomoćniku, a ako ga nema i stranka nije na adresi, dostavljač ostavlja obavijest kada bi i na kojem mjestu bi mogao tu osobu zateći i tu obavijest ostaviti kod nekog od odraslih članova porodičnog domaćinstva, a ako i njega nema onda kod kućepazitelja ili susjeda, ako na to pristanu.

Ako i nakon ostavljene obavijesti dostavljač ne zatekne lice kojem treba izvršiti dostavu, ostavit će pismeno kod člana porodičnog domaćinstva, ili kućepazitelja ili susjeda ako ovi na to pristanu.

Ako je lice odsutno sa adrese, vratit će pismeno uz napomenu gdje se lice nalazi

Ako lice odbije da primi pismeno, dostavljač će ga ostaviti u stanu ili prostoriji gdje ta osoba radi ili će pismeno pribiti na vrata stana ili prostorije, a na dostavnici će zabilježiti dan, sat i razlog odbijanja prijema i mjesto gdje je pismeno ostavljeno.

Ako stranka do donošenja drugostepene odluke promjeni adresu dužna je o tome obavijestiti sud, a ako to ne učini a promjeni adresu i dostavljač ne mogne saznati novu adresu, sve daljnje dostave će se vršiti putem oglasne ploče suda. Dostava se smatra izvršenom 8 dana od stavljanja pismena na oglasnu ploču suda.

Ovim Zakonom je zadržana i obaveza suda da nastoji od nadležnog organa Distrikta ili na drugi način dobiti potrebne podatke ako stranka sama nije u mogućnosti saznati adresu lica kojem se pismeno treba dostaviti.

U ovom dijelu se značajno razlikuje Zakon Distrikta Brčko od ostalih Zakona (FBiH, RS i Suda BiH) koji su potpuno napustili obavezu suda da traži adresu stranke u bilo kojem slučaju.

3. ODGOVOR NA TUŽBU

3.1. Dostavljanje odgovora na tužbu

slajd 51.

Odgovor na tužbu(čl.70-73)

- Tuženi je dužan po prijemu tužbe dostaviti odgovor na tužbu
- Rok za tu radnju je najkasnije 30 dana
- Sud je dužan poučiti tuženog o ovim obavezama i posljedicama nedostavljanja

Nakon prijema tužbe sa priložima, tuženi je dužan najkasnije u roku od 30 dana dostaviti sudu pismeni odgovor na tužbu.(čl.70).

Međutim prilikom dostavljanja tužbe tuženom, SUD je dužan poučiti tuženog:

- o obavezi dostavljanja odgovora na tužbu,
- o tome šta treba da sadrži odgovor na tužbu,
- o posljedicama nedostavljanja odgovora na tužbu.

Sadržaj odgovora na tužbu je pojmovno ograničen na zahtjeve istaknute u tužbi i na procesna pitanja koja se pojavljuju u vezi sa tim zahtjevom .

U odgovoru na tužbu tuženi ne može isticati svoje meritorne zahtjeve protiv tužioca osim zahtjeva za naknadu parničnih troškova i prigovora radi k o m p e n z i r a n j a u parnici, jer takvi zahtjevi predstavljaju novu tužbu, ne odnose se na tužbeni zahtjev.

Ali tuženi može u odgovoru na tužbu podnijeti protivtužbu.

Novina u ovoj odredbi u odnosu na raniji ZPP jeste što je novim ZPP-om davanje odgovora na tužbu OBAVEZNO, a ranije to davanje bilo fakultativno.

Kada iz nekog razloga tuženi ne dostavi odgovor na tužbu postavlja se pitanje da li zbog toga trpi posljedice.

Zakon to predviđa samo kada je tužitelj predložio donošenje presude zbog propuštanja (čl. 182 st. 1), kada sud može iz razloga ne dostavljanja odgovora na tužbu u zakonskom roku i kada tužbeni zahtjev nije očigledno neosnovan, donijeti presudu zbog propuštanja.

slajd 52.

Ne dostavljanje odgovora na tužbu

- Mogućnost donošenja presude zbog propuštanja ako je donošenje ove presude predložio tužitelj u tužbi
- Drugih posljedica nema

S druge strane dostavljanjem odgovora na tužbu:

slajd 53.

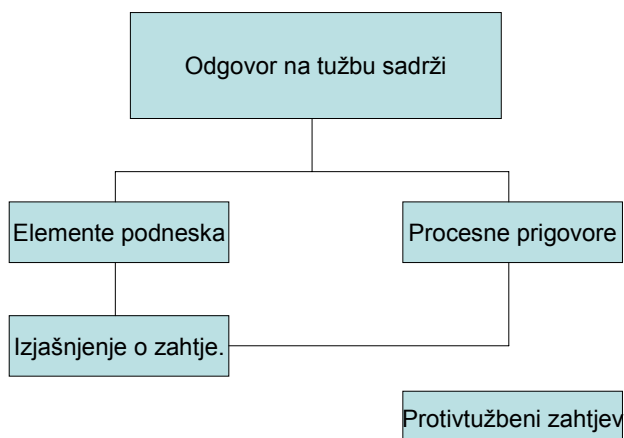
Dostavljanjem odg. na tužbu

- Tuženi se upušta u raspravljanje što ima za posledicu:
 - treba pristanak tuženog za subjektivno preinačenje
 - viši sud prvog stepena ne može oglasiti nenadležnim za predmete iz nadl. nižeg suda
 - tuženi ne može više isticati prigovor mjesne nenadležnosti a ni sud po sl. duž.

Ovakva **novina** Zakona imala je za cilj da se tuženi aktivno uključi u postupak u ranoj fazi čime je “pripremanje glavne rasprave” kao faza postupka dobila veliki značaj za dalji tok postupka.

3.2. Sadržaj odgovora na tužbu

slajd 54.

ČL.71.

U ODGOVORU NA TUŽBU, TUŽENI ĆE ISTAĆI MOGUĆE PROCESNE PRIGOVORE I IZJASNITI SE DA LI PRIZNAJE ILI OSPORAVA POSTAVLJENI TUŽBENI ZAHTJEV,TE NAVESTI I DRUGE PODATKE KOJE U SKLADU SA ODREDBOM ČL.334 OVOG ZAKONA MORA IMATI SVAKI PODNESAK.

Procesni prigovori i pravni osnov odgovora na tužbu su fakultativni elementi(kao kod tužbe), jer se mogu istaći samo ako postoje, ali ako postoje i oni su obavezan elemenat kao i ostali (izjašnjenje, sadržaj podneska, razloge osporavanja, činjenice i dokaze).

AKO TUŽENI OSPORAVA TUŽBENI ZAHTJEV, ODGOVOR NA TUŽBU MORA SADRŽAVATI I RAZLOGE IZ KOJIH SE TUŽBENI ZAHTJEV OSPORAVA, ČINJENICE NA KOJIMA TUŽENI ZASNIVA SVOJE NAVODE, DOKAZE

KOJIMA SE UTVRĐUJU TE ČINJENICE, TE PRAVNI OSNOV ZA NAVODE TUŽENOG.

slajd 55.

Izjašnjenje o zahtjevu(čl.71)

- ako osporava mora navesti:
 - razloge iz kojih se osporava
 - činjenice na kojima zasniva navode
 - dokaze kojima se utvrđuju te činjenice
 - pravni osnov za navode

Kod izjašnjenja da li priznaje ili osporava tužbeni zahtjev,tuženi se zapravo upušta u meritum spora, a time se tuženi onemogućuje da isticanjem procesnih prigovora odugovlači izjašnjenje o meritumu dok se ne rješe procesni prigovori.

Ovo je značajna **novina** ZPPa jer u velikoj mjeri onemogućuje odugovlačenje postupak u ranoj fazi.

Upuštanje tuženog u meritum spora ima značaja:

-kod subjektivnog preinačenja tužbe.

Ranijim ZPPom to je bilo značajno i zbog prigovora mjesne i stvarne nadležnosti kao i kod povlačenja tužbe, ali novim zakonom to sada nije od značaja jer se ti procesni prigovori vežu za dostavljanje tužbe na odgovor i podnošenja odgovora na tužbu.

Tuženi u odgovoru na tužbu može priznati tužbeni zahtjev i u tom slučaju sud će donijeti presudu na osnovu priznanja po čl.180 ZPP-a,osim ako se radi o nedopuštenim raspolaganjima.

Ako tuženi osporava zahtjev tužbe dužan je navesti koji dio tužbenog zahtjeva osporava ili cijeli zahtjev,osporava li osnov i visinu ili samo jedno od njih,te svoje navode potkrijepiti činjenicama i dokazima.

Primjer: ANEKS 9**Kada je odgovor na tužbu nerazumljiv ili nepotpun sud će radi otklanjanja tih nedostataka postupiti po čl.336:**

- vratiti podnesak radi ispravke ili dopune,
- navesti šta sve treba ispraviti ili dopuniti,
- odrediti rok koji ne može biti duži od 8 dana.

Ako odgovor na tužbu ne bude vraćen u roku smatrat će se **POVUČEN**.

Ako odgovor na tužbu bude vraćen ali bez ispravke ili dopune **ODBACIT** će se, što će sud uraditi i ako nije podnesen u dovoljnom broju primjeraka.

Ista Zakonska rješenja propisana su **ZPPom pred Sudom BiH**.

Međutim **ZPP-om Brčko Distrikta BiH** je propisano da će sud od tuženog zatražiti da podnese odgovor na tužbu, sa rokom od najviše 15 dana od dostave tužbe. Ako u tom roku tuženi ne dostavi odgovor na tužbu sud će zakazati pripremno ročište.

Iz ovakvog rješenja se vidi razlika u odnosu na ostala procesna rješenja, jer je u ostalim Zakonima predviđena obaveza tuženog da podnese odgovor na tužbu.

3.3. Preboj potraživanja(kompenzacija)

U odgovoru na tužbu tuženi može istaći prigovor **p r e b o j a** potraživanja.

To će se desiti kada dva pravna subjekta steknu jedan prema drugome egzistentna, istovrsna i dospjela potraživanja.

Međutim u pravnoj teoriji i praksi preovladava mišljenje da sam susret navedenih potraživanja nema konstitutivan značaj, već je potrebno da jedan od partnera jednostranim građanskopravnim poslom- izjavom volje, saopćenom protivniku, prouzroči navedeni konstitutivni učinak. Ali gašenje uzajamnih potraživanja ne nastupa tek od saopćenja volje o kompenzaciji protivniku, već od časa kad su se uzajamna potraživanja određenih svojstava **r e a l n o s r e l a**(ex tunc).

Ako su potraživanja različita po visini, ovlašteniku većeg iznosa pripada pravo na ostvarenje viška prema svom partneru.

Kompenzacijom su prestala ovlaštenja obiju stranaka, pa tuženi može samo poricati osnovanost tužiteljeve tvrdnje o postojanju potraživanja prema tuženom i predložiti da se njegov zahtjev odbije.

Ovdje sud u presudi treba da odgovori samo na tužbeni zahtjev tužitelja, jer tuženikovog nema, pa nema mjesta primjeni odredbe o dužnosti odlučivanja(u izreci presude) i o postojanju tuženikovog potraživanja istaknutog radi prebijanja.

Sud je dužan da brine i o izvanprocesnoj kompenzaciji koja predstavlja jedan od načina uzajamne isplate, bez obzira na to od koje je stranke za to saznao.

Zakon predviđa u odredbi čl.191 st.3 da izreka presude sadrži odluku o postojanju ili nepostojanju tražbine istaknute radi preboja.

Kada se u postupku istakne prigovor kompenzacije i traži da se izvrši uzajamno prebijanje potraživanja, prigovor ta potraživanja konstitutivno ne gasi, on tek stvara osnovu za kompenzaciju konstitutivnom odlukom suda.

Prigovor kompenzacije se bi mogao istaći nakon pripremnog ročištu kao i drugi materijalnopравни prigovori(zastara potraživanja i sl.).To iz razloga što sud po novom Zakonu na pripremnom ročištu odlučuje o kojim pitanjima će se raspravljati na glavnoj raspravi, a jedno o takvih pitanja bi bilo i pitanje kompenzacije.

Dok je prigovor o kompenzaciji pendentan, ne može se o tom zahtjevu pokrenuti druga parnica među istim strankama.

Ali ako do kompenzacije nije došlo ili prigovor kompenzacije nije istaknut u parnici, pravomoćnost odluke o tužbenom zahtjevu ne obuhvaća i tuženikovo potraživanje prema tužitelju.

Kad sud povodom prigovora radi kompenzacije u parnici ne bi presudom utvrdio da takvo potraživanje postoji, već bi samo utvrdio da takvo potraživanje ne postoji, već bi samo usvojio tužiteljev tužbeni zahtjev , tuženi bi naknadno u novoj parnici mogao isticati isti zahtjev protiv dosadašnjeg tužitelja, jer o njemu nije odlučeno.Da se to spriječi umjesno je, što zakon određuje da sud mora presudom odlučiti i o potraživanju istaknitom radi preboja.⁸²

Iz sudske prakse:

“Sud je dužan u izreci presude odlučiti o postojanju, odnosno nepostojanju tražbine istaknute u preboju, a ne samo o zahtjevu protivtužbe, kad je tuženi do nespornog iznosa tužbe stavio prigovor preboja, a za preostali iznos svoje tražbine podnio protivtužbu”⁸³

⁸² Građ.proc.pravo, Triva-str.354

⁸³ Vrhovni sud BiH,br..Pž.63/90 od 13.12.1990

4. PROTIVTUŽBA (čl.74)

Kada tuženi u parnici koju je pokrenuo tužitelj protiv njega, istakne samostalan zahtjev protiv tužitelja, pred istim sudom, radi se o PROTIVTUŽBI.

Protivtužba je tužba tuženog protiv tužitelja iz parnice koju je ovaj protiv tuženog ranije pokrenuo. Njome tuženi ostvaruje pred istim sudom protiv tužitelja jedan svoj samostalan tužbeni zahtjev.

Za protivtužbu u pogledu sadržaja i forme važi sve ono što važi i za tužbu.

Tuženi nije dužan da svoj zahtjev ostvaruje u protivtužbi, pa to može učiniti i u jednoj samostalnoj parnici. Protivtužba je samo mogućnost a ne i dužnost za tuženog.

Uslovi za podnošenje protivtužbe su:

- da je podnesena najkasnije u odgovoru na tužbu ili na pripremnom ročištu,
 - ako je stvarno nadležan isti sud **i da:**
- je zahtjev protivtužbe u vezi sa tužbenim zahtjevom ili
- se zahtjevi mogu prebiti ili
- protivtužbeni zahtjev glasi na utvrđenje nekog prava ili pravnog odnosa o čijem postojanju ili nepostojanju zavisi u cjelosti ili djelimično odluka o tužbenom zahtjevu.
- slajd 56.

Protivtužba(čl 74)

- ako je zahtjev u vezi sa tužbenim zahtjevom ili
- ako se ti zahtjevi mogu prebiti ili
- ako se traži utvrđenje nekog prava ili pravnog odnosa od kojeg zavisi odluka o tužbenom zahtjevu

S obzirom na odnos zahtjeva istanutih u tužbi protivtužbi imaju tri vrste protivtužbi:

1. koneksna protivtužba- ako je zahtjev protivtužbe u vezi sa tužbenim zahtjevom, obično iz istog pravnog odnosa;

2. kompensaciona protivtužba- ako tužitelj i tuženi ističu kondemnatorne zahtjeve koji se uzajamno mogu prebiti;

3. prejudicijerna protivtužba- ako se protivtužbom traži utvrđivanje prava ili pravnog odnosa od čijeg postojanja ili ne postojanja zavisi u cjelini ili djelimično, odluka o tužbenom zahtjevu.

Pravila o protivtužbi omogućavaju tuženom da do zaključenja glavne rasprave može podnijeti protivtužbu, ali pod slijedećim uslovima:

slajd 57.

- može se istaći:

-u odgovoru na tužbu

-na pripremnom ročištu

-do zaključenja glavne rasprave-ako tužitelj na to pristane i sud ocijeni da nije usmjereno na odugovlačenje postupka

Nakon pripremnog ročišta protivtužbu tuženi može podnijeti samo:

-ako tužitelj da saglasnost i

-ako sud ocijeni da podnošenje protivtužbe nije usmjereno na odugovlačenje postupka.

Sve pravne posljedice protivtužbe tuženi može ostvariti i u samostalnoj parnici, pa je prihvatanje protivtužbe isključivo rješenje primjene principa ekonomičnosti postupka.

Protivtužba ne može biti podnesena ako je za njeno rješavanje stvarno nadležan viši sud. A ako bude podnesena sud je neće odbaciti već će se oglasiti nenadležnim i dostaviti protivtužbu nadležnom sudu. No ovo sada nije interesantna odredba budući da je Zakonom o sudovima FBiH i RS propisana sva prvostepena nadležnost općinskim odnosno osnovnim sudovima.

St.4 čl.74 propisuje da se odredbe ovog zakona o tužbi i odgovoru na tužbu, na odgovarajući način primjenjuju i na protivtužbu.

To bi značilo:

- da sud ispituje blagovremenost, urednost ili potpunost protivtužbe,
- da je dostavlja tužitelju na odgovor,
- da može donijeti sva procesna rješenja u vezi sa protivtužbom.

Primjer: ANEKS 10

Iz sudske prakse:

-“Ako je prvostepeni sud ocijenio da je zahtjev iz protivtužbe neuredan, nije zbog toga mogao odbiti da odlučuje po protivtužbi, već je morao po stupiti po čl.109 preuzetog ZPPa, tj.prvo tuženog poučiti i pomoći mu da protivtužbu ispravi odnosno dopuni, pa ako to tuženi ne učini, sud je mogao protivtužbu odbaciti, a o uređenom (ispravljenom i dopunjenom) zahtjevu iz protivtužbe morao je odlučiti.”⁸⁴

-“Prvostepeni sud nije u obrazloženju pobijane presude cijenio, a time ni raspravio, pa ni obrazložio istaknuti prigovor neblagovremenosti podnesenog protivtužbenog zahtjeva. Takvim postupanjem prvostepeni sud je nezakonito onemogućio strankama da raspravljaju pred sudom, na koju povredu ukazuje tužilac žalbom, pa je istu valjalo uvažiti, pobijanu presudu ukinuti u dosuđujućem dijelu za protivtužbeni zahtjev i u tom dijelu vratiti prvostepenom sudu na ponovno suđenje.”⁸⁵

Zakonom o parničnom postupku pred Sudom BiH je institute protivtužbe regulisan čl.41, a po sadržaju je identična sa odredbom čl.74 ZPPa FBiH i RS.

ZPP-om Brčko Distrikta BiH je protivtužba regulisana čl.131, I po toj odredbi protivtužba se može podnijeti do zaključenja glavne rasprave.

⁸⁴ Kantonalni sud Tuzla br. Gž.560/98 od 30.11.1998

⁸⁵ Okružni sud Doboj, br.Gž-87/04 od 14.07.2005 god

VJEŽBA 2

PODMODUL-ODGOVOR NA TUŽBU I PROTIVTUŽBA

1. Nakon dostave tužbe na odgovor sud ustanovljava da dostavnica nije uložena u spis. Provjerom u pisarnici utvrđuje da se ni u pisarnici ne nalazi.

Pitanje:

-Šta će sud uraditi?

2. Dostavljač na datoj adresi nije našao tuženog pa je tužbu uručio osobi za koju je naznačeno da je član domaćinstva. Na dostavnici nije naznačeno da li je poslata obavijest stranci o takvom uručenju.

Pitanje:

-Da li će sud pozvati dostavljača da se izjasni, ponoviti dostavu ili nešto treće?

3. Sud je utvrdio da tužena kojoj se pismeno ima dostaviti nije na na adresi iz tužbe, niti je poznato njeno prebivalište ili boravište, naložio je tužitelju da dostavi novu adresu, a tužitelj izvještava sud da nema druge adrese, niti je može ustanoviti.

Pitanje:

-Šta će sud uraditi?

4. Kada drugostepeni sud dostavlja svoju odluku stranci i utvrdi da je stranka promjenila adresu, da li će vratiti spis Općinskom sudu da on to riješi ili će postupiti kao i prvostepeni sud?

Pitanje:

-Šta bi ste vi uradili?

5. Tužitelj je podnio tužbu protiv tuženog radi naknade štete. Tuženi je u odgovoru na tužbu podnio protivtužbeni zahtjev radi utvrđivanja vlasništva na nekretninama koje se nalaze na području drugog mjesno nadležnog suda.

Pitanje:

-Da li ćete prihvatiti raspravljanje po toj protivtužbi?

6. Tuženi u svom odgovoru na tužbu navodi da u slučaju udovoljavanja tužbenom zahtjevu, on podnosi protivtužbeni zahtjev koji glasi...

Pitanje:

-Da li ćete raspravljati po takvoj protivtužbi?

7. U određenom roku tuženi nije dao pismeni odgovor na tužbu, pa je sud zakazao pripremno ročište.

Pitanje:

-Može li sud zakazati pripremno ročište bez konsultacija sa strankama?

8. Tuženi je dao odgovor na tužbu u kojem je istakao da osporava osnov i visinu tužbenog zahtjeva.

Pitanje:

-Da li je uredan odgovor na tužbu-obrazložiti?

9. Za tuženog kojem je dostavljen tužba sudu je vraćena dostavnica uz napomenu da je na putu u Italiji.

Pitanje?

-Čta će sud uraditi?

10. U slučaju kada sud ustanovi da tuženi ne stanuje na adresi iz tužbe pa tužitelj ne može ustanoviti njegovu adresu, sud će dostavu izvršiti objavljivanjem na oglasnoj ploči sud i najmanje u jednim dnevnim novinama.

Pitanje:

-Od kojeg objavljivanja se računa da je dostava izvršena?

11. U postupku po tužbi tužitelja protiv tuženog radi isplate duga od 10.000,00 KM, tuženi je u odgovoru na tužbu istakao protivtužbeni zahtjev da se tužitelj obaveže da njemu isplati na ime duga iznos od 20.000,00 KM. Tužitelj na pripremnom ročištu povlači tužbu.

Pitanje:

-Kako tretirati protivtužbu datu prije izjave o povlačenju tužbe i u vezi sa tim kako cijeliti mjesnu nadležnost?

PODMODUL VI - PRIPREMNO ROČIŠTE

1. UVODNE NAPOMENE

Ovim podmodulom će se obraditi zakazivanje pripremnog ročišta kao jedna radnja koja je izmjenjena novim odredbama Zakona, zatim tok pripremnog ročišta, zakazivanje glavne rasprave. Ali će se obraditi neki procesni instituti koji se mogu pojaviti kao prigovor na pripremnom ročištu kao što su: javnost postupka, jezik u postupku i izuzeće sudije.

Na pripremnom ročištu sud može predložiti strankama i alternativno rješavanje spora (medijaciju ili sudsko poravnanje), pa je i ova oblast obuhvaćena predmetnim podmodulom.

2. ZAKAZIVANJE PRIPREMNOG ROČIŠTA

Završna faza pripremanja za glavnu raspravu je pripremnog ročište. Novim Zakonom je ovoj fazi postupka data izuzetno velika važnost. To iz razloga što je Zakon predvidio u odredbi čl.11 da se prvostepeni postupak, u pravilu, sastoji od dva ročišta:

-pripremnog ročišta i

-ročišta za glavnu raspravu.

To znači da je obavezno zakazivanje pripremnog ročišta a samo izuzetno sud može zakazati glavnu raspravu bez pripremnog ročišta.⁸⁶

čl. 75

NAKON PRIJEMA ODGOVORA NA TUŽBU, ODNOSNO ODGOVORA NA PROTIVTUŽBU, SUD ĆE ZAKAZATI PRIPREMNO ROČIŠTE.

ČL.76

ODRŽAVANJE PRIPREMNOG ROČIŠTA JE OBAVEZNO, OSIM U SLUČAJEVIMA U KOJIMA SUD, NAKON ISPITIVANJA TUŽBE I ODGOVORA NA TUŽBU, UTVRDI DA MEĐU STRANKAMA NEMA SPORNIH ČINJENICA ILI DA ZBOG JEDNOSTAVNOSTI SPORA ODRŽAVANJE PRIPREMNOG ROČIŠTA NIJE POTREBNO.

To je jedna od **novina** ZPP-a, kojom se propisuje obaveznost održavanja pripremnog ročišta, što nije bilo propisano ranijim ZPP-om.

⁸⁶ Komentar ZPP-a, Kulenović i dr., str.144

Sud u određenom slučaju može odmah da zakaže glavnu raspravu bez pripremnog ročišta. To će biti samo u slučaju da među strankama nema spornih činjenica ili zbog jednostavnosti spora održavanje pripremnog ročišta nije potrebno. To je međutim izuzetak, od pravila da je pripremo ročište obavezna procesna radnja.

Zakazivanje pripremnog ročišta se vrši r j e š e nj em. Pogrešna je praksa sudova da ročišta zakazuju dopisima, jer sve odluke sud donosi rješenjima, pa i odluku o zakazivanju pripremnog ročišta.

Međutim obaveza suda je da pripremo ročište odredi uz KONSULTACIJU sa strankama (čl. 75 st 3). To praktično znači da bi sud prije zakazivanja pripremnog ročišta morao kontaktirati stranke ili njihove punomoćnike putem telefona ili neposredno, te zajedno sa njima odrediti datum zakazivanja pripremnog ročišta.

Ova odredba je obaveznog karaktera, jer Zakon propisuje da se u pravilu treba tako postupiti ali praksa pokazuje da u nekim slučajevima to nije moguće.

Novina Zakonom koji određivanjem konsultacija sa strankom i rokova za zakazivanje pripremnog ročišta, dosljedno primjenjuje načelo efikasnosti postupka, ali Zakon nije propisao najkraći rok za pripremanje stranke, što je imao raniji zakon u svojim odredbama (najmanje 8 dana od prijema poziva).

slajd 58.

Konsultacija sa strankama

- Datum održavanja pripremnog ročišta

ili

- Neformalan plan suđenja i upoznavanje stranaka sa tokom postupka

Dilema:

-Da li na konsultaciji treba sa strankama razgovarati o predmetu spora u vidu "preliminarne konferencije"?

Mogući odgovor:

Dosljednim tumačenjem Zakona proizilazi da se na konsultacijama stranke i sud dogovaraju o datumu zakazivanja pripremnog ročišta.

Stoga ne bi bilo u skladu sa Zakonom u toj fazi postupak razgovarati i o predmetu spora, ali je iz prakse evropskih sudova proizišlo mišljenje da bi razgovor u obliku stvaranja plana suđenja i upoznavanja sa tokom postupka, naročito sada kada je donesen novi ZPP sa kojim stranke i nisu dovoljno upoznate, bilo korisno obuhvatiti i te radnje.

Po drugima, konsultacije se svode samo na određivanje datuma pripremnog ročišta, što, bez sumnje jeste Zakonska definicija.

-Da li će sud pozivati stranke na konsultaciju i kada tuženi ne dostavi odgovor na tužbu?

Mogući odgovor:

Sud bi i u tom slučaju trebao u pravilu pozivati stranke na konsultaciju o datumu zakazivanja pripremnog ročišta.

Sud će nakon prijema odgovora na tužbu ili ako odgovor nije dat, protekom roka za odgovor, a ako tužilac u tužbi nije predložio donošenje presude zbog propuštanja, zakazati pripreмно ročište.

slajd 59.

Pripreмно ročište

- 30 dana:
 - od dana prijema odgovora na tužbu ili
 - proteka roka za podnošenje odgovora na tužbu

 - a ako je tuženi podnio protivtužbu od dana prijema odgovora na protivtužbu

Međutim sud će **uvijek** zakazati pripreмно ročište **ako tuženi nije dao odgovor na tužbu**, a nisu postojali uslovi za donošenje presude zbog propuštanja. To je iz razloga što

sud bez izjašnjenja tuženog o zahtjevu tužbe kao i činjeničnim navodima i dokazima, ne može utvrditi ima li spornih činjenica među njima ili ne, niti može odlučiti o procesnim pitanjima.

Prednost održavanja pripremnog ročišta je mogućnosti stranaka da još jednom imaju priliku da iznesu nove činjenice i predlože nove dokaze, jer na glavnoj raspravi to više ne mogu osim pod zakonom predviđenim uslovima.

Na odluku suda da glavnu raspravu održi bez pripremnog ročišta nije dozvoljena posebna žalba.

slajd 60.

Poziv za pripremno ročište (čl.77 i 352)

- obavijestiti stranke o posljedicama izostanka
- da su dužne najkasnije na pripremnom ročištu iznijeti sve činjenice i predložiti dokaze
- na pripremno ročište donijeti sve isprave i predmete koje žele upotrijebiti kao dokaz
- poučiti ih o obavezi da obavijeste sud o promjeni adrese

Poziv za pripremno ročište treba sadržavati navedene elemente što je detaljnije upozorenje nego po ranijem ZPP-u, kojim je trebalo navesti u pozivu samo da ponesu sve isprave i sve predmete koje žele predložiti kao dokazi.

U pozivu strankama sud je dužan upozoriti ih na zakonske posljedice nedolaska na pripremno ročište, tj. da će, ukoliko tučilac ne predloži održavanje ročišta u njegovoj odsutnosti, a uredno je obaviješten da može nastupiti presumpcija povlačenja tužbe, te da će se pripremno ročište održati ukoliko na ročište ne dođe uredno obaviješteni tuženi.

Ovo je jedan od **izuzetaka** da je **NAPUŠTENO NAČELO POUČAVANJA STRANAKA**.

Primjer: ANEKS 11

Navedene odredbe su u Zakonu fragmentarno i nepotpuno regulisale tok postupka i aktivnosti stranaka i suda u vezi sa propisivanjem obaveze stranaka da na pripremno ročište donesu sve isprave i predmete koje žele upotrijebiti kao dokaze, zbog čega se može pojaviti nekoliko pitanja i dilema:

- Da li se ova obaveza odnosi i na isprave i predmete koje je stranka u tužbi predložila ali ih nije uz tužbu priložila?
- Šta će sud učiniti sa ispravama i predmetima koje stranke, u skladu sa pomenutom zakonskom obavezom donesu na pripremno ročište (da li će ih razgledati, da li će dopustiti protivnoj strani da ih razgleda, da li će isprave pohraniti u spis, šta će učiniti sa predmetima, da li će ih evidentirati u zapisniku sa pripremnog ročišta, itd.)?
- Kakve su procesne i druge posledice za stranku kada ne donesu isprave i predmete na pripremno ročište?
- Mogu li se bez posledica po stranku (koja ih je u obavezi donijeti) isprave i predmeti donijeti tek na glavnu raspravu?

Pripremno ročište je posljednja faza u postupku kada stranke mogu, bez posebnog odobrenja suda i bez saglasnosti protivne stranke :

1. iznositi nove činjenice,
2. predlagati nove dokaze,
3. preinačiti tužbu,
4. podnijeti protivtužbu,
5. spojiti ili razdvojiti parnice,

Pripremno ročište se održava javno, a istoj mogu prisustvovati samo punoljetne osobe, bez oružja. (čl. 122 u vezi čl. 118 i 119).

Dileme:

1. Ukoliko tuženi u odgovoru na tužbu iznese činjenice i predloži dokaze koje će izvesti na ročištu za glavnu raspravu, a u fazi zakazivanja pripremnog ročišta obavijesti sud da je spriječen pristupiti na pripremno ročište iz opravdanih razloga i istim podneskom tražiti od suda da prihvati izvođenje dokaza koje je predložila u cilju dokazivanja činjeničnih navoda iz tužbe.

Da li će sud na pripremnom ročištu odrediti izvođenje predloženih dokaza na gl.raspravi?

Mogući odgovor:

Sudska praksa je već prihvatila da u ovakvim situacijama na pripremnom ročištu rješenjem dozvoli da tuženi izvede dokaze koje će izvesti na ročištu za glavnu raspravu u izlaganju odgovora na tužbu.

Ovo iz razloga što se tužba i odgovor na tužbu izlažu i na pripremnom ročištu i na ročištu za glavnu raspravu, a član 7 stav 1 Zakona o parničnom postupku nije uslovio parnične stranke da iznošenje činjenica mora biti usmeno i neposredno dok se dokazi izvode usmeno i neposredno na glavnoj raspravi u smislu odredbe člana 99. Zakona o parničnom postupku.

Ovome ide u prilog i činjenica da je odredbom člana ZPP-a utvrđeno da u toku pripremnja glavne rasprave stranke mogu upućivati podneske u kojima će navesti činjenice na kojima zasnivaju svoje zahtjeve te predložiti dokaze kojima se utvrđuju ove činjenice, a članom 76 je utvrđeno da u svim slučajevima nije nužno održavanje pripremnog ročišta, te u takvim situacijama sud prilikom zakazivanja ročišta za glavnu raspravu određuje koji će se dokazi izvesti na ročištu za glavnu raspravu, dakle načelo neoposrednosti i raspravno načelo dolazi do izražaja na ročištu za glavnu raspravu, što ide u prilog zauzetom stavu iz sudske prakse prvostepenih sudova da u rješenju sa pripremnog ročišta odredi izvođenje dokaza od strane tužene koje je dokaze predložila u pismenim podnescima u cilju dokazivanja činjeničnih navoda odgovora na tužbu.

3. TOK PRIPREMNOG ROČIŠTA

Zadatak pripremnog ročišta jeste da sud, uz saradnju stranaka, otkloni sve smetnje koje sprečavaju daljnje postupanje i da prikupi i sredi materijal koji se tiče glavne stvari, kako bi se glavna rasprava sa što više uspjeha i što prije okončala.

Posljedice ne dolaska tužitelja su da se tužba smatra povučenom, osim ako tuženi ne predloži da se pripremno ročište održi.

Ako tuženi ne dođe pripremno ročište će se održati u njegovom odsustvu.

slajd 60.

pripremno ročište (čl.78)

- Tužilac ukratko izlaže tužbu
- Tuženi ukratko izlaže odgovor na tužbu
- Rasprava o procesnim pitanjima
- Rasprava o prijedlozima stranaka i činjenicama kojima stranke obrazlažu prijedloge
- Odlučuje o pitanjima koja će se raspravljati na gl. raspravi i koji će s dokazi izvesti

Jedina izmjena u ovom dijelu zakona odnosi se na formulaciju “ukratko” koja se veže za izlaganje tužbe i odgovora na tužbu.

3.1. Ispitivanje pretpostavki za pripremnog ročišta

Prije izlaganja sud provjerava koje su stranke došle, te ako nisu da li su uredno obaviještene. Od tih činjenica zavisi da li će se održati pripremno ročište ili će biti odgođeno.

Ne dolazak stranaka

AKO NA PRIPREMNO ROČIŠTE NE DOĐE TUŽILAC, SMATRAT ĆE SE DA JE TUŽBA POVUČENA, OSIM AKO TUŽENI NE ZAHTJEVA DA SE ROČIŠTE ODRŽI.

AKO NA PRIPREMNO ROČIŠTE NE DOĐE TUŽENI A UREDNO JE OBAVIJEŠTEN, ROČIŠTE ĆE SE ODRŽATI BEZ NJEGOVOG PRISUSTVA.

U ovoj odredbi je značajna **razlika** u odnosu na raniji ZPP, jer nije predviđala razliku u posljedicama kada izostane tužitelj ili tuženi.

Novim zakonom je ta razlika evidentna jer ne dolaskom tužitelja na jedno ročište za glavnu raspravu nastupa presumpcija povlačenja tužbe.

Raniji ZPP je poznavao fikciju povlačenje tužbe zbog nedolaska tužitelja na prvo ročište za glavnu raspravu ali samo u sporovima male vrijednosti.

Međutim osnovi uslov za primjenu ove odrebe jeste da su tužitelj i tuženi uredno obaviješteni. Ako stranka koja nije došla na pripremno ročište nije uredno obaviještena sud će odgoditi pripremno ročište po čl. 111 u vezi čl. 117.

Dileme:

U praksi su se pojavile dileme šta sa prijedlozima koje je tuženi u odgovoru na tužbu, kada tuženi ne dođe na pripremno ročište?

Po jednom mišljenju sud je dužan uzeti u obzir sve navode date u odgovoru na tužbu, o spornim činjenicama i predloženim dokazima. Tu se postavlja pitanje ko će izložiti tuženikov odgovor na tužbu?

Mogući odgovor:

Odgovor na tužbu neće niko izlagati ali budući da su i protiva strana a i sud upoznat sa sadržinom istog, to će se imati u vidu a ročište će se voditi u tom pravcu. Dokazi (isprave) koje je tuženi predložio a nije priložio uz odgovor na tužbu sud neće pribavljati, ali će svjedoke i vještake odrediti kao dokaz koji će se izvesti na glavnoj raspravi.

Ne dolazak tuženog može samo njemu štetiti u odbrani njegovih interesa. Odluku koji će dokazi biti izvedeni na glavnoj raspravi sud će donijeti na temelju dokaza koje je tužitelj prezentirao na pripremnom ročištu i dokaza koje je tuženi dostavio uz odgovor na tužbu.

3.2. Izlaganja

Kod izlaganja tužbe, što je prva radnja stranaka na pripremnom ročištu, ukratko će se izložiti najbitniji elementi tužbe, a zatim tuženi ukratko izlaže najbitnije elemente odgovora na tužbu.

Ali ako nije dao pismeni odgovor na tužbu, tuženi može dati potpuni odgovor na tužbu.

Na ova izlaganja protivna strana ima pravo da se izjasni.

3.3. Raspravljanje

Sud zatim raspravlja o prijedlozima stranaka i činjeničnim navodima kojima stranke obrazlažu svoje prijedloge (čl.80).

U ovom dijelu sud:

-sređuje procesnu građu,

-utvrđuje **koje su činjenice bitne** a koje ne za donošenje odluke,

-**razlučuje sporno od nespornog**,

-ispituje **kojim bi se dokaznim sredstvom mogle utvrditi sporne činjenice** na glavnoj raspravi.

Na pripremnom ročištu sud će odlučiti i o prijedlozima stranka koje se odnose na tok postupka: prekid postupka, spajanje ili razdvajanje, određivanje sudske mjere osiguranja.

Jedna od najznačajnija novina ZPPa je ograničenje iznošenja novih činjenica i predlaganje novih dokaza, koji se mogu predložiti najkasnije na pripremnom ročištu.

Nakon toga samo ako stranka učini vjerovatnim da nove činjenice i dokaze nije mogla predložiti na pripremnom ročištu, a nakon toga samo ako stranka učini vjerovatnim da ih nije mogla predložiti na pripremnom ročištu, mogu ih predložiti na glavnoj raspravi.

Stoga je od izuzetne važnosti da stranke znaju da postoji ograničenje u pogledu iznošenja novih činjenica i predlaganja novih dokaza.

Ovdje se uočava mogućnost da sud pouči stranku i o ovim pravilima kada su u pitanju činjenice i dokazi, ali zakon to izričito ne propisuje pa sud to ne može učiniti.

No u praksi će to sigurno dugo vremena stvarati probleme iz neznanja stranaka ali i **promjene načela sudskog postupka u tome što je ranijim ZPP-om bilo propisana obaveza suda kao pricip da pomaže neukoj stranci. Novim Zakonom taj princip je izostavljen** i sud ne samo da nije dužan već se postavlja pitanje da li smije u tom smislu poučavati stranke, osim u onim odredbama koje Zakon izričito propisuje?

ZPP-om pred Sudom BiH je predviđeno identično rješenje postupka zakazivanja pripremnog ročišta.

ZPP-om Brčko Distrikta međutim, propisuje obavezu suda da u roku od 45 dana od dana prijema tužbe, zakaže pripremono ročište, stim što je sud obavezan strankama ostaviti najmanje 8 dana od prijema poziva za pripremu.

Rješenja koja sud donosi nakon predhodnog ispitivanja tužbe i na pripremnom ročištu;

Ukoliko sud nije ranije rješio procesne prigovore ili smetnje može to učiniti na pripremnom ročištu(čl.67) kao na slajdu 38.

3.3. Rješenja koja sud donosi i na pripremnom ročištu;

Ukoliko sud nije ranije rješio procesne prigovore ili smetnje može to učiniti na pripremnom ročištu(čl.67) kao na slajdu 38.

Sud na pripremnom ročištu odlučuje i:

- o pitanjima koja će se raspravljati na glavnoj raspravi i
- koji će se dokazi izvesti na glavnoj raspravi.

Prema rezultatima raspravljanja na pripremnom ročištu,sud će odlučiti o pitanjima o kojima će se raspravljati i dokazima koji će se izvesti na ročištu za glavnu raspravu, pri čemu će rješenjem odbiti prijedloge koje ne smatra bitnim sa kratkim obrazloženjem razloga za odbijanje takvih prijedloga, bez prava stranke čiji prijedlozi su odbijeni, na žalbu protiv tog rješenja.

Pitanja koja se mogu raspravljati na glavnoj raspravi su: osnov tužbenog zahtjeva, visina tužbenog zahtjeva, sporedna potraživanja, materijalno-pravni prigovori(zastara potraživanja, prijeboj i sl.).

U ovom dijelu je jedna od značajnijih **novina** ZPP-a u odnosu na raniji, jer je ranije sud na pripremnom ročištu odlučivao koji će se svjedoci i vještaci pozvati na glavnu raspravu i koji će se drugi dokazi pribaviti, a odluku o tome koji će se dokazi konačno izvesti donosilo je vijeće na glavnoj raspravi.

Ovakav način vođenja pripremne faze postupka omogućava kvalitetno i sveobuhvatno pripremanje glavne rasprave.

Odlučivanje koji dokazi će biti izvedeni

Kada odredi izvođenje dokaza saslušanjem svjedoka ili stranaka, sud će svjedoke i stranke pozvati na glavnu raspravu.

Kada odredi vještačenje na glavnu raspravu sud će pozvati vještaka uz napomenu da izradi nalaz i mišljenje(u obimu i predmetu po čl.82 i čl.150) koje će dostaviti sudu prije glavne rasprave.

Pitanja:

-Ukoliko tužitelj nije uz tužbu priložio dokaz u obliku isprave koji je naveo u tužbi, niti je taj dokaz donio na pripremno ročište, da li će sud odrediti izvođenje takvog dokaza na glavnoj raspravi?

Mogući odgovor:

Po jednim stranka je morala uz tužbu priložiti i dokaze koji su u obliku isprava, jer je to jedan od obaveznih elemenata tužbe, pa ako to tada nije uradila tužba nije bila uredna.

To mišljenje otvara pitanje da li će sud odbaciti tužbu ako na poziv suda da se dostavi isprava tužitelj to ne uradi?

Po drugima stranka može sve do pripremnog ročišta dostavljati dokaze pa i one koji su isprave, ali na glavnu raspravu samo ako učini vjerovratnim da ih bez svoje krivnje ranije nije mogla priložiti.

Kada je određen dokaz uviđajem na licu mjesta, sud će odrediti vrijeme i mjesto njegovog održavanja. Sud će uvijek u tom rješenju odrediti rok u kojem vještak treba pripremiti i dostaviti nalaz i mišljenje. Rok dostavljanja nalaza mora biti prije glavne rasprave tako da nakon dostavljanja od strane vještaka, sud ima najmanje 8 dana do glavne rasprave da dostavi nalaz strankama.

O odluci suda- **rješenju kojim se određuje koji će se dokazi izvesti na glavnoj raspravi nije dopuštena žalba**, jer se radi o rješenju kojim se upravlja postupkom.

Ali kada određuje vještaka sud je dužan donijeti posebno rješenje kojim će odrediti ime i prezime, zanimanje vještaka predmet spora, obim i predmet vještačenja, te rok za podnošenje pismenog nalaza.

Primjer: ANEKS 12

Pitanje:

-Da li je dopuštena posebna žalba na rješenje kojim se određuje vještak?

Mogući odgovor:

Budući da je čl.148 st.1 i 2 Zakona propisano da se vještačenje određuje na prijedlog jedne stranke a da druga stranka daje izjašnjenje o tom prijedlogu, tek u slučaju da stranke ne postignu sporazum, sud određuje predmet i obim vještačenja, pa na takvu odluku stranke nemaju pravo na posebnu žalbu.

3.4. Spajanje i razdvajanje postupka (čl.83)

Na pripremnom ročištu sud može odlučiti i o spajanju postupaka radi zajedničkog raspravljanja, ako:

- 1.ako pred istim sudom teče više parnica između istih lica ili je isto lice protivnik raznih tužitelja ili tuženih,
- 2.ako stranke daju saglasnost za spajanje,
- 3.ako bi se time ubrzalo raspravljanje i smanjili troškovi.

Spajanjem postupaka parnice ne gube samostalnost pa se o svakom zahtjevu mora donijeti odluka.

Na pripremnom ročištu sud može odrediti odvojeno raspravljanje o pojedinim zahtjevima iz iste tužbe, ako:

- 1.da je više zahtjeva usmjereno u jednoj tužbi protiv istih lica ili od strane istih lica,
- 2.ako stranke daju saglasnost za odvojeno raspravljanje.

Protiv rješenja o spajanju ili odvojenom raspravljanju nije dozvoljena posebna žalba.

Ovim procesnim radnjama se zasniva na načelu procesne ekonomije postupka.

ZPP-om pred Sudom BiH predviđena su ista rješenja u ovoj oblasti.

ZPP-om Brčko Distrikta su propisana ista rješenja.

4. ZAKAZIVANJE GLAVNE RASPRAVE

Nakon provođenja radnji određivanja šta će se glavnoj raspravi raspravljati i koji dokazi će se izvoditi sud zakazuje glavnu raspravu.

slajd 61.

zakazivanje ročišta za glavnu raspravu na pripremnom ročištu

- dan i sat održavanja
- pitanja o kojima će se raspravljati
- dokazi koji će se izvesti
- osobe koje će biti pozvane

Glavna rasprava će se u pravilu zakazati 30 dana od dana održavanja pripremnog ročišta.

Međutim sud može odrediti da glavnu raspravu održi odmah nakon pripremnog ročišta.

5. JAVNOST POSTUPKA

NAČELO JAVNOSTI(čl.4) predstavlja kontrolu rada suda u provođenju Ustava i zakona.

Čl.122 je propisao da se odredbe o javnosti glavne rasprave odnose i na pripremno ročište.

Razlozi isključenja javnosti su:

slajd 61.

Isključena javnost

- Čuvanje poslovne, službene i lične tajne
- Interesi zaštite maloljetnika
- Interesi javnog reda
- Razlozi morala

Javnost može biti isključena za cijelo ročište ili njegov dio, samo ako to zahtijevaju interesi:

-čuvanja službene, poslovne ili lične tajne,

-interesi zaštite maloljetnika,

-javnog reda ili

-razlozi morala.

Također se javnost može isključiti ako se mjerama za održavanje reda po zakonu(izricanje opomene, novčana kazna, udaljavanje pojedinih osoba iz sudnice...), ne može osigurati nesmetano odražavanje rasprave.

Ove odluke sud donosi po službenoj dužnosti ili po prijedlogu stranaka.

Isključenje javnosti ne odnosi se na:

slajd 62.

Isključenje javnosti se ne odnosi na:

- stranke,
- zakonske zastupnike.
- punomoćnike,
- umještače,
- Ombdusmene

O isključenju javnosti sud je dužan **donijeti rješenje** koje mora biti obrazloženo i javno objavljeno.

Na ovo rješenje nije dozvoljena posebna žalba, ali stranka može u žalbi na presudu pobijati i zakonitost ovog rješenja.

Međutim takvo rješenje ne treba posebno dostavljati strankama i ostalim učesnicima u postupku već je dovoljno isto objaviti na oglasnoj ploči.

Takvo rješenje sud može opozvati kada se steknu uslovi u toku postupka.

ZPP-om pred Sudom BiH su predviđena ista rješenja u pogledu konsultacija stranaka o datumu zakazivanja pripremnog ročišta i javnosti pripremnog ročišta.

ZPP-om Brčko Distrikta BiH su pravila o javnosti pripremnog ročišta identična sa ostalim Zakonskim rješenjima.

Međutim ovaj Zakon ne predviđa obavezu suda da se konsultira sa strankama oko zakazivanja pripremnog ročišta.

Na pripremnom ročištu odlučuje se i o pitanjima upotrebe jezika.

6. JEZIK U POSTUPKU

slajd 63.

Jezik i pismo

- U Federaciji:
 - bosanski, hrvatski i srpski
 - pismo latinica i ćirilica
- U Republici Srpskoj
 - srpskog, bošnjačkog i hrvatskog naroda,
 - pismo ćirilica i latinica

Čl.6 Zakona je propisano:

U PARNIČNOM POSTUPKU U RAVNOPRAVNOJ UPOTREBI SU BOSANSKI JEZI, HRVATSKI JEZIK I SRPSKI JEZIK, A SLUŽBENA PISMA SU LATINICA I ĆIRILICA.

Iako postoji različita formulacija, ista rješenja su u svim Zakonima entiteta, pred Sudom BiH i u Distriktu Brčko.

Sva sudska pismena se upućuju na jednom od jezika iz navedenog člana (čl.313).

Međutim stranke i drugi sudionici u postupku mogu upotrebljavati također jedan od propisanih jezika, a ako ne poznaju ni jedan od propisanih jezika, osigurat će o svom trošku prevođenje procesnih radnji koje poduzimaju, kao i druga usmena i pismena prevođenja za svoje potrebe.

Prevođenja obavljaju TUMAČI.

U praksi se dakle može desiti da sud vodi postupak na jednom jeziku a stranke na drugom, propisanih u čl.6.

To pravilo se odnosi i na pismo koje koristi sud ili stranka.

Ova odredba je **novina** u Zakonu u odnosu na ranije entitetske Zakone jer se na teritoriju Bosne i Hercegovine propisuju ista rješenja.

7. IZUZEĆE SUDIJE

U određenim slučajevima sudija može sam po službenoj dužnosti ili na prijedlog stranke, predložiti svoje izuzeće u sljedećim slučajevima:

- ako je sam stranka u postupku,
- ako je zakonski zastupnik ili punomoćnik stranke,
- ako je stranka, zakonski zastupnik ili punomoćnik, njegov srodnik po krvi u prvoj liniji do bilo kojeg stepena, a u pobočnoj liniji do četvrtog stepena; ili mu je bračni ili vanbračni drug ili srodnik po tazbini, odnosno srodnik vanbračnog druga, do drugog stepena; bez obzira da li je brak ili vanbračna zajednica prestala;
- ako je staralac, usvojilac ili usvojenik stranke, njegovog zakonskog zastupnika ili punomoćnika;
- ako je u donošenju odluke nižeg suda ili drugog organa sudjelovao u istom predmetu;
- ako postoje druge okolnosti koje dovode u sumnju njegovu nepristrasnost.

Prijedlog za izuzeće se može podnijeti odmah po saznanju a najkasnije do završetka glavne rasprave, a ako nije bilo rasprave do donošenja odluke.

Prijedlog za izuzeće se može podnijeti samo poimenično.

O zahtjevu odlučuje predsjednik suda, a ako se traži izuzeće predsjednika suda odlučuje predsjednik neposredno višeg suda.

Prijedlog mora biti obrazložen sa navodima okolnosti koje opravdavaju izuzeće, a sudija čije se izuzeće traži daje izjavu o navedenim okolnostima.

Protiv rješenja kojim se zahtjev usvaja nije dopuštena žalba, a protiv rješenja kojim se odbija prijedlog nije dopuštena posebna žalba a li stranka u žalbi na odluku o predmetu spora može prigovoriti i na odluku o izuzeću.

Ove odredbe se odnose i na zapisničara u postupku.

Iz sudske prakse:

“Rješenje kojim se odbija zahtjev za izuzeće suca, može se pobijati samo u žalbi protiv konačne odluke.”⁸⁷

⁸⁷ Vrhovni sud Hrvatske, gr.19/97 od 19.2.1998 god.

8. ALTERNATIVNO RJEŠAVANJE SPORA

slajd 64.

alternativno rješavanje spora

- medijacija,
- sudsko poravnanje,

Medijacija je jedan od načina “alternativnog rješavanja spora” koji je prihvaćen u određenom broju zemalja i koji je inkorporiran u naš sistem procesnih zakona.

Zakon o medijaciji je donešen ali nisu doneseni svi drugi propisi i podzakonski akti zbog čega se ovaj Zakon još ne primjenjuje.

Stoga je prelaznom odredbom čl.457 Zakona propisano da će se odredba koja reguliše medijaciju početi primjenjivati tek nakon stupanja na snagu posebnog zakona kojim se uređuje postupak medijacije.

Međutim, izvjesno je da bi uskoro i ova institucija trebala zaživjeti pa, poznavanje ovih odredbi kojim je u parničnom postupku regulisana medijacija, se čini nužnim.

Medijacija je regulisana čl.86 ZPPa, kojom odredbom je predviđeno da:

slajd 65.

medijacija

- može predložiti sud-najkasnije na pripremnom ročištu
- mogu predložiti stranke sporazumno-do zaključenja glavne rasprave

Međutim Zakon predviđa **ograničenje suda** da može predložiti medijaciju **najkasnije na pripremnom ročištu**, a stranke istu mogu predložiti prije pokretanja postupka pa i u toku postupka do zaključenja glavne rasprave.

Iz zakonske formulacije se vidi da sud može strankama samo predložiti postupak medijacije pa ako jedna od stranaka to ne prihvati, nema načina da se na to i prinudi. Iz toga proizilazi neobavezan karakter medijacije.

Medijacija je način rješavanja spora između stranaka na način da stranke same u neposrednom razgovoru iznađu najbolja rješenja da prevaziđu spor. Medijator ima ulogu neutralne osobe koja može stranci ukazati na prednosti ili nedostatke određenih rješenja ali na način da druga strana ne posumnja u njegovu nepristrasnost.

Kada sud ili stranke predlože medijaciju sud donosi rješenje kojim odgađa ročište ali najkasnije za 30 dana (čl. 112 st. 1 tačka 2). Stranke su dužne sud u određenom roku za odgodu obavijestiti u slučaju da medijacija nije zakazana iz razloga koji nisu vezani za stranku.

Ukoliko stranke postignu sporazum takva isprava **ima snagu izvršne isprave**.

ZPP-om Suda BiH su ista procesna rješenja.

ZPP-om Brčko Distrikta poznaje institut medijacije ali pod nazivom “posredovanje”.

Razlika je u ličnosti medijatora-posrednika, je tome da posredovanje obavlja sudija koji nije zadužen sa spisom, i što je u Distriku Brčko posredovanje obavezna faza parničnog postupka.

Sudska nagodba ili poravnanje je nagodba o predmetu spora koje stranke mogu zaključiti u toku cijelog postupka. To je jedna vrsta građansko-pravnog ugovora kojim se uređuje materijalopravni i procesnopravni odnosi, kojom se utječe na ishod postupka a koja za posljedicu ima pravosnažnost.

slajd 66.

sudska nagodba (čl.87-93)

- u toku cijelog postupka
- sud će nastojati da se zaključi
- sud može predložiti kako da se nagode
- ali ne i za nedopuštena raspolaganja

Zaključenjem sudske nagodbe parnica prestaje teći pa se time sudska nagodba izjednačava sa sudskom presudom.

Čl.88 ZPPa je propisano

SUD ĆE, NA NAČIN KOJI NE UGROŽAVA NJEGOVU NEPRISNTRASNOST, NA PRIPREMNOM ROČIŠTU, KAO I U TOKU CIJELOG POSTUPKA, NASTOJATI DA STRANKE ZAKLJUČE SUDSKU NAGODBU.

U ovoj odredbi u odnosu na raniji ZPP, uočljiva je **novina** u aktivnijoj ulozi suda u postupku zaključivanja sudske nagodbe.

Tako sud:-ukazuje na mogućnost zaključivanja nagodbe i

-aktivno nastoji da do sudske nagodbe dođe.

Ranijim Zakonom je sud bio dužan samo da ukaže na mogućnost i pomogne strankama da zaključe sudsku nagodbu..

Aktivnost suda se ogleda u tome da:

- 1.predlaže kako da se nagode,
- 2.vodi računa o željama stranaka,
- 3.vodi računa o prirodi spora,
- 4.vodi računa o odnosima među strankama,
- 5.vodi računa i o drugim okolnostima...

Međutim sud ne smije direktno utjecati na volju stranaka ili strankama nametati rješenje.To iz razloga jer u suprotnom stranka može tražiti poništaj sudske nagodbe zbog mana volje.

slajd 67.

dejstvo sudske nagodbe

- zaključena kada stranke potpišu zapisnik
- ima snagu izvršnog naslova
- može se pobijati samo tužbom i to u roku od tri (3) mjeseca od dana saznanja a najkasnije u roku od pet (5) godina od zaključenja
- ako se utvrdi da je ranije zaključena sudska nagodba, sud će odbaciti tužbu

Sporazum stranaka o nagodbi unosi se u zapisnik, a nagodba je zaključena kada stranke potpišu zapisnik.

Iz toga proizilazi da sud ne donosi nikakvu odluku već se sporazum stranaka unosi u zapisnik.

U praksi se dešava da sudovi na zapisniku donose rješenja o zaključenju sudske nagodbe što je pogrešno, jer se rješenja donose samo u slučaju kada se odbija prijedlog za zaključenje sudske nagodbe iz razloga nedopuštenih raspolaganja.

U zapisniku kojim se zaključuje sudska nagodba nije potrebno unosti ni izjavu o povlačenju tužbe, jer se sudskom nagodbom okončava parnica meritornom odlukom koju su donijele stranke, a povlačenjem tužbe prestaje parnica odustankom tužitelja od postupka.

U situaciji kada u toku pisanja sudske nagodbe na zapisnik jedna stranka odustane od sudske nagodbe i ne želi potpisati zapisnik, neće doći do zaključenja sudske nagodbe.

Ranijim Zakonom je bilo predviđeno da stranka obavezno pročita zapisnik prije potpisivanja ali novim zakonom to nije predviđeno.

Nakon potpisivanja zapisnika kojim je sačinjena sudska nagodba, stranke dobivaju po jedan primjerak ovjerenog prepisa zapisnika.

To je **novina** jer ranijim Zakonom prepis zapisnika se izdavao samo na zahtjev stranka.

Zapisnik o sudskoj nagodbi ima sva dejstva pravosnažne presude i **predstavlja izvršni naslov**.

Donošenju sudske nagodbe zavisi isključivo od volje stranaka, pa je načelo dispozicije došlo do potpunog izražaja.

Predmet nagodbe može biti cijeli tužbeni zahtjev ili jedan njegov dio (što podrazumjeva glavni zahtjev i sporedno potraživanje uključujući i troškove postupka) ali je uvijek vezan isključivo za tužbeni zahtjev (i protivtužbeni zahtjev kada je postavljen).

Jedini izuzetak kada nije dozvoljeno zaključiti sudsku nagodbu jesu nedozvoljena raspolaganja (čl.3 st.2). Sud će donijeti rješenje kojim odbija prijedlog za sudsku nagodbu. U tom slučaju zastat će sa postupkom dok rješenje ne postane pravosnažno.

Primjer: ANEKS 13

Dilema:

-Šta znači zastoj postupka?

Mogući odgovor:

Iz zakonske formulacije proizilazi da stranka kojoj je odbijen prijedlog za zaključenje sudske nagodbe jer se radi o nedopuštenom raspolaganju, ima pravo na žalbu na rješenje suda. Žalbeni rok je 30 dana pa je pitanje da li će sud odgoditi ročište za 30 dana ili će

stranka odmah izjaviti da ulaže žalbu na zapisnik, po kojoj će sud predmet nakon ročišta dostaviti drugostepenom sudu. U tom smislu treba tumačiti “zastoj postupka” tj. dok se ne vrati sa drugostepenog suda.

Za razliku od sudske nagodbe postoji vansudska nagodba koja ima karakter ugovora ali ne i izvršne isprave.

Pobijanje sudske nagodbe se može tražiti samo tužbom, iz razloga zablude ili pod utjecajem prinude ili prevare i to u roku od tri(3) mjeseca od saznanja za razloge pobijanja, a najkasnije u roku od pet(5) godina od dana zaključivanja sudske nagodbe(čl.92).

Ova zakonska odredba je potpuno **nova** u procesnoj parničnoj regulative, jer je ranijim zakonima bila propisana u Zakonu o obligacionim odnosima, kao materijalopravnoj osnovi.

Osim stranaka koje su zaključile sudsku nagodbu, istu mogu pobijati i treća lica koja imaju pravni interes, kao svaki drugi ugovor.

Čl.93

SUD ĆE U TOKU CIJELOG POSTUPKA PO SLUŽBENOJ DUŽNOSTI PAZITI DA LI SE VODI PARNICA O PREDMETU O KOJEM JE RANIJE BILA ZAKLJUČENA SUDSKA NAGODBA I AKO UTVRDI DA SE PARNICA VODI O PREDMETU O KOJEM JE ZAKLJUČENA SUDSKA NAGODBA, **ODBACIT ĆE TUŽBU.**

Dilema.

-Vezana za ovu odredbu se odnosi na pojam “cijeli postupak”, kao ranije rečeno kod dileme kada se void ista parnica ili kada je pravosnažno presuđeno o istoj stvari..

Iz odredbi koje propisuju granice ispitivanja prvostepene presude u postupaku po žalbi (čl.221) i granice ispitivanja drugostepene presude u postupaku po reviziji (čl.241) ne proizilazi obaveza žalbenog i reviziskog suda da po službenoj dužnosti pazi na ranije zaključeno sudskog poravnanja u istoj pravnoj stvari.

U tim postupcima je predviđeno da žalbeni i reviziski sud o toj činjenici vode računa samo po prigovoru stranaka.

Međutim ima mišljenja da bi se takva činjenica mogla podvesi pod primjenu materijalog prava, pa bi u tom slučaju i bez prigovora stranaka sud po saznanju za postojanje sudske nagodbe u ranijem postupku, u istoj pravnoj stvari, mogao odlučiti po službenoj dužnosti.

Takvim tumačenjem “cijeli postupak” bi se odnosio na postupak sve dok se ne iscrpe redovni i vanredni pravni lijekovi.

Ali to bi također značilo da se sudsko poravnanje može zaključiti i u žalbenom postupku i u postupku po vanrednim pravni lijekovima(reviziji).

Ovo mišljenje međutim ne može razriješiti dilemu kako postupiti sa već donesenom prvostepenom odlukom,koja egzistira sve dok se ne ukine ili preinači, a Zakon to u odredbama kojima se propisuje postupak pred drugostepenim sudom ne rješava.

Raniji Zakon o parničnom postupku FBiH i RS nije imao ovu dilemu jer je propisivao u čl.302 st.1 da “stranke mogu u toku cijelog postupka pred parničnim sudom prvog stepena zaključiti sudsku nagodbu o predmetu spora”.

Dakle,evidentno je da je zakonodavac trebao pojasniti odredbe vezano za pojam “cijeli postupak”.

Iz sudske prakse:

“Sudska nagodba je, bez obzira na to što je zaključena pred sudom i što ima i određene procesnopravne elemente, prvenstveno ugovor parničnih stranaka pa je stoga uloga suda pri zaključivanju takvog ugovora svedena samo na to da pazi na dopustivost njegovog sadržaja u okviru primjene odr.3 st.3 ZPP-a.

Stoga, ako pri zaključenju sudske nagodbe dođe do toga da stranke nisu na adekvatan načina izrazile i formirale svoju stvarnu volju, sud nije ovlašten izvršiti rješenjem ispravku već zaključene nagodbe.

Izvršiti bilo kakav ispravak sudske nagodbe, pa čak i onaj koji bi se odnosio na očitu pogrešku u pisanju, sud bi mogao jedino temeljem saglasnog prijedloga stranaka, u kojem slučaju nije riječ o odluci-rješenju o ispravci nagodbe, već je riječ o zaključenju nove sudske nagodbe između istih stranka kojom se ispravljaju pogreške i propusti u ranije zaključenoj nagodbi i ona se sadržajno usklađuje sa stvarnom voljom stranaka.Ako, pak, takva suglasnost prijedloga stranaka za ispravak nagodbe nema, zainteresirana stranka bi svoje eventualno pravo mogla ostvariti u zasebnoj parnici.”⁸⁸

ZPP-om Suda BiH su predviđena ista procesna rješenja.

ZPP-om Brčko Distrikta postoji razlika jer je čl.221 propisano da se predmet odmah nakon pripremnog ročišta upućuje na posredovanje.

⁸⁸ Županiski sud u Rijeci,Gž.472/97 od 14.1.1998

Ročište za posredovanje provodi drugi sudija istog suda. Održava se u roku od 15 dana od dana održanog pripremnog ročišta, a izuzetno može i u roku od 30 dana ako za to postoje posebni razlozi.

Postupak posredovanja vodi se u skladu sa Pravilnikom o posredovanju. Odluka koja može biti donesena jeste nagodba među strankama a ako neka od stranaka ostaje kod osporavanja potraživanja, predmet se sa pratećim izvještajem vraća sudiji da zakaže glavnu raspravu.

Odredbe o sudskoj nagodbi propisane su u posebnoj Glavi XXI iza glavne rasprave.

Ovim rješenjem sud je dužan samo upozoriti stranku i pomoći joj da zaključi sudsku nagodbu.

Ovaj Zakon dozvoljava da se sudska nagodba postigne i prije pokretanja postupka.

U ZPPu Brčko Distrikta nisu predviđene odredbe o pobijanju sudske nagodbe, pa se u odnosu na takav zahtjev primjenjuje ZOO.

VJEŽBA 3

PODMODUL IV - PRIPREMNO ROČIŠTE

1. Punomoćnik tuženog na pripremnom ročištu predlaže sudu da se odgodi ročište jer je ovlaštenja za zastupanje dobio 3 dana prije zakazanog ročišta, uz obrazloženje da nije stigao da se pripremi.

Pitanje:

-Da li će se udovoljiti prijedlogu?

2. Tužitelj na pripremno ročište nije donio javnu ispravu kao dokaz pa sudu predlaže da se ovaj dokaz odredi za izvođenje na glavnoj raspravi.

Pitanje?

-Da li će sud odrediti izvođenje ovog dokaza i dozvoliti naknadno donošenje javne isprave kao dokaza na glavnu raspravu?

3. Tužitelj na pripremnom ročištu obaviještava sud da nije mogao do pripremnog ročišta obezbijediti dokaz izvod iz zemljišne knjige, jer je gužva u gruntovnici. Spor je o vlasništvu na nekretnini.

Pitanje?

-Šta će sud uraditi?

4. Sud je nakon prijema odgovora na tužbu pozvao stranke i dogovorio datum održavanja pripremnog ročišta.

Pitanje?

-Kako će sud znati da li će pripremno ročište biti održano?

5. Tuženi u svom odgovoru na tužbu ističe da se isti spor već vodi pred sudom (prigovara litispedenciji) ali ne navodi broj spisa.

Pitanje:

-Da li će sud sam provjeriti postojanje drugog postupka ili će naložiti tuženom da dostavi dokaze o istaknutom prigovoru.

-Kada na pripremnom ročištu dobije dokaze o litispedenciji da li donosi odmah odluku i kakvu?

-Ako ne nađe osnovanim prigovor litispedencije kakvu odluku donosi i kada?

6.Sud je odbio prigovor tuženog da se tužitelj u ranijoj parnici odrekao tužbenog zahtjeva,pa tuženi u znak protesta odbija da raspravlja u predmetnom sporu.

Pitanje?

-Šta će sud uraditi?

7.Sud na pripremnom ročištu određuje vještaka i nalaže tužitelju da predujmi troškove vještačenja u iznosu od 500,00 KM.

Pitanje:

-Da li tužitelj ima pravo žalbe na rješenje o određivanju vještaka i visini predujmljenih troškova vještačenja?

8.Na pripremno ročište nisu došli ni tužitelj ni tuženi.U tužbi nije predložena presuda zbog propuštanja,a tužitelja sud nije obavijestio o razlozima izostanka.

Pitanje:

-Šta će sud uraditi?

9.Tužitelj nije pristupio pripremnom ročištu a tuženi jeste.Tužitelj u pismenom podnesku predlaže odgodu ročišta jer je bolestan.Pri tome sudu ne dostavlja nikakav dokaz o navodima iz podneska.

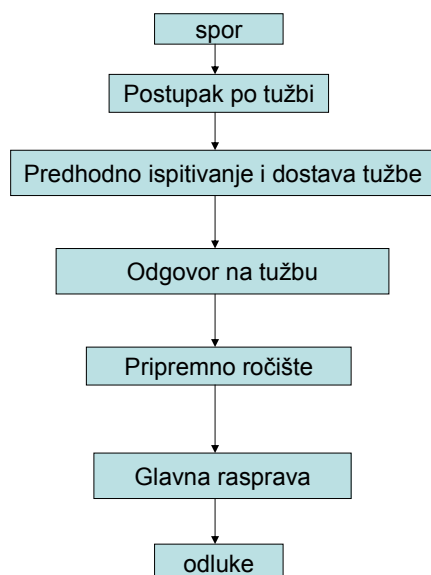
Pitanje:

-Da li će sud odgoditi ročište?

10.Tuženi na pripremnom ročištu predlaže sudu da se postupak umirovi jer će se možda sklopiti nagodba među strankama.

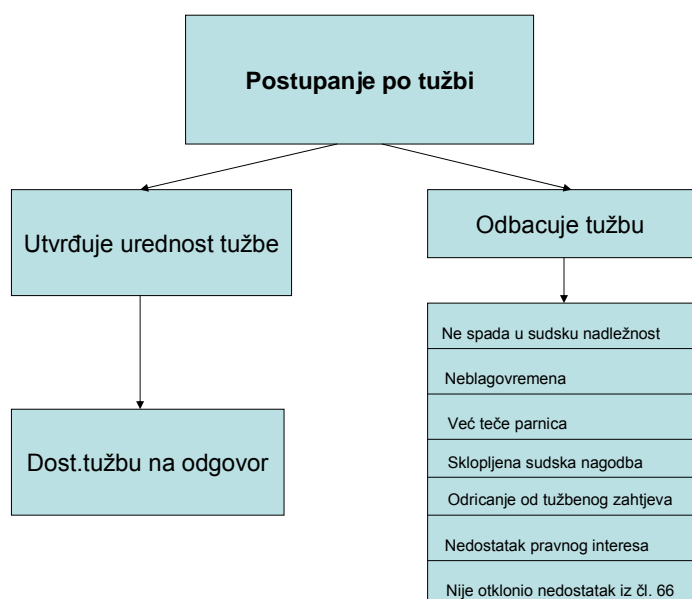
Pitanje:

-Šta će sud uraditi?

REZIME**TOK PRVOSTEPENOG POSTUPKA**

Konvencija za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda-čl.6

- Pravo na pošteno suđenje:
 - pravo na sud osnovan zakonom
 - pravo na nezavistan sud
 - pravo na nepristrasno suđenje
 - pravo na pravično suđenje
 - načelo javosti
 - pravo na suđenje u razumnom roku

Pripremanje glavne rasprave

- Predhodno ispitivanje tužbe(čl.66-69)
- Dostava tužbe tuženom na odgovor(čl.70-73)
- Postupak po protivtužbi(čl.74)
- Pripremno ročište(čl.75-85)
- Zakazivanje glavne rasprave(čl.94-96)

Sud je dužan

- savjesno i nepristrasno voditi postupak
- pridržavati se zakona i tumačiti ih u skladu sa principima Ustava i međunarodnih akata
- postupak provesti bez odugovlačenja (čl.10)
- dok se ne rješi sukob nadležnosti, poduzimati radnje za koje postoji opasnost od odgode
- paziti da se ne zaključi sudska nagodba za nedopuštena rpolaganja (čl.89 st.2)

Sud po službenoj dužnosti pazi

- na apsolutnu nadležnost (čl.16);
- na stvarni i mjesnu nadležnost (čl.17);
- da li teče ista parnica (litispedencija-čl.60);
- na blagovremenost tužbe (čl.67 i 79);
- na pravomoćno presuđenu stvar (res iudicata);
- na to da li je ranije sklopljena sudska nagodba (čl.93);
- na odricanje od tužbenog zahtjeva;
- na pravni interes kod tužbe za utvrđenje;
- na to da li su otklonjeni nedostaci podneska;
- da li je punomoćnik ovlašten za zastupanje (čl.309);

Sud poučava stranke samo

- o pravu tuženog na odgovor na tužbu i posljedice ne postupanja
- pravu stranaka da najkasnije na pripremnom ročištu iznesu činjenice i predlože dokaze
- o nedostacima podneska prije odbačaja
- o obavezi prijavljivanja promjene adrese

Stranke su dužne:

- da govore istinu i savjesno koriste pravo (čl.99);
- da obavijeste sud ako već teče parnica između istih stranaka (čl.60 st.4);
- najkasnije na pripremnom ročištu iznijeti sve činjenice i predložiti dokaze (čl.77);
- da obavijeste sud o promjeni adrese (čl.352 st.1);

- tužilac dužan-navesti vrjednost spora (čl.316);
- tuženi dužan-u roku od 30 dana dostaviti pismeni odgovor na tužbu;
- zakonski zastupnik-da dokaže svoj status (294 st.2);
- punomoćnik-da pri prvoj radnji priloži punomoć (309 st.1);

ANEKS 1 - Rješenje kojim se poziva tužitelj na ispravku tužbe zbog nedostatka stranačke sposobnosti

Općinski sud(Osnovni) _____

Broj: _____

Dana _____

Općinski sud(Osnovni) u _____ po sudiji _____ u pravnoj stvari tužitelja _____ protiv tuženog **Ministarstvo odbrane FBiH** radi _____ v.s. _____ u toku pripremanja glavne rasprave, dana _____ donio je dana _____ sljedeće:

R J E Š E N J E

Poziva se tužitelj da tužbu podnesenu dana _____ ispravi na način da kao tuženu označi pravno lice.

Ispravku treba izvršiti u roku od 5 dana, u protivnom sud će tužbu odbaciti.

O b r a z l o ž e n j e

Tužitelj je kod ovog suda podnio tužbu protiv tuženog Ministarstva odbrane FBiH, radi _____ dana _____.

Sud je u postupku ispitivanja tužbe ustanovio da označena tužena nema svojstvo pravnog lica, pa time ni sposobnost da bude stranka u postupku(stranačka sposobnost), niti su ispunjene pretpostavke da joj se prizna svojstvo stranke po čl.291 st.3 ZPP-a.

Kako tužena nema stranačku sposobnost to sud poziva tužitelja da ispravi ovaj nedostatak u tužbi u datom roku u smislu čl.66 ZPP-a.

Ukoliko tužitelj ne postupi po nalogu suda, sud će u smislu čl.295 st.4 ZPP-a, tužbu tužitelja odbaciti.

Sudija,

Pouka:

Na ovo rješenje stranka nema pravo posebne žalbe u smislu čl.295 st.5 ZPP-a.

ANEKS 2 - Rješenje kada se sud oglašava stvarno nenadležnim

Općinski(Osnovni) sud _____

Broj: _____

Dana _____

Općinski(Osnovni) sud u _____ po sudiji _____ u pravnoj _____ stvari _____ tužitelja _____ protiv tuženog _____ radi _____ v.s. _____ u toku pripremanja glavne rasprave, dana _____ donio je dana _____ sljedeće:

R J E Š E N J E

U ovoj pravnoj stvari Općinski(Osnovni) sud u _____ oglašava se stvarno nenadležnim za rješavanje po tužbi tužitelja protiv tuženog.

Ukidaju se sve provedene radnje u postupku.

Odbacuje se tužba tužitelja protiv tuženog podnesena dana _____.

O b r a z l o ž e n j e

Tužitelj je kod ovog suda podnio tužbu protiv tuženog radi _____.Na pripremnom ročištu sud je ispitujući činjenice koje se odnose na nadležnost suda, utvrdio da je zahtjev iz tužbe usmjeren na potraživanje za koje je nadležan organ uprave.

Naime odred. Čl. _____ Zakona _____ propisano je da će organ uprave donijeti odluku u povodu zahtjeva za _____.

U takvoj situaciji ovaj sud je apsolutno nenadležan da rješava o zahtjevu tužitelja iz tužbe, pa je u smislu čl.16 st.2 ZPP_a donio odluku kojom se oglasio stvarno nenadležnim,ukinuo provedene radnje i tužbu tužitelja odbacio.

Sudija,

Pouka:

Protiv donesenog rješenja nezadovoljna stranka ima pravo žalbe u roku od 30 dana od prijema rješenja.

Žalba se podnosi Kantonalno(Okružnom)sudu u 3 primjerka putem Općinsko(Osnovnog)suda.

ANEKS 3 - Rješenje kada se sud oglašava mjesno nenadležnim

Općinski(Osnovni) sud _____

Broj: _____

Dana _____

Općinski(Osnovni) sud u _____ po sudiji _____ u pravnoj stvari tužitelja _____ protiv tuženog _____ radi _____ v.s. _____ u toku pripremanja glavne rasprave, dana _____ donio je dana _____ sljedeće:

R J E Š E N J E

U ovoj pravnoj stvari Općinski(Osnovni) sud u _____ oglašava se mjesno nenadležnim za rješavanje po tužbi tužitelja protiv tuženog.

Po pravosnažnosti Rješanja cijeli spis će se u roku od tri(3) dana, dostaviti mjesno nadležnom Općinskom(Osnovnom) sudu _____ na dalji postupak.

O b r a z l o ž e n j e

Tužitelj je kod ovog suda podnio tužbu protiv tuženog radi utvrđivanja prava vlasništva na nekretninama. U toku ispitivanja tužbe ovaj sud je ustanovio da se nekretnine nalaze na području Općine _____.

Odredbom čl. 42 ZPP-a je propisano da je za suđenje u sporovima o pravu vlasništva, **isključivo nadležan** sud na čijem području se nalaze nekretnine.

Kako tuženi u odgovoru na tužbu ističe prigovor mjesne nenadležnosti ovog suda, koji prigovor je osnovan, to je primjenom čl.19.st1 ZPP-a doneseno rješenje kao u izreci rješenja.

Općinski sud u _____ je određen kao stvarno i mjesno nadležan za rješavanje po predmetnoj tužbi jer je po Zakonu o sudovima u FBiH(ili drugi Zakon) određen za suđenja na području teritorije Općine _____.

Sudija,

Pouka:

Protiv donesenog rješenja nezadovoljna stranka ima pravo žalbe u roku od 30 dana od prijema rješenja.

Žalba se podnosi Kantonalno(okružnom) sudu u 3 primjerka putem Općinsko(Osnovnog)suda.

ANEKS 4 - Rješenje kojim se poziva tužitelj na ispravku tužbe zbog netačne adrese

Općinski(Osnovni) sud _____

Broj: _____

Dana _____

Općinski sud(Osnovni) u _____ po sudiji _____ u pravnoj stvari tužitelja _____ protiv tuženog _____ radi _____ v.s. _____, u toku pripremanja glavne rasprave, dana _____ donio je sljedeće:

R J E Š E N J E

Vraća se tužba tužitelju da izvrši ispravku adrese tuženog.

Ispravku treba izvršiti u roku od 5 dana, u protivnom ako tužba ne bude vraćena sa ispravkom u datom roku, sud će tužbu smatrati povučenom, ili ako bude vraćena bez ispravke sud će tužbu odbaciti.

O b r a z l o ž e n j e

Tužitelj je kod ovog suda dana _____ podnio tužbu protiv tuženog _____ radi _____.

Sud je u postupku pripremanja glavne rasprave dostavio tužbu tuženom na odgovor.

Dostava za tuženog nije izvršena jer je prema naznaci sa dostavnice tuženi odselio sa adrese iz tužbe.

Stoga sud vraća tužbu tužitelju da u datom roku, ispravi tužbu u smislu određenja tačne adrese tuženikovog prebivališta.

Ukoliko tužitelj ne vrati ispravljen podnesak u datom roku, sud će smatrati da je tužba povučena, a ako tužbu vrati bez ispravke, sud će tužbu odbaciti kao neurednu, sve u smislu čl.336 u vezi čl.66 ZPP-a.

Sudija,

Pouka:

Na ovo rješenje stranka nema pravo posebne žalbe u smislu čl.64 ZPP-a.

ANEKS 5 - Jedna uredna tužba

OPĆINSKOM (OSNOVNOM) SUDU U _____

TUŽITELJ: N.N. iz Sarajeva ulica _____, kojeg zastupa punomoćnik A.S. advokat iz _____prema punomoći u prilogu tužbe,

TUŽENI: Društvo "M.M."d.oo sa sjedištem u Sarajevu, ulica Jezero br. 10, kojeg zastupa punomoćnik M.M. prema generalnoj punomoći,

Radi: isplate plaće,

v.s. 5.500,00 KM

Osnov za nadležnost: član 28. ZPP.

T U Ž B A

Tužitelj je u radnom odnosu kod tuženog od 1995. godine i raspoređen je na poslove referenta za komercijalne poslove koji po Opštem aktu firme ostvaruje plaću u iznosu od 500,00 KM.

Dokaz:

- Pravilnik o plaćama,
- Ugovor o radu.

Tuženi od 1.7.1996. godine nije isplatio plaću sve do 1.1.1998. godine, a zatim od 1.8.1998. pa do 1.1.2000. godine nije isplatio umanjenu plaću za iznos od 150,00 KM.

Dokaz:

- Platne liste
- Saslušanje stranaka.

U više navrata sam se obraćao tuženom da mi isplati dugovane plaće u skladu sa zakonom, kolektivnim ugovorom i ugovorom o radu, te razliku plaća ali je tuženi to do danas odbijao uz obrazloženje da je teška ekonomska situacija u preduzeću i da nema toliko sredstava, te da su svi radnici u istom položaju.

Stoga predlažem da sud nakon provedene rasprave donese sljedeću:

P R E S U D U

Tuženi je dužan tužitelju isplatiti iznos od _____KM na ime neisplaćenih plaća za period od _____ do _____ i novčani iznos od _____ na ime umanjene plaće za period od _____ do _____ sve u roku od ____ dana od dana prijema presude pod prijetnjom prinudnog izvršenja.

Tuženi je dužan tužitelju nadoknaditi troškove parničnog postupka u roku od ____ dana od dana prijema presude.

Tužitelj predlaže da se, ukoliko tuženi, u skladu sa odredbom člana 182. ZPP, ne dostavi pismeni odgovor na tužbu u zakonskom roku, sud donese presudu zbog propuštanja.

Sarajevo, dana _____

Tužitelj

(potpis)

ANEKS 6 - Podnesak kojim se preinačava tužba

Općinski(Osnovni) sud u _____

Tužilac: _____

Tuženi: _____

Radi izvršenja Ugovora o djelu v.s. _____ KM

PREINAKA(objektivna) TUŽBE

Tužitelj je tužbom podnesenom dana _____ pod brojem _____ tražio da sud tuženog obaveže na izvršenje ugovora o djelu i to predajom automobila (pobliže naznačenog u tužbi).

Tužitelj u skladu sa odredbom člana 56 st.1 ZPP preinačava tužbu tako da traži da se tuženi obaveže da mu na ime naknade štete za automobil isplati protuvrijednost u iznosu od _____ KM.

Tužitelj predlaže preinaku iz razloga što je saznao da je tuženi automobil prodao trećem licu i da ga više ne posjeduje.

Na temelju izloženog tužitelj predlaže da sud po provedenom postupku donese sljedeću:

P R E S U D U

Tuženi je dužan tužitelju isplatiti iznos od _____ KM na ime naknade štete, u roku od 15 dana od dana prijema presude i nadoknaditi troškove parničnog postupka.

Sarajevo, dana _____

Tužilac

(potpis)

ANEKS 7 - Rješenje kojim se tužba smatra povlačenom (fikcija povlačenja tužba)

Općinski(Osnovni) sudu _____

Broj: _____

Dana, _____

Općinski(Osnovni) sud u _____ po sudiji _____ u pravnoj stvari tužitelja _____ iz _____ protiv tuženog _____ iz _____ radi _____ v.s. _____, u toku pripremanja glavne rasprave, donio je dana _____ sljedeće:

R J E Š E N J E

U ovoj pravnoj stvari tužba tužitelja smatra se povučenom.

O b r a z l o ž e n j e

Tužitelj je kod ovog suda podnio tužbu protiv tuženog _____ dana _____.

Sud je svojim rješenjem od _____ vratio tužbu tužitelja na dopunu u smislu čl.336 st 1.ZPP-a.da tužitelj navede tačnu adresu prebivališta ili boravka tuženog.

Tužitelj nije postupio po nalogu suda u datom roku od _____ dana pa je sud primjenom čl.336 st.3 ZPP-a donio rješenje kojim tužbu smatra povučenom.

Sudija,

Pouka:

Protiv ovog rješenja stranka u postupku može izjaviti žalbu Kantonalnom(Okružnom)sudu _____ u roku od 30 dana putem Općinskog suda _____ u 3 primjerka.

ANEKS 8 - Rješenje kojim se prima na znanje povlačenje tužbe nakon odgovora na tužbu

Općinski(Osnovni) sud u _____

Broj: _____

Dana, _____

Općinski(Osnovni) sud u _____ po sudiji _____ u pravnoj stvari tužitelja _____ iz _____ protiv tuženog _____ iz _____ radi _____ v.s. _____, u toku pripremanja glavne rasprave, donio je dana _____ sljedeće:

R J E Š E N J E

Prima se na znanje povlačenje tužbe tužitelja protiv tuženog podnesena dana _____ radi _____.

O b r a z l o ž e n j e

Dana _____ tužitelj je podnio tužbu protiv tuženog radi _____.

Tužitelj je prije zakazivanja pripremnog ročišta dana _____, dostavio sudu podnesak kojim izjavljuje da povlači tužbu protiv tuženog jer je tuženi u cijelosti izmirio dug.

Budući da je tuženi dao odgovor na tužbu, sud je podnesak tužitelja dostavio tuženom, koji se na podnesak nije izjasnio u roku od 8 dana(ili je obavijestio sud da se ne protivi povlačenju tužbe).

Kada se tuženi u datom zakonskom roku ne izjasni o izjavi o povlačenju tužbe, smatra se da je pristao na povlačenje.

Stoga sud primjenom čl.59 ZPP-a donosi rješenje kao u izreci i prima na znanje povlačenje tužbe.

Sudija,

Pouka:

Protiv ovog rješenja stranka u postupku može izjaviti žalbu Kantonalnom(Okružnom)sudu _____ u roku od 30 dana putem Općinskog suda _____ u 3 primjerka.

ANEKS 9 - Dostavljanje tužbe tuženom na odgovor

Općinski(Osnovni) sud _____

Broj: _____

Dana, _____

Općinski(Osnovni) sud u _____ po sudiji _____ u pravnoj stvari tužitelja _____ iz _____ protiv tuženog _____ iz _____ radi _____ v.s. _____, u toku pripremanja glavne rasprave donio je sljedeće:

R J E Š E N J E

U prilogu Vam dostavljamo tužbu tužitelja protiv tuženog sa pravom da na istu date odgovor na tužbu u roku od 30 dana računajući od dana prijema ovog poziva.

U odgovoru na tužbu obavezni ste po članu 71. ZPP izjasniti se o tužbenom zahtjevu i navesti moguće procesne prigovore te izjasniti se da li priznajete ili osporavate tužbeni zahtjev. U tom izjašnjenju ukoliko osporavate tužbeni zahtjev trebate navesti razloge iz kojih se tužbenih razloga osporava, činjenice na kojima zasnivate svoje navode, dokaze kojima se utvrđuju te činjenice, te pravni osnov za vaše navode.

Vaš odgovor na tužbu treba sadržavati sve elemente podneska i to: oznaku suda, ime i prezime, odnosno naziv pravne osobe, prebivalište ili boravište, odnosno sjedište stranaka, njihovih zakonskih zastupnika i punomoćnika, predmet spora, i potpis.

Ukoliko u ostavljenom roku ne dostavite odgovor na tužbu protiv Vas može biti donesena presuda zbog propuštanja (ako je tužitelj u tužbi takav prijedlog stavio).

U slučaju promjene Vaše adrese dužni ste u smislu člana 352. ZPP, o tome obavjestiti ovaj sud, u protivnom će se snositi posljedice u skladu sa zakonom.

Pod uslovima iz člana 74. ZPP u svom odgovoru na tužbu a najkasnije na pripremnom ročištu možete podnijeti protivtužbu.

Sudija

Pouka:

Na ovo rješenje stranka nema pravo posebne žalbe u smislu čl.64 ZPP-a.

ANEKS 10 - Prozivtuba

Općinskom(Osnovni) sudu _____

Tuženi : _____

Tužitelj : _____

Radi: smetanja posjeda

V.S.10.500,00

PROTIVTUŽBA

Tužitelj je protiv tuženog podnio tužbu radi utvrđivanja prava vlasništva na nekretnini označenoj kao k.č. _____ upisana u zk. ul. _____.

Dana 15.8.2003. godine tužitelj je bez odobrenja tuženog postavio ogradu na spornoj nekretnini i zabranio tuženom da ulazi u nekretninu i ubire plodove sa iste.

Dokaz:

- Uviđaj na licu mjesta uz prisustvu geometra
- Saslušanje svjedoka N.N.
- Saslušanje stranaka

Stoga tuženi podnosi protivtužbu protiv tužitelja s prijedlogom da prvostepeni sud provede postupak i donese sljedeće

R J E Š E N J E

Tuženi je smeo tužitelja u mirnom faktičkom posjedu nekretnine označene kao k.č. _____ upisane u zk. ul. _____ K.O. br. _____, na način što je dana _____ postavio drvenu ogradu i zabranio tuženom da pristupi nekretnini i ubire plodove, pa je dužan kaniti se ovakvog i sličnog ponašanja u roku od 8 dana pod prijetnjom prinudnog izvršenja.

Tužitelj je dužan tuženom nadoknaditi troškove parničnog postupka.

U Sarajevu dana _____

Tuženi:

(potpis)

ANEKS 11 - Poziv za pripremno ročište

Općinski(Osnovni) sud _____

Broj: _____

Dana, _____

Općinski(Osnovni) sud u _____ po sudiji _____ u pravnoj stvari tužitelja _____ iz _____ protiv tuženog _____ iz _____ radi _____ v.s. _____, u toku pripremanja glavne rasprave donio je sljedeće:

R J E Š E N J E

Uz konsultaciju sa strankama, sud u ovoj pravnoj stvari zakazuje pripremno ročište za dan _____ sa početkom u _____ sati u zgradi suda, sudnica br. _____.

Na pripremno ročište trebaju pristupiti tužitelj po punomoćniku _____ i tuženi lično.

Stranke se upozoravaju:

-tužitelj je dužan dostaviti sve isprave i predmete, iznijeti sve činjenice i predložiti dokaze a u slučaju ne dolaska sud će donijeti rješenje o povlačenju(ako tuženi ne predloži drugo);

-tuženi je dužan donijeti sve isprave i predmete, iznijeti činjenice i predložiti dokaze, a u slučaju ne dolaska sud će ročišta održati u njegovoj odsutnosti(a ako je u tužbi predloženo donošenje presude zbog propuštanja sud će donijeti predloženu presudu).

-ako stranke u toku postupka promjene adresu iz tužbe dužne su u smislu čl.352 ZPP-a, o tome obavijestiti sud u protivnom će se dostava pismena vršiti objavljivanjem na Oglasnoj ploči suda.

Sudija:

Pouka:

Na ovo rješenje stranka nema pravo posebne žalbe u smislu čl.64 ZPP-a.

ANEKS 12 - Jedan zapisnik sa pripremnog ročišta

Općinski(Osnovni) sud u _____

Broj: P _____

ZAPISNIK SA PRIPREMNOG ROČIŠTA

Sačinjen kod Općinskog(Osnovnog) suda u _____ dana _____

Sastav suda: Sudija _____

Zapisničar _____

Pravna stvar: Tužitelj: _____

Tuženi: _____

Radi: _____

v.s. _____

Za tužitelja: pristupio _____ (ako nije pristupio navesti da li je uredno obavješten)

Za tuženog: pristupio _____ (ako nije pristupio navesti da li je uredno obavješten)

Ročište je javno.

Sud objavljuje da se otvara pripremno ročište u pravnoj stvari tužitelja
_____ protiv _____ radi _____.

Poziva se tužitelj da ukratko izloži tužbu.

- Tužitelj ukratko izlaže tužbu (prilikom izlaganja sud ne treba dozvoliti da se opširno obrazlažu činjenice i pravni osnov, već će tužitelj ukratko izložiti činjenični osnov i predložiti dokaze te predložiti donošenje odluke po određenom pravnom osnovu).
- Sud zatim poziva tuženog da ukratko izloži odgovor na tužbu (na isti način će tuženi ukratko izložiti činjenice iz odgovora na tužbu ukoliko je isti dao u pismenoj formi, a ako nije dao pismeni odgovor na tužbu po pripremnom ročištu će moći izložiti svoj odgovor na tužbu).

Nakon izlaganja sud raspravlja o eventualnim pitanjima koja se odnose na dalji tok postupka (stranačku sposobnost, pravilnost zastupanja, prijedlog za izuzeće, prigovor mjesne nadležnosti i sl.).

Ukoliko sud ustanovi da postoji osnovanost procesnih prigovora na ročištu će donijeti rješenje o istom, a ako smatra da je neosnovan prigovor donijet će rješenje kojim će odbiti prigovor, sa pravom žalbe tek na konačnu odluku.

Zatim sud donosi odluku o zakazivanju glane rasprave i o čemu će se raspravljati o glavnoj raspravi te koji će se dokazi izvesti na glavnoj raspravi.

RJEŠENJE

Glavna rasprava se određuje za dan _____ u _____ sati u sudnici br. _____

Na raspravi će se raspravljati o sljedećim pitanjima:

1. osnovu tužbenog zahtjeva,
2. visini tužbenog zahtjeva,
3. preboju potraživanja,
4. zastari potraživanja i sl.

Na glavnoj raspravi izvesti će se sljedeći dokazi:

- saslušanje stranaka,
- saslušati svjedoka N.N. i Z.M.
- izvršiti uvid u isprave i to: ugovor o kupoprodaji,

Prisutne stranke primaju na znanje rješenja o zakazivanju glavne rasprave. Sud će pozvati: svjedoka N.N. i Z. M.

Zapisničar:

pp

Sudija:

ANEKS 13 - Zapisnik sa sudskim poravnanjem

Općinski(Osnovni) sud u _____

Broj: P _____

ZAPISNIK SA PRIPREMNOG ROČIŠTA

Sačinjen kod Općinskog(Osnovnog) suda u _____ dana _____

Sastav suda: Sudija _____

Zapisničar _____

Pravna stvar: Tužitelj: _____

Tuženi: _____

Radi: _____

v.s. _____

Za tužitelja: pristupio _____ (ako nije pristupio navesti da li je uredno obavješten)

Za tuženog: pristupio _____ (ako nije pristupio navesti da li je uredno obavješten)

Ročište je javno.

Sud objavljuje da se otvara pripremno ročište u pravnoj stvari tužitelja
_____ protiv _____ radi _____.

Poziva se tužitelj da ukratko izloži tužbu.

- Tužitelj ukratko izlaže tužbu (prilikom izlaganja sud ne treba dozvoliti da se opširno obrazlažu činjenice i pravni osnov, već će tužitelj ukratko izložiti činjenični osnov i predložiti dokaze te predložiti donošenje odluke po određenom pravnom osnovu).
- Sud zatim poziva tuženog da ukratko izloži odgovor na tužbu (na isti način će tuženi ukratko izložiti činjenice iz odgovora na tužbu ukoliko je isti dao u pismenoj formi, a ako nije dao pismeni odgovor na tužbu po pripremnom ročištu će moći izložiti svoj odgovor na tužbu).

Tužitelj predlaže da sa tuženim sklopi sudsku nagodbu tako što će tuženi njemu isplatiti iznos od _____ na ime naknade štete umjesto postavljenog tužbenog zahtjeva u roku od 10 dana, a tužitelj će odustati od zahtjeva iz tužbe i troškova postupka.

Tuženi izjavljuje da pristaje na ponudu tužitelja.

Sud saglasno izjavama stranaka donosi slijedeću:

S U D S K U N A G O D B U

Tuženi je dužan tužitelju na ime isplate duga platiti iznos od _____KM u roku od 10 dana od dana donošenja ove odluke.

U slučaju kašnjenja sa isplatom tuženi je obavezan na iznos duga utvrđenim ovom nagodbom platiti zakonsku zateznu kamatu od dana isteka roka _____ pa do isplate.

Svaka stranka snosi svoje troškove postupka.

Stranke se upozoravaju da sačinjena i potpisana sudska nagodba ima snagu izvršnog naslova u smislu čl. 91 ZPP-a,(da stranke nemaju pravo žalbe) i da se ista može pobijati samo posebnom tužbom u smislu čl.92 ZPP-a.

Stranke svojim potpisom potvrđuju da su saglasne sa donesenom sudskom nagodbom:

Po jedan primjerak zapisnika o sudskoj nagodbi uručuje se strankama.

Zapisničar,

Tužitelj

Sudija

Tuženi

This project is funded by
the European Union